

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

ANDRA KAMMAREN

Nr 28

---

29 juni.

Debatter m. m.

Tisdagen den 29 juni.

Sid.

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.	3
Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner	58
Interpellation av herr Hedlund i Rådomb ang. försörjningsläget ..	77

Samtliga avgjorda ärenden.

Tisdagen den 29 juni.

<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 18, om Sveriges anslutning till konvention ang. europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.	3
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 204, ang. kostnader för deltagande i internationella organisationer	57
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 67, ang. förvärv av AB Fjäråssand	57
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 223, ang. anslag till kapitalmedelsförluster	57
— nr 224, ang. anslag till nya kapitalinvesteringar	57
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 52, ang. lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.	58
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 213, ang. dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner	77
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 53, ang. ökad ersättning åt silikossjuka arbetare	77

Tisdagen den 29 juni.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 in-
nevarande juni.

§ 2.

Anmälades och godkändes följande
förslag till riksdagens skrivelser till
Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om ändring i förordningen den 19 no-
vember 1914 (nr 383) angående stäm-
pelavgiften, m. m.; och

nr 378, angående beräkning av be-
villningarna för budgetåret 1948/49,
m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 399, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag om
ändrad lydelse av 2 § prisreglerings-
lagen den 30 juni 1947 (nr 303) så ock
om fortsatt giltighet av samma lag;

nr 400, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag angä-
ende ändring i lagen den 17 juni 1932
(nr 223) med särskilda bestämmelser
om delning av jord å landet inom vissa
delar av Kopparbergs län;

nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående vissa frågor rö-
rande skärgårdstrafiken, såvitt propo-
sitionen hänvisats till lagutskott;

nr 402, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag angä-
ende eftergift i vissa fall från bestäm-
melserna i 19 § första stycket lagen om
arbetarskydd; och

nr 403, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
angående fortsatt giltighet av förord-
ningen den 15 december 1944 (nr 779)
om kristillägg å daghjälp från erkända
arbetslöshetskassor.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter
statsutskottets utlåtanden nr 225—228,
bankoutskottets utlåtande nr 48 samt
andra lagutskottets utlåtanden nr 54
—56.

§ 4.

**Sveriges anslutning till en konvention
angående europeiskt ekonomiskt sam-
arbete m. m.**

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande
nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående godkännande av
Sveriges anslutning till en konvention
angående europeiskt ekonomiskt sam-
arbete m. m.

Genom en den 8 maj 1948 dagteck-
nad, till utrikesutskottet hänvisad pro-
position, nr 257, hade Kungl. Maj:t,
under åberopande av propositionen bi-
lagt utdrag av statsrådsprotokollet över
utrikesdepartementsärenden för den 8
maj 1948 samt med överlämnande av
en den 16 april 1948 i Paris underteck-
nad konvention angående europeiskt
ekonomiskt samarbete jämte bihang,
äskat riksdagens godkännande av Sve-
riges anslutning till berörda konven-
tion.

Till utskottet hade jämväl hänvisats
dels en av herrar Öhman och Norling
inom första kammaren väckt motion,
nr 420, i anledning av Kungl. Maj:ts
nyssnämnda proposition, dels en av
herr Hagberg i Luleå m. fl. inom andra
kammaren väckt motion, nr 588, i sam-
ma fråga. I motionerna hade föresla-
gits, att beslut om anslutning till kon-
ventionen »uppskjutes till dess propo-
sitionen om den bilaterala överenskom-
melsen med USA, som har samband
med Marshallplanen, kan behandlas
och avgöras av riksdagen». Alternativt
hade i motionerna föreslagits, att riks-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

dagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition, nr 257, angående Sveriges anslutning till konventionen om europeiskt ekonomiskt samarbete.

Utskottet, som till behandling i ett sammanhang upptagit ovan berörda proposition ävensom de bägge motionerna, hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av Sveriges anslutning till den i Paris den 16 april 1948 undertecknade konventionen angående europeiskt ekonomiskt samarbete; samt

att motionerna I: 420 och II: 588 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! I det utlåtande av utrikesutskottet, som nu ligger på kammarens bord, har utskottet enhälligt tillstyrkt, att Sverige slutligt godkänner ett omfattande och betydelsefullt avtal om europeiskt ekonomiskt samarbete. Genom detta avtal skapas en ny internationell organisation med säte i Paris. Såsom utskottet anmärker, hade vi knappast från början tänkt oss, att en så vidlyftig apparat skulle bli nödvändig. Men om man gör riktigt klart för sig uppgifternas utomordentliga omfattning, framstår betydelsen av en adekvat organisation för deras bemästrande såsom påtaglig. Vi ha här ett försök till en internationell planekonomi i väldig skala såsom en utväg att komma ut ur ett krisläge. Medlemsstaterna skola — heter det i artikel 3 — inom organisationens ram samt så ofta och i den utsträckning som må finnas nödvändigt utarbeta allmänna program för produktionen och utbytet av varor och tjänster. Medlemsstaterna skola också, enligt artikel

8, i största möjliga utsträckning och på bästa sätt utnyttja tillgänglig arbetskraft. De skola eftersträva att skapa full sysselsättning. Konventionen innehåller talrika uttryck för nödvändigheten av samarbete mellan medlemsstaterna inbördes. Ett gemensamt återuppbyggnadsprogram skall utarbetas och genomföras. Syftet med programmet skall vara att snarast möjligt uppnå och upprätthålla en tillfredsställande ekonomisk aktivitet utan särskild hjälp utifrån.

I detta syfte skall programmet, enligt artikel 1, taga särskild hänsyn till medlemsstaternas behov att i största möjliga utsträckning utveckla exporten till icke deltagande länder. Någon ekonomisk slutenhet är det alltså inte fråga om.

När de svenska statsmakterna nu gå att besluta Sveriges inträde i Parisorganisationen, är det i känslan av att ett effektivt samarbete är en absolut nödvändighet för vinnande av jämvikt i medlemsstaternas ekonomi och för successivt återställande av välstånd och ekonomisk trygghet. Vi hälsa med tillförsikt begynnandet av detta samarbete, och vi hysa förhoppningen, att den nya organisationen skall visa sig utgöra en ändamålsenlig och stabil grundval för en samordning av återuppbyggnadspolitiken. Själva ryggraden i organisationen är tills vidare den storstilade amerikanska hjälpen. Liksom Förenta staterna under kriget lämnade enorma bidrag till de angripna ländernas räddande och under de första efterkrigsåren utövade en jättelik välgörenhet i stora delar av den föröddade världen, på samma sätt erbjuder den amerikanska världsmakten nu sina outhärliga tjänster för att rädda en rad europeiska folk från ekonomiskt och därmed också socialt och politiskt kaos.

Den nya organisationen omfattar 16 stater jämte de västtyska ockupationszonerna, d. v. s. den franska zonen och

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

den sammanslagna engelsk-amerikanska »Bizonien». Förenta staterna är icke medlem annat än indirekt såsom medförvaltare av Bizonien. Men det förutsättes självfallet ett intimt samarbete mellan organisationen och Förenta staterna för genomförande av återuppbyggnadsprogrammet.

För att kunna någorlunda snabbt fylla sina omfattande uppgifter har den nya organisationen redan konstituerat eller är i färd med att tillsätta en rad av tekniska kommittéer, vari varje medlemsstat, som är intresserad i respektive kommittéers uppgifter, har rätt att vara representerad. I detta sammanhang vill jag nämna, att den studiegrupp, som bildades förra året i marginalen av Paris-konferensen för utredning av problemet om en eller flera tullunioner i Europa, har fullföljt sitt arbete och inrättat ett särskilt utredningskansli i Bryssel. Sverige och Norge, som tidigare voro representerade endast genom observatörer, ha numera accepterat medlemskap i denna studiegrupp. Det befanns önskvärt att genom fullständigt medlemskap underlätta kontakten mellan denna europeiska studiegrupp och den delegation, som är sysselsatt med frågor rörande ekonomiskt samarbete mellan de skandinaviska länderna. En underkommitté, tillsatt av den europeiska studiegruppen, har tagit itu med en vittutseende undersökning rörande de ekonomiska verkningarna av en tullunion mellan de deltagande länderna. Det är sannolikt, att denna undersökning skall bli till direkt nytta för den skandinaviska delegationens arbeten. I övrigt har den skandinaviska delegationen hittills huvudsakligen sysselsatt sig med förarbeten av tullpolitisk och tullteknisk natur.

Sverige har som bekant deltagit i samarbetet angående Marshallplanen ända från början. Sedan den nya organisationen preliminärt trätt i funktion,

har Sverige invalts i det verkställande utskottet för första året och därmed fått en ansvarsfull uppgift. Det har varit regeringens önskan, att vi skulle kunna aktivt medverka till så gynnsamma resultat som möjligt av samarbetet, och vi ha därför delegerat ett par av den svenska förvaltningens bästa krafter till detta arbete.

Enligt bestämmelserna för den amerikanska hjälpen, fastställda i den för ändamålet av kongressen antagna lagen, skall dessutom Förenta staternas regering sluta ett särskilt avtal med envar av medlemsstaterna angående de allmänna förutsättningarna för delaktighet i hjälpen. Därvid märkes, att såsom hjälp betraktas i vissa hänseenden inte bara finansiell hjälp i form av gåvor eller krediter utan också förvärvande av varor mot kontant betalning i sådana fall, då knapphet råder på varorna i fråga och avståendet av dem därför kan betyda en särskild förmån för mottagarlandet och en uppoffring för USA. Förhandlingar om sådana tväsidiga avtal ha förts sedan några veckor tillbaka. På det hela taget äro de avtalsförslag, som från amerikansk sida tillställts var och en av medlemsstaterna, av identiskt innehåll. Det hade givetvis varit önskvärt, att en proposition angående godkännande av ett dylikt avtal mellan Sverige och USA hade förelegat till behandling redan nu. Emellertid har det inte varit möjligt att slutföra dessa förhandlingar så tidigt. Så snart de avslutats, kommer resultatet att underställas riksdagen genom proposition. En förlängning av riksdagssessionen med ett par veckor har nödvändiggjorts, för att avtalet skall kunna snarast prövas.

Bildandet av Parisorganisationen och Sveriges anslutning till denna är för vårt lands vidkommande den viktigaste händelsen på det utrikespolitiska området sedan riksdagens debatt den 4 februari om utrikes- och handelspoli-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

tiken. I ingressen till konventionen ha de avtalsslutande parterna uttalat som sin uppfattning, att sunda ekonomiska förhållanden i Europa utgöra en nödvändig förutsättning för att förverkliga FN:s ändamål, bevara individens frihet och öka det allmänna välbefinnandet, samt att sådana förhållanden bidra till upprätthållandet av freden. Därmed är också antytt, vari den politiska betydelsen av denna konvention framför allt är att söka. Att svåra ekonomiska rubbningar i folkens dagliga liv lätt medföra politisk oro och internationella friktioner är en alldaglig sanning. Åtgärder som bidra till att höja levnadsstandarden hos den stora massan av människor i de olika länderna, att minska riskerna för en omfattande arbetslöshet, att upprätthålla ekonomisk balans och ett stabilt penningvärde, dylika åtgärder äro ägnade att också underlätta fredens bevarande. De stater, som sammanslutit sig till organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete, ha gjort detta, såvitt jag förstår, i den övertygelsen att de därmed främja freden mera effektivt än kanske är möjligt på någon annan väg.

På det rent politiska planet ha för Sveriges del de allmänna riktlinjerna för vår utrikespolitik förblivit desamma som tidigare. Detta är helt naturligt. Sverige har all anledning att söka följa en konstant utrikespolitik. Både vårt geografiska läge, våra traditioner och intresset av ostörda förbindelser med främmande makter bjuda oss att i utrikespolitiken vara följdriktiga och undvika nervösa kastningar. Jag är medveten om att här och var en sådan tankegång stämplas som doktrinär och att häftiga svängningar upphöjas till heder och värdighet av ett vaksamt följande av det internationella lägets förändringar. Men det är med tillfredsställelse jag konstaterar, att inom riksdagen funnits föga gehör för tvära kastningar inom vår utrikespolitik. Det

uttalande, som gjordes för en vecka sedan i motiveringen för beslutet om försvarsanslagen, bekräftar den svenska riksdagens fasthållande vid de riktlinjer, som tidigare vunnit allmän anslutning. Regering och riksdag önska alljämt inte genom förhandsengagemang avhända vårt land rätt och möjlighet att stå utanför ett nytt krig.

Jag tillät mig under försvarsdebatten i första kammaren det påståendet, att det för de smärre staterna i allmänhet är mest tilltalande att, när det gäller storpolitiskt samarbete på det internationella planet, utöva detta i de former och med de möjligheter till aktiv medverkan och inflytande som erbjudes i en internationell organisation av universell karaktär. Detta är i varje fall en naturlig tankegång för Sverige och för åtskilliga andra stater, som helst önska slippa bli inblandade i alla slags internationella konflikter, utan möjlighet till eget inflytande och ändå nödgade att ta alla konsekvenser av andra maktens politik. Inom en allmän internationell organisation blir läget ett annat. Den är inte tillkommen såsom ett förbund till skydd mot någon viss makt eller grupp av makter. Den innesluter alla. Organisationen arbetar enligt i stadgarna fastställda metoder och riktlinjer, och varje medlem har rätt att göra gällande sin mening och delta i avgöranden. Medlemmarnas ansvar är begränsat både genom möjligheten att tillkännage sin ståndpunkt och verka för den och genom de preciserade reglerna om medlemsstaternas förpliktelser.

Jag framhöll också i den nämnda debatten att, när den internationella organisationen inte fungerar med tillräcklig effektivitet, andra utvägar kunna te sig nödvändiga för somliga stater. Det är en gammal erfarenhet att, när ett omfattande krig grundligt rubbat maktbalansen i världen, en ny jämviktspolitik snart nog kristalliserar ut sig.

**Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete
m. m.**

Det har visserligen varit en utbredd förhoppning både efter det första världskrigets slut och nu efter det andra världskriget, att jämviktspolitiken skulle ha sett sina bästa dagar och ersättas med den nybildade internationella organisationens planmässiga och solidariska politik. Men dessa förhoppningar ha hittills inte gått i uppfyllelse. Jämviktspolitikens idé dyker då ofelbart upp igen såsom erbjudande en åtminstone provisorisk lösning i ett labilt internationellt läge. Det är tendensen att åstadkomma en jämvikt som nu i så hög grad och med allt fog gör sig gällande i internationell politik. Östblocket har genom sina egna rustningar och genom ett vidlyftigt nät av försvarspakter skapat ett militärsystem av stor utbredning och styrka. Amerikas förenta stater, å sin sida, har förstärkt västmakternas ställning dels genom egen upprustning, dels på politisk väg, varvid särskild vikt måste tilläggas den av senaten nyligen antagna s. k. Vandenberg-resolutionen med dess betygade intresse för och uppmuntran av de västeuropeiska ländernas inbördes samverkan på försvarets område och dess uttalande om stöd åt sådana gruppbildningar. I Västeuropa utgör Brysselpakten ett påtagligt uttryck för den nämnda tendensen att skapa ett jämviktsläge.

I en svensk tidning skrevs häromdagen, att jag genom mina uttalanden under debatten den 4 februari förkunnade mitt misshag med Bevinplanen och detta till på köpet i föga diplomatiska ordalag. Påståendet är naturligtvis grovt felaktigt. Svenska regeringens ställningstagande till militära engagemang med en stormaktsgrupp var ingen-ting nytt. Det var en upprepning av vad som sagts mångfaldiga gånger och utgjorde följaktligen icke något uttryck för kritik av den s. k. Bevinplanen. Vad som hittills förverkligats av denna plan är den nyssnämnda Brysselpakten mel-

lan England, Frankrike och Benelux-länderna. Genom denna pakt ha de fördragslutande länderna sökt koordinera sin politik, sitt försvar och i viss utsträckning också sin ekonomi. Det är en union, som vi önska all möjlig framgång i sina konsolideringssträvanden. Vi ha här i landet full förståelse och sympati för att varje nation söker lösa sitt säkerhetsproblem från sina egna förutsättningar och med beaktande av sina egna förhållanden.

Jag kommer härefter in på frågan om de skandinaviska ländernas inbördes samverkan på försvarets område.

Sedan den svensk-norska unionens upplösning har frågan om försvarsförbund mellan Sverige och Norge inte på allvar varit aktuell förr än i dessa dagar. Tanken på ett skandinaviskt försvarsförbund har dock dykt upp i den offentliga diskussionen då och då. Men i intet av våra länder har det funnits någon allmännare resonans härför. Med hänsyn till den överensstämmande utrikespolitik som de tre länderna sedan lång tid tillbaka fört borde en viktig förutsättning för det militära samarbetet ha funnits. Spörsmålet om försvarets samordning eller ett mera partiellt samarbete på detta område ansågs dock alltid falla utanför programmet för inter-nordisk samverkan. Utan att gå närmare in på orsakerna härtill kan jag väl våga det påståendet, att ett av skälen var våra folks önskan att ha fullt fria händer i vad gällde försvarspolitiken. Vissa olikheter i den allmänna synen på försvarsfrågan funnos ju också. Vi voro eniga om att i händelse av krig neutraliteten borde upprätthållas, och vi ha samarbetat vid utformandet av neutralitetsregler, huvudsakligen avseende sjö- och luftkrigets neutralitetskränkningar. Efter tillkomsten av Nationernas förbund voro dessa regler ämnade att tillämpas i sådana fall, då förbundet inte fungerade eller då eljest neutralitet var förenlig med förbunds-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

akten. Så långt som till ett gemensamt neutralitetsförsvar sträckte sig inte önskningarna eller förhoppningarna.

Problemet om en interskandinavisk försvarssamverkan kan ställas i två olika sammanhang. Sålunda kan en samverkan tänkas som ett led i ett internationellt trygghetssystem, uppbyggt av en allmän internationell organisation. I ett sådant sammanhang kunde de skandinaviska länderna bilda en regional grupp inom det gemensamma förbundet och i första hand organisera försvaret inom denna grupp. För min del har jag tidigare trott att det så ställda problemet skulle nödvändigtvis aktualiseras när en gång våra länder finge mottaga en anmodan om att sluta avtal med FN:s säkerhetsråd om tillhandahållande av militära styrkor, enligt vad som föreskrives i artikel 43 av stadgan. Men ett internationellt säkerhetssystem har inte kunnat byggas upp. Några avtal av den art, varom artikel 43 talar, ha inte förberetts, och hela systemet har på grund av de rådande motsättningarna inom FN hittills stannat på papperet.

Det är sålunda inte i detta sammanhang som ett skandinaviskt försvarssamarbete i dagens läge påkallar uppmärksamhet. Den fråga som nu aktualiserats är huruvida våra länder kunna till ömsesidigt gagn samordna sina militära resurser för att stå starkare i en anarkisk värld, där ännu inte ett internationellt säkerhetssystem i verklig mening kunnat åstadkommas. Under tidigare debatter i Sverige har åtskillig skepsis kommit till uttryck rörande möjligheten att åstadkomma ett dylikt försvarsförbund och rörande utsikterna till att det skulle bli tillräckligt hållbart och starkt. Ett försvarsförbunds styrka är beroende av att det uppbares av ett medvetet gemensamt intresse. Ifall intressena under trycket av ändrade förhållanden gå isär, kan förbundet lätt nog brista. Utvecklingen kan också ta

en motsatt riktning. Genom inträffade händelser kunna de deltagande länderna svetsas samman till en starkare enhet än vad som kunde väntas vid försvarsförbundets tillkomst.

Den diskussion som förts i denna fråga nu och tidigare har haft karaktären av ganska lösa funderingar. Någon verklig undersökning och bearbetning av de militärtekniska sidorna av spörsmålet har knappast företagits. Vitt skilda meningar ha kommit till uttryck angående den militära effekten av ett försvarsförbund för Sveriges del. En ingående undersökning och prövning av hithörande frågor skulle kunna ge ett bättre underlag för ett senare politiskt bedömande av hela problemet.

Från dessa utgångspunkter föreföll det svenska regeringen att, med hänsyn till den ökade internationella spänningen, en gemensam skandinavisk utredning av de antydda militärtekniska spörsmålen vore önskvärd, utan avvaktan på det framtida läge, då uppbyggandet av ett internationellt trygghetssystem eventuellt skulle aktualisera en skandinavisk samverkan. Vi tänkte oss att man skulle förfara enligt samma metod som användes vid uttagandet av frågor om ekonomisk samverkan. På andra håll i världen går man ibland tillväga på ett annat sätt. Man börjar t. ex. med att ingå ett avtal om en tullunion för att därmed få principen fastslagen. Efteråt tar man itu med undersökning av de talrika praktiska tillämpningsfrågor som uppstå och söker successivt lösa dem. Med denna metod vinner man den psykologiska effekten av att unionen omedelbart kommit till stånd. Något liknande gäller bildandet av försvarsförbund. Man kan börja med att proklamera förbundet i en principöverenskommelse och uppskjuta frågorna om innebörden därav till efterföljande överenskommelser. För oss ligger den motsatta metoden närmare till hands och stämmer mera med vårt betänk-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

samma kynne. Vi önska helst från början veta exakt vad vi ge oss in på. Vi vilja gärna pröva olika möjligheter och inte undanskjuta tanken på partiella lösningar. Problemet är för oss inte en fråga på kort sikt, utan vi se det som ett led i ett konstant fortgående skandinaviskt samarbete.

När regeringen i slutet av april rådfrågade utrikesnämnden i saken, restes inga invändningar mot att ett förberedande resonemang upptogs med de norska och danska regeringarna. Igångsättandet av en utredning är visserligen i och för sig ingen bindande handling, men det är givet att ett svenskt initiativ på detta område förutsätter en önskan och förhoppning om ett positivt resultat. Vid därefter följande kontakter med de andra bägge regeringarna ha dessa gett uttryck åt sin uppskattning av initiativet och sitt stora intresse för saken. Överläggningar ha ägt rum vid flera tillfällen. Därvid har i främsta rummet diskuterats det mandat som borde ges åt utredningsmännen. Från svensk sida önska vi begränsa utredningen till att avse hur vi bäst kunna militärt försvara vår frihet och självständighet under antagande att vi eftersträva att hålla oss utanför en konflikt. Däremot har det inte varit vår avsikt att utredningens igångsättande skulle i och för sig låsa fast de deltagande länderna vid en viss utrikespolitisk linje. Först när den tilltänkta utredningens resultat föreligger, kan vardera landet bedöma fördelar och nackdelar av en samordning på detta område under jämförelse med andra tänkbara möjligheter. Till dess skulle alltså en avvaktande hållning intagas. Med hänsyn till vissa skiljaktigheter som framträtt under dessa överläggningar ha vi varit ense om att inte forcera frågan utan ta tillräcklig tid på oss för fortsatta diskussioner. Dessa diskussioner fortsätta alltså.

Under överläggningar med våra danska och norska kolleger har ibland

sagts att »neutralitet» är ett svårsmält ord i deras länder. Och det är utan tvivel så, att en nedvärdering av detta begrepp kan konstateras lite varstans i världen. Ordet i och för sig uttrycker ju endast det faktum, att en stat militärt håller sig utanför en pågående konflikt och därvid tillämpar vissa erkända folkrättsliga regler, som främst avse skydd mot kränkningar av territoriet. Det är sålunda ett alldeles färglöst ord. Men vad som ter sig hårdsmält på många håll är den politik, som går ut på att bevara neutraliteten.

Det är många olika faktorer som ha bidragit till att neutralitetens idé blivit så omstridd. Somliga reagera därför att de felaktigt lägga in däri en allmän ljumhet i inställningen till de internationella händelserna. Andra tänka på misslyckade försök att hävda en korrekt neutralitet i kritiska situationer. Andra åter hänvisa till de många fall, då en neutral stat blivit angripen trots sin neutralitetsvilja och inte haft tillräckliga krafter att försvara sig. Somliga erinra sig att neutraliteten varit en »icke krigförandes» metod att skaffa sig extra fördelar från de krigförande. Slutligen finns det de som anse att det är varje folks plikt att ställa upp på en frontlinje och därmed på förhand välja sida i en kommande eventuell kamp, som antages i lika grad komma att gälla alla nationers framtid. De ogilla såsom desertering att somliga stater förklara sig avböja att inmönstras.

Men vi äro inte färdiga med neutraliteten därför att den reser många problem och inte kan överblickas till alla sina konsekvenser. Kritiken mot de avsteg från den strikta neutraliteten, som under det sista kriget gjordes i Sverige, drunknar i tillfredsställelsen över att freden kunde vidmakthållas, att vi inte blev ett ockuperat land och inte ett basområde för den tyska krigsmakten.

Om neutralitetspolitiken under en framtida konflikt lyckas, ha vi utan att

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

indragas i kriget åstadkommit det maximum av insats, som mindre stater över huvud kunna göra, nämligen att hålla sitt eget territorium fritt. Misslyckas vi, så ha vi i varje fall inte förspilt någon möjlighet. I en så dynamisk epok som den nuvarande kan ingen trygghet vinnas vare sig på den ena eller andra vägen. Men otryggheten kännes större om vi helt plötsligt växla spår och köra in på alldeles nya vägar.

Det förekommer också en annan uppskattning av neutraliteten än den jag nyss givit några prov på. Jag nämner ett par exempel för dagen. I en hyllningsartikel i Times häromdagen, ägnad åt 100-årsminnet av den schweiziska konstitutionen, har författaren uttalat om den schweiziska neutraliteten, att den är för Schweiz en vital fråga. »Armen, som hålles i beredskap för varje trängande fara, har givit den abstrakta neutralitetsprincipen en politisk giltighet. Denna politik har bevisat sitt värde . . . Schweiz har betraktat sin neutralitet inte endast som sin rätt utan också som sin plikt. Landet betraktar sina transalpina vägar och järnvägar som anförtrodd egendom att försvaras mot alla angripare. På samma gång är nationen ovillig att offra denna tillgång genom att alliera sig med någon ny ordning, grundad på den väpnade kraften hos någon grupp av makter.»

En liknande tankegång har nyligen kommit till uttryck i ett tal av den schweiziske utrikesministern: »Neutraliteten tjänar våra intressen i den meningen, att vi anse den som det mest effektiva medlet att leva i fred med andra folk och ibland oss själva. Men vi äro också övertygade om att vi genom att bevara vår neutralitet göra den internationella gemenskapen större tjänster än om vi avstå därifrån. Erfarenheten från två världskrig ger bevis härför.»

Neutralitetspolitiken är alltså föremål för skilda värderingar. På många håll

ser man med ogillande att smärre stater som Sverige uppställa den som program. Det är också klart att en starkare makt kan ha större utsikter att fullfölja ett neutralitetsprogram än en svagare stat. Men tiderna växla och de internationella konstellationerna med dem. Det kan i en framtid bli långt flera stater som samla sig om en politik, sådan vi tänka oss den för Sveriges del, och det finns redan nu stora territorier i världen som inte kunna inräknas i några bestående »block».

De skandinaviska folken komma att ta ställning till frågan om militär samverkan i enlighet med sitt bedömande av vad som är riktigt och klokt för respektive länder. Under de överläggningar som förts ha naturligtvis inga försök gjorts att öva påtryckning på eller ens att övertala varandra att följa en viss politik. Vad Sverige beträffar önskar det svenska folket ta ansvar för vårt eget lands politik, men vi ta inte ansvaret för något annat lands utrikes- eller försvarspolitik. Det skandinaviska samarbetet karakteriseras av att fria och jämbördiga folk eftersträva det mått av samverkan, som de samtliga finna nyttigt och lämpligt och motsvarande en allmän opinion inom sina länder. All tanke på att öva påtryckning är oss fullständigt främmande.

Herr **OHLIN**: Herr talman! Bland Sveriges folk råder enighet om en politik som syftar till att bevara vår fred men om så erfordras med alla medel försvara friheten och oberoendet. Åsikterna om de bästa vägarna för en politik i detta syfte kunna vara olika. Men enigheten i fråga om målsättningen är glädjande fullständig, i varje fall inom de demokratiska partierna. En reservation får nämligen göras för det kommunistiska partiet, inte alla med kommunisterna röstande, men den mera aktiva kadern inom partiet. Deras följsamhet

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

gent emot önskemål från öster och deras entusiastiska hyllande av frihetsförtryckande omvälvningar av s. k. folkdemokratiskt slag sätta dem i en särställning och beröva deras deklaration väsentligt värde.

Att vårt land, bl. a. genom verksamhet inom Förenta Nationernas ram, bör söka befrämja internationella konflikters lösning med fredliga medel och världsfredens tryggande är självklart. Men våra möjligheter till insatser av denna art äro uppenbarligen begränsade. Likväl kan varken vårt land eller andra mindre stater fritagas från allt ansvar för den internationella utvecklingen i detta avseende. Tvärt om åligger det oss att vid uppdragande av linjerna för vår egen politik icke tappa denna synpunkt ur sikte. De förhoppningar, som tidigare ställdes på Förenta Nationerna i fråga om de storpolitiska problemens lösning, ha knappast infriats, men vi kunna inte upphöra att hoppas på denna organisations utveckling och stärkande och böra heller inte underlåta att stödja densamma. En av de omständigheter som i högsta grad försvagat Förenta Nationerna och minskat dess handlingsmöjligheter är uppkomsten av ett östeuropeiskt statsblock, som bl. a. med vetoklausulens hjälp lägger hinder i vägen för uppgörelser i en rad frågor av betydelse för Europas ekonomiska återuppbyggnad och politiska stabilisering. Det är naturligt att som en motvikt till detta östblock även bland västmakterna en tendens framträtt till närmare samverkan i olika avseenden. Detta bör ur svensk synpunkt ingalunda beklagas utan tvärt om hälsas med tillfredsställelse, då det för vårt land vore föga tilltalande om en stark maktkoncentration i Östeuropa kunde bygga upp en på vår kontinent dominerande maktposition. En annan sak är att en uppdelning av världen i motsatta block i och för sig naturligtvis inte är önskvärd.

Under förhållanden som dessa ställes den svenska utrikespolitiken inför mycket allvarliga problem. Sveriges läge i gränzonen mellan östblockets och västmakternas intressesfärer skapar andra utrikespolitiska förutsättningar än under mellankrigstiden. Risker och möjligheter av olika slag uppkomma därför för vårt land. Utformningen av en utrikespolitik med förut angivet syfte blir möjlig endast efter ett noggrant övervägande av det världspolitiska lägets olika aspekter. Enligt den mening, som här i riksdagen företrädes av den politiska riktning jag representerar, leder ett dylikt övervägande till slutsatsen, att vårt land ej bör ikläda sig några militära alliansförpliktelser. Jag bortser då från det militära samarbete som eventuellt kan komma till stånd i Skandinavien, vilket jag strax skall beröra.

En politisk linje av detta slag innebär ingalunda att Sverige skulle föra en politik, som ställer oss lika långt från de båda motsatta statsgrupperna. Det får inte bli tal om någon schematisk medelväg av detta slag, där svensk utrikespolitik ängsligt strävar efter att icke iritera någon av de två parterna. De tendenser i denna riktning, som man tyckte sig spåra hos utrikesminister Undén och den svenska regeringen under fjolåret, ha — det är jag glad att konstatera — inte framträtt på samma sätt i år. En anpassning i god mening av den svenska utrikespolitiken har ägt rum i den riktning som man på vårt håll förordar. Framför allt är det uppenbart att Sveriges anslutning till »Organisationen för europeisk ekonomisk återuppbyggnad» och vår villighet till intim samverkan med Förenta staterna i detta sammanhang innebära ett politiskt ställningstagande av betydande räckvidd. Tanken att de ekonomiska problemens behandling kan eller bör ligga utanför politiken är ohållbar, vare sig det gäller inhemska eller internationella problem. En sådan tanke hyses säkert inte

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

av någon i denna kammare. Sveriges deltagande i det samarbete, som nu håller på att komma i gång med utgångspunkt från den s. k. Marshallplanen, innebär alltså i ett viktigt avseende ett politiskt närmande till västerns demokratier.

Att detta samarbete för oss ter sig så naturligt och välbefogat beror i första rummet därpå, att det kan på ett avgörande sätt befrämja den ekonomiska återuppbyggnaden inom en stor del av Europa. Samarbetet underlättas av den gemenskap i kulturellt och ideologiskt avseende, som binder oss till västerns folk. Låt oss inte heller glömma att en ekonomisk konsolidering av Västeuropa betyder en förstärkning av demokratierna. Sverige har ett stort och uppenbart intresse av att demokrati och frihet råda inom så stora och viktiga delar av världen, att även vår svenska demokrati kan leva vidare och utvecklas. Svenskt deltagande i arbetet för Västeuropas ekonomiska återuppbyggnad och konsolidering ter sig så mycket naturligare som jag är övertygad om att västerlandets demokratier, de må nu vara större eller mindre, på grund av hela sin åskådning aldrig kunna göra annat än respektera varandras frihet och oberoende.

Det är med sorg och beklagande man måste konstatera, att de internationella politiska motsättningarna det senaste året undergått en sådan skärpning, att en krigisk sammanstötning i en nära framtid ej förefaller helt utesluten, även om den fortfarande kan betecknas som föga sannolik. Det är i detta läge naturligt att fråga uppkommit om en svensk militärpolitisk samverkan dels med de skandinaviska staterna, dels med västerns demokratier. Jag har redan framhållit att enligt den mening jag företräder vårt land bör föra en sådan politik, att Sverige så vitt möjligt ej blir ett av de områden, där militära sammanstötningar mellan stormakterna särskilt

kunna befaras. Naturligtvis kan den världspolitiska utvecklingen bli sådan, att ett dylikt försök att hålla Sverige utanför den militära riskzonen blir utsiktslöst. Men tills vidare synes man sakna anledning till en så pessimistisk uppfattning. Det är därför berättigat och av den största vikt att den svenska utrikespolitiken i detta grundläggande avseende fasthåller sin hittillsvarande riktlinje. Vi skulle inte gagna vare sig Sveriges fred eller världsfreden genom att föra en politik, som ledde till att Skandinavien redan från början måste bli indraget i varje krigisk sammanstötning av större omfattning. Utan att här närmare diskutera olika militära förutsättningar kan det vara berättigat att hänvisa till vårt lands i flera avseenden speciellt utsatta läge.

Uppfattningen, att en svensk strävan att hålla vårt land utanför den mest utsatta riskzonen för närvarande ej ter sig utsiktslös, grundar jag främst därpå att ingendera stormaktsgruppen torde ha anledning finna en dylik svensk politik vara stridande mot dess intressen. Kan man på alla håll vara säker om att de skandinaviska folken inte låta sig dragas med i aggressiva företag, minskas uppenbarligen för envar av stormaktsgrupperna behovet av att militärt kontrollera denna halvö. Därigenom reduceras naturligtvis frestelsen att försöka att med våld genomföra en okkupation, vilken under alla omständigheter måste bli kostbar för den anfallande.

I detta avseende befinner sig Norge i ungefär samma läge som Sverige, och framgång för en svensk politik av detta slag förutsätter i viss mån att även Norge strävar efter att stanna utanför riskzonen så långt det är möjligt. Över huvud taget är intressegemenskapen mellan Sverige och Norge på försvarets område uppenbar. Både ur svensk synpunkt och ur norsk torde försvaret av det egna landet kunna lättare ordnas inom ramen för en intim militär sam-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

verkan mellan de båda staterna. Militära sakkunniga torde vara överens om att efter en tillfredsställande planläggning försvaret av den skandinaviska halvön — och därmed av Sveriges territorium — har bättre förutsättningar, om det skötes av de båda länderna tillsammans än om de gå fram var för sig. Mot denna bakgrund framstår det som naturligt, ifall Sverige och Norge oberoende av alla utrikespolitiska överväganden i övrigt ville låta militära experter undersöka hur denna militära samverkan bäst kan ordnas i det fall då ett angrepp riktas mot dem båda. Mera långtgående militära överenskommelser av generell slag förutsätta naturligtvis en viss enhetlighet i den svensk-norska utrikespolitiken. Men det vore icke befoget om man på svensk sida som villkor för de militära konferensernas upptagande skulle kräva en norsk anslutning till någon viss utrikespolitisk linje. En annan sak är att sedan utredningarna slutförts, eventuella överenskommelser av militäralliansernas typ måste förutsätta en väsentlig överensstämmelse i fråga om den svenska och den norska utrikespolitiken. Utredningarna syfta bl. a. till att klargöra förutsättningarna för sådana överenskommelser och att de skola komma till utförande utan att i och för sig binda någondera parten. Men det är naturligt att undersökningarna begränsas till att omfatta handlingsalternativ som ej stå i direkt strid med någotdera landets nuvarande utrikespolitik.

Jag har fått det intrycket, att handläggningen av detta spørsmål skett på ett sådant sätt, att distinktionen mellan ett norskt utrikespolitiskt ställningstagande före de militära konversationernas påbörjande å ena sidan och en viss utrikespolitisk samstämmighet som förutsättning för långtgående överenskommelsers ingående å andra sidan icke blivit till fullo beaktad. I varje fall har missförstånd på denna punkt framkom-

mit både i Norge och annorstädes, vilket måste beklagas. Jag hoppas att den svenska regeringen skall inta en alltigenom positiv hållning till militära undersökningar av detta slag utan att komplicera frågan genom för tidiga krav av utrikespolitisk art.

I den mån militära konversationer komma till stånd är det enligt min mening önskvärt att dessa äga rum under dansk medverkan även om förutsättningarna för långtgående överenskommelser av uppenbara geografiska skäl äro mindre gynnsamma vad Danmark — Sverige beträffar än i fråga om de två staterna på den skandinaviska halvön. En viss standardisering utav vapenutrustningen och andra dylika frågor tillhöra de ingalunda oviktiga spørsmål som med fördel kunna diskuteras som led i en trepartssamverkan. — Skulle man i Moskva med fortsatt ogillande möta varje skandinaviskt samarbete av dessa slag, bör det naturligtvis inte inverka på Sveriges hållning.

Låt mig till sist göra en allmän reflexion rörande önskvärheten av att det blir på alla håll uppenbart vilken betydande enighet som råder i Sverige mellan de demokratiska partierna i fråga om huvuddragen av den politik, till vilken jag i det föregående givit min anslutning. Jag kan inte tillbakahålla uttrycken för en viss överraskning över att man på regeringshåll i ett par uttalanden utanför riksdagen i stället för att understryka denna enighet mellan de demokratiska partierna i riksdagen snarare tycks vilja nedvärdera densamma. Man har här ett utav de tyvärr ej alldeles fåtaliga exemplen på en viss valhänthet i handläggandet av utrikespolitiska spørsmål, särskilt när det gäller att undvika uppkomsten av oriktiga föreställningar i utlandet. En del uttalanden från regeringshåll ha lett till missuppfattningar bl. a. därför att de — låt vara mot talarnas avsikt — kunnat uppfattas som en »sinnelagets neu-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

tralitet» gentemot en tävlan i världen mellan demokratiens och frihetens krafter å ena sidan och diktaturens å andra sidan. Det är ej på den vägen som vårt beslut att undvika militära alliansförpliktelser utanför Skandinavien skall motiveras. Sådant tal kan tolkas på ett sätt som står i strid med svenska folkets verkliga inställning och kan lätt leda till missförstånd av allvarligt slag, som det är angeläget att undvika. Skälen för Sveriges hållning till de militära alliansproblemen och vår strävan att på den alliansfria linjen såvitt möjligt hålla vårt land utanför de krigiska konflikterna äro, som jag redan anfört, helt andra. Så som världen ser ut kunna vi hoppas att på denna väg mer än på andra gagna fredens och frihetens sak. Men Sveriges hållning bör hävdas på ett sätt som gör rättvisa åt vår demokratiska åskådning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PEHRSSON-BRAMSTORP: Herr talman! Då den svenska riksdagen efter krigets slut beslöt Sveriges anslutning till Förenta Nationerna, stod det för oss alla klart, att det var en sak av första rang att man skapade den organisation, F. N., som världen behövde efter det krig, som förött praktiskt taget allt, där det gått fram. Dock hyste man på vissa håll, och inte minst inom det parti jag representerar, betänkligheter i det att man befarade, att om organisationen inte skulle komma att fungera på det sätt, som man egentligen avsåg med densamma, så skulle vår gamla tradition att hålla oss alliansfria inte kunna hålla oss utanför ett nytt krig. Dessa våra betänkligheter anmälde vi också, då beslutet om vår anslutning till F. N. fattades. Det sades ju redan då, att, om förhållandena inom F. N. skulle komma att utveckla sig på ett mindre tillfredsställande sätt, vil-

ket tyvärr också blivit fallet, man naturligtvis fick taga under omprövning frågan om hur vi skulle ställa oss i det ena eller det andra fallet. Låt vara att F. N. på grund av ideologiska och andra uppfattningar inte har lyckats komma i gång med sitt återuppbyggnadsarbete i en sönderslagen värld; vi böra väl ändå kunna hoppas på en ljusare fortsättning och att förhållandena i nu berörda hänseende skola bli bättre genom att rådsdeltagarna kunna komma samman och resonera med varandra.

Det förslag, som i dag föreligger till behandling, avser ju inrättandet av en ny organisation, och självfallet frågar man sig då vad denna organisation kan komma att bära i sitt sköte. Förslaget tar ju sikte på det ekonomiska återuppbyggnadsarbetet, vilket givetvis inte kunnat komma i gång på grund av de stora meningskiljaktigheter, som allt fortfarande råda mellan stormakterna, och vi ha, med tanke på nödvändigheten av att ytterligare försök göras i syfte att finna en väg för det internationella samarbetet, anslutit oss till detta förslag. Man kan inte komma ifrån den känslan, att de, som inte vilja vara med om detta ytterligare försök till en återuppbyggnad av en sönderslagen värld, räkna med att de med sin ideologiska uppfattning skola lättare kunna vinna makt över människornas sinnen i den ena nationen efter den andra, om ingenting göres för denna återuppbyggnad.

Alla äro vi väl på det klara med att det för åstadkommande av ett tillfredsställande resultat i detta avseende är nödvändigt att man skapar sysselsättningsmöjligheter åt människorna. Men i dag kunna människorna i stora delar av världen inte få sysselsättning och därmed åstadkomma den produktion, som är nödvändig för tillgodoseende av det hela världens behov, som uppstått under de skickensediga åren under

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

världskriget och därefter. Om detta försök att genom den s. k. Marshallplanen åstadkomma ett ekonomiskt återuppbyggnadsarbete i världen lyckas och man kan nå en bättre kontakt mellan de olika uppfattningar, som nu i detta avseende råda inom F. N., kan det tänkas att F. N. kan växa och bli den institution, som behövs för framtiden. Om inte F. N. skapats och genom sina sammankomster berett möjligheter till överläggningar, hade något samarbete över huvud taget inte varit möjligt.

Det är av största vikt att full sysselsättning snarast möjligt kan beredas människorna i varje land, så att varje nation kan dra sitt strå till stacken för åstadkommande av det bättre läge, som ur många synpunkter är önskvärt. Det hela är, kan man säga, en i många avseenden tungrodd apparat, men Amerika har här enligt mitt sätt att se gjort en god insats för åstadkommande av det ekonomiska stöd, som är nödvändigt för en sanering och en återuppbyggnad av världsekonomin. Så vitt jag kan se har Amerika gjort detta för att hjälpa de sönderslagna länderna i världen i deras återuppbyggnadsarbete, alltså även i eget intresse.

När det gäller att skapa möjligheter till vidgade varuleveranser, måste man också tänka på de stater, som nu inte velat sälla sig till de 16, som anslutit sig till Marshallplanen, ty uppfattningen i den ena eller andra blockbildningen kan ändra sig från den ena sessionen till den andra, om man nämligen finner, att det ekonomiska framåtskridandet bättre gagnas genom en anslutning till planen än genom att man håller sig utanför densamma.

Om jag nu bortser från det ekonomiska samarbetet, vars betydelse jag här understrukit, hysa vi inom det parti jag representerar fortfarande den meningen, att Sverige framdeles inte bör ansluta sig till vare sig den ena

eller den andra blockbildningen. Vi förmena, att om alla stater skulle sluta upp i blockbildningar, skulle möjligheterna att komma till tals med varandra inte finnas på samma sätt som nu. Utrikesministern fällde här ett yttrande, som enligt min mening något avviker från hans yttrande den 4 februari om det nordiska eller skandinaviska samarbetet. Utifrån våra utgångspunkter vilja vi inte motsätta oss att alla de undersökningar, som i detta avseende över huvud taget kunna ske, också bli gjorda, så att man kan åstadkomma det samarbete, som ur många synpunkter är i hög grad önskvärt. Om vårt samlade skandinaviska territorium skulle angripas, är det självfallet önskvärt att vi alla komma att stå på samma sida och att vi hålla den bestämda linjen att vi vilja försvara detta vårt territorium och vilja göra stora offer för att skapa all den försvarskraft, som är nödvändig för detta ändamål.

Från krigsåren må vi erinra oss, att om man proklamerar neutralitet, så har denna också den andemeningen, att folkets olika grupper inte ha skilda uppfattningar om vad neutralitet är. Det får med andra ord inte framkomma sådana åsikter och framställningar, som kunna inge främmande makt tvekan om, huruvida det egentligen är vårt lands avsikt att hålla sig neutralt. Om det skall bli ett samarbete i det avseendet mellan våra nordiska länder, så förutsätter det självfallet, att man sätter i gång med en objektiv undersökning angående våra länders försvarspolitik. Jag skall inte här försöka att i det avseendet stipulera vare sig det ena eller andra villkoret, men jag vill att man skall göra klart för sig från första början, att det inte får göras någon utfästelse av vare sig det ena eller det andra slaget, som någon av de samverkande länderna en gång skulle kunna åberopa som ett halvt

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

löfte. En sådan utveckling kan det parti jag tillhör inte vara med om. Det är alldeles självklart att uppfattningarna i sådant avseende hos andra länders folk kunna ligga något annorlunda till än den, som är grundmurad hos det svenska folket. Få vi till stånd en samverkan av det ena eller det andra slaget, vilket ur många synpunkter är önskvärt, måste vi försöka växa oss in i varandras uppfattning om vad neutralitetsbegreppet egentligen innebär, och vi måste vara beredda att hålla ett relativt starkt försvar, så att vi kunna möta alla eventuella överraskningar, samt göra klart för de olika grupperna och intressenterna, att vi äro beredda att försvara vårt territorium mot varje kränkning. Vi minnas från det gångna kriget, hurusom så snart i tidningspressen eller enskilda uttalanden meningsyttringar i detta avseende framkommo, detta omedelbart framkallade misstänksamhet hos de krigförande om den neutralitetsuppfattning, som det svenska folket hade den gången neutraliteten proklamerades, verkligen var grundmurad och alltfört bestod. Jag hörde en representant för en av de krigförande länderna en gång yttra, att givetvis hade vi en viss belastning i det avseendet, men att det inte fanns någon anledning att för den skull ockupera Sverige. Vederbörande vore endast rädd för att om motparten ingrepe, Sverige skulle komma att ändra mening.

Jag understryker ännu en gång det önskvärda i att det kommer till stånd ett skandinaviskt samarbete även på det militära området, men detta måste enligt mitt sätt att se ske från samma utgångspunkt som vi förmena gäller för ett alliansfritt uppträdande jämväl i fortsättningen och där vi till varje pris äro beredda att värna vår neutralitet. Jag tänker här på en fråga, som ställdes i medkammaren häromdagen, om jag minns rätt vid behandlingen av ett statsutskottsutlåtande, nämligen:

Om Sverige blir angripet, varifrån skulle vi då kunna vänta oss hjälp? Det är för mig alldeles självklart, att den ena stormakten alltid har ett intresse därest vi angripes av den andra, oavsett avtal eller inte. Ha vi ett avtal kan detta också innebära ett åtagande att angripa. Det är därför jag för vår del inte vill ha förfrågan vare sig till den ene eller andre utav de mäktiga. Om Sverige ansluter sig till en blockbildning komma vi emellertid i farozonen så snart en tvist utbryter mellan stormakterna, exempelvis i den dragkamp, som nu äger rum mellan dessa. Vi få väl hoppas, att det skall lyckas att få till stånd en avspänning i sistnämnda avseende, men i närvarande stund ser det ju inte ljust ut på den internationella samverkans område, vars organ heter F. N. Kunde vi lyckas att genom den internationella ekonomiska organisation, som vi nu stå i begrepp att ge vår anslutning till, åstadkomma en förbättring av återuppbyggnadsarbetet och därigenom få till stånd ett bättre tillstånd för mänskligheten i dess helhet, bleve det måhända möjligt att avfärda en hel del av de många tvistefrågor, som för närvarande föreligga.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr FAST: Herr talman! Efter världskrigets avslutande har ju under olika former vårt land lämnat stöd och hjälp till folken i de krigshärdade länderna. Vi ha därvid gått till gränsen av vår ekonomiska förmåga och intill gränsen av vad vi kunnat avstå med hänsyn till egen försörjning.

När vi gjort detta ha vi haft i sikte det beroende, vari de olika länderna ekonomiskt stå till varandra. Vi ha nog i allmänhet varit medvetna om att ett ekonomiskt desorganiserat Europa

**Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete
m. m.**

skulle få betydande återverkningar även för vårt lands vidkommande. Så har också blivit fallet. Jag har en känsla av att man i debatten rörande vårt lands ekonomiska svårigheter icke har tillmätt dessa förhållanden tillbörligt beaktande. Att därvid partipolitiska synpunkter spelat in skall jag i detta sammanhang icke gå in på.

Men om vi i stort sett varit och äro överens om den ödesdigra innebörd för vårt eget lands välstånd som ett ekonomiskt utarmat Europa har, måste vi hysa ett positivt intresse för alla sådana åtgärder som kunna vara ägnade att underlätta och påskynda det ekonomiska tillfrisknandet ute i Europa.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som jag med glädje och tillfredsställelse konstaterar den överenskommelse, som träffats i Paris mellan vissa länder om ekonomiskt samarbete. Det är Sveriges anslutning till denna överenskommelse som vi nu behandla.

Detta ekonomiska samarbete får ju ett värdefullt stöd i den av Förenta staterna beslutade hjälp till Europas återuppbyggande, som i olika former och efter olika förutsättningar skall utgå till de länder, som äro anslutna till Parisöverenskommelsen. Rörande denna amerikanska hjälp kommer ju ett förslag till bilateralt avtal senare att föreläggas riksdagen.

Även om det icke kan förnekas, att det finnes ett visst samband mellan Parisöverenskommelsen och det blivande amerikanska avtalet, är detta samband enligt mitt förmenande icke av den natur, att det bör omöjliggöra en anslutning nu till Parisöverenskommelsen. Däremot är det ju så, att en anslutning härtill är förutsättning för meddelaktighet i den amerikanska hjälpen. Om man härtill besinnar, att även exporten från Amerika av värdefulla nödvändighetsvaror ingår i den amerikanska hjälpen, förstår man lätt vilken betydelse det har även för vårt

land, att vi ej stå utanför meddelaktighet i denna hjälp.

Angående sammanhanget mellan Parisöverenskommelsen, det bilaterala avtalet och Havanastadgan hänvisar jag till vad utrikesministern uttalat till statsrådsprotokollet samt till de förklarande upplysningar, som därvidlag lämnats jämväl av utrikesutskottet. Det torde vara tillräckligt med denna hänvisning.

Man bör i anledning av den kommunistiska motionen fästa uppmärksamheten på att konventionen ju skall antagas eller förkastas. Någon möjlighet till ändring föreligger sålunda icke. Att formuleringarna icke blivit så avgränsat avfattade som sker, när det är fråga om svensk lagtext, beror givetvis i första hand på att här i olika sammanhang skall framkomma den allmänna syftningen, den ideella bakgrunden. Men man skall ju vidare komma ihåg, att det gäller förhållandet icke bara till vårt land utan till en hel rad av stater. Någon speciell anledning att befara, att mera mångtydiga formuleringar skulle bara tolkas i för oss ogynnsam riktning, finnes enligt mitt förmenande icke. Man bör ju icke förglömma, att Marshallhjälpen och allt vad därmed sammanhänger kommit till för att underlätta det europeiska samarbetet och icke tvärtom.

Ett fördröjande av antagandet av Parisöverenskommelsen skulle lätt kunna komma att misstydvas och tolkas som om vi vore likgiltiga för hela denna plans genomförande, för det europeiska samarbetet och för Europas ekonomiska återhämtning.

Man har på visst håll velat göra gällande, att samarbetet mellan de s. k. Marshalländerna skulle innebära en utrikespolitisk blockbildning med en nyans jämväl av en försvarspolitisk blockbildning. Ett dylikt resonemang vilar på en mer eller mindre medveten misstolkning av vad det här är fråga

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

om. Här är det ju fråga om ekonomisk återhämtning för Europas krigshärjade länder i första hand. Det är fråga om att underlätta varuutbytet mellan dessa länder, vilket, såsom jag nyss antydde, för oss har det största intresse. Men här är det icke fråga om någon försvarspolitisk blockbildning. Man bör fästa uppmärksamheten vid att Ryssland samt av detta land behärskade eller därmed allierade stater föredragit att stå utanför, men att det stått och alltjämt står öppet för dessa länder att ansluta sig till Pariskonventionen.

Enligt mitt förmenande har, sedan riksdagspartierna och regeringen i februari månad deklarerade sin uppfattning angående vår utrikespolitiska linje, intet inträffat som kan vara ägnat att rubba den då ganska enhälligt intagna ståndpunkten. Jo, det har möjligen inträffat, att man sedan dess i vissa tidningar häftigt och högljutt förfäktat den meningen, att Sverige skulle giva upp sin neutralitetslinje och ansluta sig till det s. k. västblocket.

Jag är övertygad om att det svenska folkets överväldigande flertal i dag liksom i februari står bakom den officiellt deklarerade utrikespolitiska linjen. Det är av betydelse att den tidigare deklARATIONEN på sätt som nu sker från regeringens och riksdagsgruppernas sida ånyo blir betonad, så att fullständig klarhet vinnes om den utrikespolitiska linjen, innan riksdagen skiljes åt. Oklarhet är endast ägnad att skapa misstroende och bristande tillit icke bara inåt utan jämväl utåt.

Minoritetsmeningar må ju i vårt demokratiska land med fri yttranderätt och tryckfrihet gärna förekomma, men det bör ske på det sättet, att de icke gesken av att de företräda det svenska folkflertalets uppfattning.

Alltjämt bör det sålunda vara vår allvarliga avsikt att icke ansluta oss till något stormaktsblock och att i händelse av krig söka ännu en gång hålla

oss utanför. Men vi ha också den allvarligaste avsikt att inom ramen för våra resurser värna oss mot angrepp, varifrån dessa angrepp än må komma.

Man har sagt, att i ett kommande krig är en sådan linje omöjlig. Därom veta vi ingenting bestämt. Men däremot veta vi, att vi med denna politik lyckats undgå att bli indragna i kriget under två världskrig. Om vi ansluta oss till ett stormaktsblock, veta vi att vi äro med i kriget redan från början och ensamma få taga emot den kanske för oss avgörande stöten.

Är det i dagens läge så orimligt att tänka sig, att de stridande stormakterna kunna finna med sin fördel förenligt att låta de små staterna i Norden stå utanför maktstriden, därest de förklara sig vilja uppehålla sin neutralitet och värna om denna och man är medveten om att dessa länder också äga försvarsmedel, avsedda att sätta allvar bakom orden för att därmed förhindra, att de nordiska länderna utnyttjas såsom uppmarschländer eller såsom baser för militära operationer?

Man har på vissa håll framhållit, att vår neutralitetslinje visade sig omöjlig under det senaste världskriget. Man pekar därvid på de avvikelser från den raka linjen, som vi tvingats att göra. Detta bevisar egentligen ingenting. Även mycket mäktiga stater ha varit tvungna till ännu värre anpassning vid åtskilliga tillfällen än vad vi voro under världskriget. Jag är också övertygad om att svenska folket icke ångrar den under kriget förda politiken utan anser att den har varit för vårt land lyckosam.

Jag vill också säga ett ord i sammanhang med det gånge talet, att ett nytt krig är inom den närmaste tiden oundvikligt. Man hör detta ofta föras till torgs och ser det även i ledande tidsningsorgan. Detta ofta återkommande tal är enligt mitt förmenande skrämmande. Vet man riktigt vad man talar

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

om? Tror man att den västerländska civilisationen och kulturen överlever ett nytt världskrig med de nya angreppsvapen som på senaste tid framkommit? Kanske bliva verkningarna av ett sådant krig sådana, att det blir en ända med förskräckelse eller en förskräckelse utan ända.

Jag har velat erinra om detta därför att jag tror, att det nu är angelägnare än någonsin att man mobiliserar den fredsoptionen bland folkens djupa lager, som säkerligen är till finnandes överallt ute i världen, och effektiviserar arbetet för fredens sak.

Jag är, herr talman, fullt medveten om att därvidlag stöter det på mycket stora svårigheter, när det är fråga om diktaturländer. Men även i dessa tror jag att man måste taga viss hänsyn till folkens fredskärlek. Att vårt folk och alla ansvariga instanser inom vårt land lidelsefullt omfatta fredens sak behöver ingalunda påpekas. Jag har velat erinra om dessa ting endast i avsikt att framhålla, att det måste finnas ett annat alternativ än kriget, nämligen samarbete och fred för mänsklighetens egen skull.

Vi få aldrig sluta upp att hoppas på och även arbeta för en fredlig utveckling. Här är det enligt mitt förmenande icke fråga om någon lösaktighet, där man försummar det nationella försvaret, utan det är ett hopp, som förbindes med ansträngningar och vilja att efter måttet av våra krafter göra en insats för att utjämna motsättningarna mellan länderna. Men det är också fråga om en praktiskt manifesterad vilja att, om så erfordras, värna vår frihet, vår demokrati och vårt oberoende. Det är sålunda ingen isoleringspolitik det är fråga om för vårt lands vidkommande. Inom ramen för Förenta Nationernas organisation ha vi fullgjort våra åtagna förpliktelser, och vi äro beredda till ytterligare insatser. Det vore kanske lyckligt, om detta finge ett större ut-

rymme i nationens medvetande än vad som hittills varit fallet.

Herr talman! Jag har redan snuddat vid problemet om det nordiska samarbetet. Det råder bland vårt folk knappast några delade meningar om att redan inlett samarbete bör fortsätta, vidgas och intensifieras. Jag tänker därvid på straffrättens, civillagstiftningens, familjerättens och sociallagstiftningens områden. Jag tänker även på det kulturella samarbetet, smidigare passbestämmelser och det område, icke minst betydelsefullt, som avser tullfrågor och handelns underlättande. Det är klart, att det här är fråga om arbetsuppgifter, med vilka man icke kan bli färdig i en handvändning, utan där det erfordras tidskrävande utredningar och överläggningar.

Diskussionen om det nordiska samarbetet har också på senare tid berört frågan om militärt samarbete mellan Sverige, Norge och Danmark. Önskvärheten av sådant samarbete torde det råda rätt stor enighet om i vårt land. Förutsättningen härför är emellertid enligt mitt förmenande, att man kan vinna enighet om den utrikespolitiska målsättningen. Viljan till uppoffringar för frihetens värn är säkerligen lika stark i våra nordiska grannländer som hos oss, varför jag icke behöver understryka denna ofrånkomliga förutsättning.

Om i nuvarande läge icke finnes en gemensam, klart fixerad målsättning för den nordiska utrikespolitiken, gör man sannolikt samarbetstanken den bästa tjänsten genom att låta frågan på ett naturligt sätt växa sig fram. Åtskilligt som i dagens läge kan te sig oklart kan inom en mycket nära liggande framtid te sig klarare. Gemensamhetskänslan för dessa tre nordiska stater, Sverige, Norge och Danmark, borgar för att frågan får den förhandlingsutveckling, som är möjlig och lämplig,

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

inom de politiskt ansvariga instanserna.

Jag vill i detta sammanhang göra ett uttalande i anledning av ett uttalande av herr Ohlin, enligt vilket man från socialdemokratiskt håll icke skulle tillräckligt understrukt våra sympatier med hänsyn till demokratin ute i världen, till den västerländska demokratin och kulturen. Herr talman! Jag är livligt övertygad om att denna sak är så känd icke blott i vårt land utan också ute i världen, att det knappast behöves göras ytterligare deklamationer. Men om det på något sätt skulle visa sig erforderligt, vill jag helt och fullt instämma med herr Ohlin på denna punkt.

Jag tror att man skall söka att på ett naturligt sätt låta samverkan, även försvarspolitiskt, växa fram mellan de nordiska länderna, såvida det finnes den grundförutsättning som jag här nämnt. Det finnes intet att erinra mot att vissa undersökningar ske innan man fått klarhet om huruvida gemensam utrikespolitisk målsättning kan vinnas. Dock måste dessa utredningar bedrivas på sådant sätt, att varje land därvidlag är obundet att sedermera kunna taga den slutliga ståndpunkten. Innan man har kunnat konstatera, om denna utrikespolitiska överensstämmelse finns, bör man inte gå längre. Ty den måste utgöra grundvalen för att man skall kunna nå resultat. Utan den skulle det måhända endast bli ett försvagande av de fredliga och goda förhållanden, som finnas mellan Nordens stater, i stället för ett stärkande av samarbetet.

Herr LUNDSTEDT: Herr talman! Denna konvention har till syfte att bidra till åstadkommande av sunda ekonomiska förhållanden i Europa. Vår anslutning till konventionen är, jämväl i vårt eget intresse, helt naturlig. Men vår trygghet förutsätter också vår an-

slutning till någonting annat. Det är därom jag nu tänker tala.

När landets regering, dess partiledare och den stora massan av dess press tagit avstånd från en klart och otvetydigt markerad utrikespolitisk orientering åt väster, så tror jag att denna inställning beror på vissa förbi-seenden eller felvärderingar. Jag skall nu först tillåta mig fästa uppmärksamheten på dessa.

Man har stundom, till och med på mest auktoritativa håll, motiverat vår neutralitetskurs bland annat därmed, att vi borde hålla oss borta från en »krigisk uppgörelse mellan ideologier», nämligen västerns å ena sidan, österns å den andra. Detta är en sofistisk lek med ord, som ställer det verkliga sammanhanget på huvudet. Med en social ideologi — och någon annan ideologi kan ju här icke avses — menar man ju en åskådning, i vilken man efter en viss inblick i samhällsstrukturen söker angiva grundlinjerna för samhället och dess utveckling. Därvid måste ju axiomatiskt stå fast, att samhället är till och fungerar för människornas skull och icke tvärtom människorna för samhällets skull. Men detta — att vara till och fungera för människornas skull — är detsamma som att vara till för att befrämja det, som människorna värdera som sina högsta intressen. För oss kan det därvid självfallet icke vara fråga om något annat än våra värderingar såsom tillhörande den västerländska civilisationen. Det är med andra ord sådana intressen, vilka täckas av begreppen individuell frihet i intellektuellt, socialt och ekonomiskt hänseende, personlighetsrespekt, människovärde, med ett ord humanitet — det är dessa intressen, som ett nutida samhälle enligt vårt folks mening har att i främsta rummet tillvarataga. Att samtidigt såsom samhällsideologi betrakta en åskådning, som ställer det målet framför sig att slå ihjäl eller tortera de individer,

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

som våga tänka och tala högt och fritt, som våga giva uttryck åt sina sociala önsknings- och värderingar, åt sina sympatier för och antipatier mot andra människor och dessas handlingar eller åt sitt deltagande för lidande medmänniskor, kort sagt, att såsom samhällsideologi betrakta en regim, som ställer det målet framför sig att med grym och gränslös terror slå ned och tillintetgöra all humanitet, detta torde få betraktas såsom det mest bakvända av allt bakvänt. Vill man här använda ordet ideologi, säg då en antisocial eller barbarisk ideologi.

Hur vore det väl möjligt för oss att stå neutrala i kampen mellan en sådan ideologi och en social ideologi? Varför säger man icke till vårt folk så, som det förhåller sig, att striden står mellan en social och en antisocial regim; mellan västerländsk civilisation och demokrati å ena sidan och en barbarisk och människofientlig diktatur å den andra? Hade man uttalat sig på detta sakligt träffande sätt, då hade det kanske icke varit så lätt att proklamera vår neutralitet såsom den naturliga utrikespolitiska kursen för oss. Hade man gjort fullt klart för vårt folk med dess relativt höga andliga kultur, att den s. k. samhällsideologien från östern bär som främsta kännetecken sin strävan att beröva medborgarna deras människovärde och få dem på nåd och onåd utlämnade åt maktlystna despoters godtycke, då hade nog icke folkopinionen varit sådan som den i dag är. — Vad jag nu har antytt är den levande bakgrunden för bedömandet av vår utrikespolitik. Vi få inte för ett ögonblick låtsas som om denna bakgrund vore mindre aktuell än den i verkligheten är.

Härmed är jag inne på en *annan* felvärdering: folkopinionens återopande såsom stöd för den s. k. neutralitetslinjen. Det synes mig näppeligen fair play att såsom stöd återropa sig på denna opinion. Hur skulle väl en folk-

opinion kunna tänkas arbeta sig fram *gentemot* denna nära nog kompakta neutralitetspropaganda från regering, partiledare i högre och lägre grader samt pressen, med tyvärr blott några få undantag? Jag har hållit en mängd föredrag i detta ämne, och, om jag bortser från Uppsala, har sällan någon enda socialdemokrat tillhört åhörarkretsen, och det fastän jag vid ett par tillfällen talat i Folkets hus. Vad detta tyder på skall jag här låta vara osagt. Vi veta alla, att den dag regeringen här till äventyrs skulle signalera en ny kurs, skulle den få hela folket med sig, naturligtvis med undantag för det ryska partiet.

Ett *tredje* förbiseende, som synes förvirra den hithörande diskussionen, består däri, att man icke tycks klart skilja mellan tvenne olika faror, som ett land som vårt kan utsättas för från öster. Den ena är faran för att invecklas i ett krig. Den andra är att, med eller utan krig i egentlig mening, förlora icke blott vår självständighet som nation, utan jämväl vår individuella frihet såsom medborgare, i det att vi, såsom jag redan antytt och vid föregående tillfällen här i kammaren ofta framhävt, skulle nödgas vegetera under polisstatens skräckvälde. Krigsfaran är för visso icke den värre av dessa båda faror.

Det är särskilt med hänsyn till den senare faran — faran av att vi degraderas till en själlös människomassa, närmast lik en kreaturshjord — som jag tillåtit mig varna för ett *fjärde* förbiseende, det nämligen att ett land icke får spela något slags hasard eller över huvud taga några andra risker än dem, som äro fullständigt oundvikliga. I ett sådant spel kan vårt folk komma att förlora sin delaktighet i västerländsk odling och civilisation. Det torde icke på allvar kunna bestridas, att något effektivare från vår sida till förebyggande av eu dylik katastrof icke finns

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

än att snarast i försvarssyfte samman-sluta oss med så många och starka västerländska demokratier som möjligt. Redan i småskolan fingo vi lära oss, att enighet ger styrka. Var det en falsk maxim? Jag tror det icke. Eller passar den just här särskilt illa? Jag tror icke heller det. Låt oss se på saken!

Först och främst synes det givet, att aggressivitet från Ryssland mot Sverige och det övriga Skandinavien vore mindre sannolik, om Sverige tillhörde ett effektivt västerländskt statsförbund i sin tur fast allierat med Amerika. En sådan allmän demokratisk koalition måste över huvud vara en fredsbefrämjande faktor och kunna utgöra grunden för bildandet av en demokratisk världstat. Men antag att likväl kriget bröte ut och vi angreps! Självfallet måste då hjälpaktioner från västern redan vara planlagda. Även om det inom nu närmaste år på grund av bristande resurser skulle töva en tid, innan hjälp kunde hinna anlända, så säger det sig självt, att vi ha anledning räkna med densamma både säkrare och tidigare, om vi tillhöra västmaktsförbundet, än om vi gått vår egen väg och trott på styrkan i vår neutralitetspolitik. Redan tilliten till hjälp från de förbundna kan ha den psykologiska betydelsen, att vi icke vackla i fråga om krigsmaktens snabbaste mobilisering, utan resolut handla till vårt försvar och icke sträcka vapen för en överlägsen motståndare. Denne skall uppehållas tills hjälpen hunnit anlända. Parentetiskt vill jag här passa på att djupt beklaga försvarsbeslutet, varigenom övningstiden nedskurits två månader. Jag hade icke tillfälle deltaga i försvarsdebatten, och min röst hade ju i allt fall icke spelat någon roll. Men jag vill likväl ha sagt, att det är mig obegripligt, att de flesta av mina partivänner där handlade såsom de gjorde. — Men även om nu Sverige såsom tillhörande det berörda statsförbundet bleve ockuperat av fien-

den, så skulle ockupationsmakten likväl till sist fördrivas, därest icke den demokratiska sidan slutligen förlorade kriget. Men då vore det ju i alla fall slut med vår demokrati.

Låt oss emellertid nu se, hur det ställer sig för oss, om vi söka hålla vår neutralitetskurs! Blir en ockupation av Skandinavien från östern därigenom mindre begärlig? Ryssland har intresse av hamnar vid Atlanten och framför allt Nordsjön; det måste också ha visst intresse av att göra Östersjön tillnärmelsevis till ett ryskt innanhav. Men framför allt har det i sin misstänksamhet mot västmakterna det största intresse att förfoga över svenskt territorium till förebyggande av dettas användning av västmakterna själva i mot Ryssland krigiska syften. Må man nu söka giva en förklaring till att och hur vår neutralitet skulle kunna utgöra någon mera avsevärd spärr gentemot dessa ryska intressen, när de en gång i tidens fullbordan göra sig breda! Ryssland *vet* och Ryssland har *alltid vetat*, att vårt folk intensivt känner sin tillhörighet till den västerländska civilisationen. Ryssland förstår, att om vi dock till sist nödgas uppgiva vår neutralitet under ett krig, så sker detta uppgivande icke till förmån för östern, utan till förmån för västern. När det nu inom västern bildats en demokratisk sammanslutning, förvisso stadd i utveckling och konsolidering, men Nordens folk hålla sig utanför densamma, då blir detta en särskilt frestande anledning för Ryssland att försäkra sig om oss och att i detta syfte med diktaturers vanliga metod — man kan kalla den vad man vill — taga våra, som det då skall heta, små värnlösa folk under sin protektion. Vad som bestämmer ett sådant handlingssätt från Rysslands sida är m. a. o. en starkt framträdande preventionssynpunkt, intresset att förebygga vår uppslutning på västmakternas sida. Nu berörda aktion kan tänkas ske när som helst, när den

**Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete
m. m.**

ryska upprustningen hunnit ett visst stadium, men faran för oss ökas i proportion till faran för ett krig mellan östern och västern.

Finns det någon här, som följt med diktaturernas historia i vår tid och som verkligen tror, att vår neutralitet innebure ett skydd emot ett sådant handlingssätt från Rysslands sida, som jag nu nämnde? Som jag vid ett föregående tillfälle sagt här i kammaren: Vi hade kastat yxan i sjön och stode där hjälplösa utan annat stöd än vår goda tro på österns rättrådiga respekt för våra gränser och för vår demokrati. Vad denna respekt i verkligheten betyder kan man förstå, om man går till erfarenheten av de tragiska slutet för Estland, Lettland, Litauen och Tjeckoslovakien. Dessa länder voro icke blott neutrala i förhållande till Ryssland. Det fanns mellan dem och Sovjetunionen vänskapspakter i mer eller mindre braskande ordalag. Eller tänk på behandlingen av östra Polen vid krigsutbrottet! Det är heller icke ovidkommande för uppfattningen om Sovjets respekt för andra nationers välfärd, att dess regim nu härskar i Ungern, Rumänien, Jugoslavien och Bulgarien och att där vid styret sitta män, uppfostrade i Moskvas skolor och i hanteringen av sovjetiska metoder. Se vidare på Sovjets uppträdande i Berlin och den sovjetiska zonen i Tyskland; eller på hur dess representanter bete sig i F. N. eller vid ministerkonferenser. Läter man allt sådant passera revy för sin blick, då förstår man, att vår neutralitet i och för sig icke kan utgöra något som helst skydd emot handlingssätten från öster, utan att dessa uteslutande bestämmas av de intressen, som äro förknippade med den antisociala diktaturideologien och som dessutom kanske på ett olycksdigert sätt influeras av en diktators farliga misstänksamhet.

För övrigt må väl sägas, om vi äro uppriktiga, att Ryssland för ett nu ifrå-

gasatt handlingssätt mot Sverige har mycket starka intressegrunder. Antag, att det vore de västerländska demokratierna, som — i det demokratiska Europas livsintresse — i ett krig måste använda skandinaviskt territorium! Skulle vi då sätta oss till motvärn mot dem? Detta betydde, att vi automatiskt komme på diktaturens sida och bekrigade just de folk, med vilka vi — enligt samfällda deklARATIONER från alla andra än kommunister och kommunist sympatisörer — känna oss andligen intimt befryndade och med vilka vi av hjärtat önska samarbeta.

I och med vår anslutning till ett västmaktsförbund skulle faktiskt ett mycket kraftigt motiv för Ryssland att attackera oss bortfalla, nämligen intresset att förebygga denna vår anslutning. Just för ögonblicket och några år framåt är det emellertid alltför riskabelt för östern att söka göra detta preventionsintresse gällande. Det gäller därför för oss att handla, medan det ännu är tid. Situationen kan tänkas snart bliva förändrad: vår anslutning till ett demokratiskt statsförbund kan försvåras, ja, omöjliggöras genom österns hotfulla hållning.

Instämmer man med mig däri, att ett land, en nation, icke får taga några andra risker än dem, som äro alldeles oundvikliga, då synes man mig icke kunna komma ifrå, att redan den kalla beräkningen måste leda till att icke den s. k. neutraliteten utan klar och effektiv anslutning till västern är det enda, som står i överensstämmelse med våra verkliga intressen.

Härtill kommer slutligen en fråga, som jag berörde i utrikesdebatten den 4 februari. Vad det här framför allt annat rör sig om, är ju beståndet eller undergången av västerländsk civilisation. Kunna vi, såsom delägare i och profiterande av den europeiska kulturen, undgå att känna det som en moralisk svaghet att icke göra något för be-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

varandet av denna kultur? Både små och stora länder ha redan slutit sig samman för att söka hindra barbariseringen av Europa. Icke ens de minsta av dessa länder ha här vägrat att giva sin medverkan till ett demokratiskt statsförbund. De ha icke vågat sätta sin lit till att deras neutralitet skulle komma att respekteras. De ha säkerligen icke heller kunnat underlåta att göra reflexionen: Hur skulle väl demokratin i Europa under nuvarande förhållanden kunna skyddas, om icke de sinsemellan splittrade demokratierna slöte sig samman? Det hotande barbariet representeras dock av ett enat välde av kontinental storhet! Skall vårt eget land och folk kunna bagatellisera denna fråga? Skola icke också vi, innan det blir för sent, kunna förstå, att — såsom Göteborgs Handelstidning en gång uttryckte saken — vår linje måste vara, *icke neutralitetens* utan den demokratiska *solidaritetsens*?

Herr talman! Bildas till sist ett starkt demokratiskt försvarsförbund i världen, då återstår för Rysslands internationella expansionssträvanden ingenting annat än infiltreringspolitiken med hjälp av satellittrupperna. Men denna politik kräver en viss atmosfär av misär. Denna atmosfär skingras genom konventioner av den art, som här föreligger. Måtte Amerika ännu klarare än nu inse, inte bara att dess hjälp till Europa är nödvändig till förebyggande av denna infiltreringspolitik utan också att detta förebyggande är ett vitalt intresse för Amerika självt!

Herr FAST (kort genmäle): Herr talman! I anledning av vad herr Lundstedt yttrat vill jag blott konstatera att bakom regeringens deklarerade utrikespolitiska linje står ett ovanligt enhälligt parti, stött även av en enhällig socialdemokratisk tidningspress.

Herr LUNDSTEDT (kort genmäle): Herr talman! Det förefaller mig, som om herr Fasts replik vore skäligen meningslös. Jag har nämligen aldrig bestritt de förhållanden han åberopade.

Herr SKOGLUND i Doverstorp: Herr talman! Den debatt om vår allmänna utrikespolitik, som här pågår, har i någon mån fört i bakgrunden det beslut om Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete, som vi stå inför att antaga. Det är dock en fråga av oerhört stor betydelse, och inte minst utrikesutskottet har lagt ned stor möda på att pröva den. Jag tillåter mig därför, herr talman, att först säga några ord om propositionen.

Den s. k. Parisrapporten av september 1947 bar ett bud till världens alla folk, som inte kunde missförstås. Den innehöll övertygande bevis för nödvändigheten av hjälp, och hjälp i sådan omfattning, att den inte kunde uppbibras inom Europa, utan måste komma utifrån. Vidare underströks starkt betydelsen av samverkan mellan Europas fria folk för att övervinna den kris, i vilken Europa befinner sig. Det skulle ha stått i dålig överensstämmelse med alla de deklarationer, som tidigare gjorts av både regering och riksdag och många andra instanser om Sveriges vilja att delta i återuppbyggnadsarbetet i världen, om Sverige undandragit sin medverkan i detta arbete. Jag vill alldeles särskilt understryka detta sedan Förenta staterna förklarat sig beredda att i betydande omfattning lämna sitt stöd i form av både ekonomisk hjälp och direkt varuförsörjning. Jag vill på denna punkt livligt understryka utrikesministerns uttalande här i dag om denna storslagna hjälp, som därigenom ställdes till Europas förfogande. Jag vågar också det påståendet, att alla med undantag för kommunisterna äro eniga om Sveriges deltagande.

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

Den konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete, till vilken riksdagen i dag har att taga ställning, är väl inte i alla delar avfattad så som vi från svensk sida skulle ansett mest önskvärdt, men vi måste komma ihåg, att den spänner över ett stort antal europeiska stater, stater, där, som utrikesutskottet mycket riktigt anmärkt, förutsättningarna och behoven äro olikartade — det är ju en realitet vi ingalunda kunna undgå att taga hänsyn till. Sveriges anslutning till konventionen och vårt deltagande i hjälparbetet medföra stora förpliktelse och i vissa hänseenden åtaganden av en storleksordning, som vi icke äro vana vid här i landet. Den saken är klar, och det böra vi säga ut. Men vi ha haft att välja mellan att på detta sätt lämna vårt bidrag till återställande av drägliga levnadsförhållanden för Europas ännu fria folk eller att utsätta oss för de påtagliga risker, som ett Europa i kaos och ständigt nödtillstånd skulle innebära. Utskottet har varit fullständigt enhälligt om att tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Jag utgår från att det även kommer att råda stor, om än icke fullständig enighet därom även i riksdagen.

Sedan utrikesministern i sitt anförande berört Kungl. Maj:ts förslag i denna del, gick han över till att tala om Sveriges utrikespolitik i stora drag. Han hänvisade till försvarsdebatten i riksdagen förra veckan och det statsutskottsutlåtande som då förelåg. Jag hade vid det tillfället anledning att göra en kommentar till detta utlåtande. Jag vill upprepa ungefär vad jag då sade, vilket jag tror klaggjorde både mitt och högerns ställningstagande. Jag försökte då, herr talman, med allra största allvar ansluta mig till den målsättning för vår försvarspolitik, som angivits i försvarsministerns uttalande. Där utsades att vårt folks bestämda vilja att bevara landets handlingsfrihet och avvisa varje

kränkning av dess integritet först och främst borde komma till uttryck i det sätt, varpå vi ordnade vårt militära försvar. Jag var inte nöjd med själva propositionen. Jag ansåg att förslaget till ordnande av vårt militära försvar inte var det bästa möjliga, men jag underströk också innan jag lämnade talarstolen att det dock här i landet finns en bestämd vilja, som ingen kan missta sig på, att vi under alla förhållanden och med alla tillgängliga medel skola försvara landets frihet. Jag delade uppfattningen att vi skulle ha ett försvar, som icke avsiktligt lämnade vissa luckor öppna, vilka skulle täckas av någon annan stat. Jag sammanfattade detta förslag så, att det innebar att vi icke skulle ansluta oss till en militär stormaktsallians, och jag tror att jag med detta klart sade ut, var vi befunno oss. Av det svar jag sedan fick från statsrådsbanken föreföll det som om utrikesministern delade min uppfattning att det uttalande, som återopats i statsutskottets utlåtande, icke finge tolkas som om vi skulle stå likgiltiga för den undsättning, som kunde komma från annat håll, därest vi bleve angripna. Under sådana förhållanden kunde enligt mitt förmenande skiljaktigheterna icke vara av någon avgörande betydelse.

Både herr Ohlin och herr Fast ha i dag understrukt vår samhörighet med folken i väster. Jag vill för min del livligt och helhjärtat instämma i detta. Vår andliga samhörighet med de fria, demokratiska folken i väster är uppenbar, och det skulle vara både felaktigt och onödigt att söka förneka den saken. Men allra starkast känna vi samhörigheten med våra grannfolk i Norden. Många av oss ha nog inte utan oro frågat sig om de samtal upphört, som enligt vad vi känna till ha förts mellan de nordiska regeringarna angående försvaret av Norden. Av utrikesministerns uttalande här i dag synes dock framgå, att så ingalunda är fallet. Utrikesminis-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

tern deklarerade som sin åsikt, att det är riktigast att inte börja med ett officiellt antagande av ett försvarsförbund och först sedan tänka efter, hur det skall kunna fullföljas. Det vore en mera hållbar väg att först undersöka de praktiska möjligheterna och med utgångspunkt härifrån söka skapa en samstämmighet om hur försvaret av Norden bör ordnas. Jag har för min del föga att invända mot en sådan arbetsordning. Jag anser detta vara en godtagbar väg, under förutsättning att man uppriktigt går till verket och att man icke ängsligt söker undvika varje fråga där för tillfället svårigheter uppenbarligen förefinnas.

Men, herr talman, jag vill göra ett tillägg till resonemanget om huruvida de skandinaviska länderna böra ordna sitt försvar gemensamt, och jag vänder mig i det fallet till herr statsministern. Jag vill föra fram den tanken, att diskussionerna om samförståndssträvandena vidgas på sådant sätt, att det icke enbart blir regeringsledamöter som vid partikongresser sammanträffa för sådana samtal. Jag erkänner villigt, att överläggningar även förts i mindre partibetonade sammanhang, men man har faktiskt fått ett intryck av att det är en ganska sluten krets som deltagit vid dessa diskussioner. Jag utgår från att regeringen har en god vilja att se till vad som bäst gagnar den gemensamma saken, och då bör den också ha möjlighet att i dessa samtal mellan Nordens regeringar föra in även andra grupper, som den vet har samma uppriktiga vilja till nordiskt samarbete, som bygga på samma förutsättningar och ha samma grundsyn för sitt resonemang.

Med detta, herr talman, skall jag låta mig nöja vid detta tillfälle. Jag tror mig sålunda kunna säga, att vi högermän realistiskt se på de förhållanden som föreligga och äro medvetna om att ett deltagande i en stormaktsallians skulle kunna medföra betydande risker,

men att vi vilja ha ett bättre samgående här i Norden.

Jag vill göra ett tillägg och där instämma med professor Lundstedt. Försvaret av vår självständighet och frihet får inte ordnas enbart med tanke på ett militärt angrepp. Vi ha sett, att många folk mistat sin frihet utan att militära aktioner ägt rum. Vi måste värna vår frihet och kämpa för vår självständighet inte bara på en front, utan på alla de fronter, där dessa värden hotas.

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Excellensen Undén präglade i sin inledning en gyllene sentens, nämligen: vi vilja gärna från början veta exakt vad vi ge oss in på. Det synes mig dock, som om denna goda regel hade glömts i just denna fråga.

Den konvention, som nu skall ratificeras, undertecknades redan den 20 april i Paris av statsrådet Karin Kock utan att regeringen hade någon folkets fullmakt och utan något beslut av riksdagen, även om regeringen stått i kontakt med utrikesutskottet. Nu föreslår utskottet, att vi skola säga ja till Parisbeslutet utan att känna dess fulla innebörd, utan att känna de krav, som Amerika kommer att ställa vid de bilaterala förhandlingarna. Denna brådska kan icke förklaras med budgettekniska synpunkter, med det nära grannskapet till den 1 juli. Utrikesutskottet säger självt, att ett längre uppskov kan tolkas som tvekan om vårt engagemang och vålla missförstånd i väster. Detta är alltså orsaken till brådskan. Vi säga ja i förväg, ett tveklöst och inställsamt ja för att sedan sätta oss och vänta på den proposition, som skall avslöja vad det är som vi sagt ja till.

Detta avspeglas också i de olika partiernas deklARATIONER. Det finns mycket starka nyansskillnader mellan de ja-röstande, som uppträtt här i dag, från excellensen Undéns, herr Fasts och

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

herr Pehrsson-Bramstorps hävdande av den gamla neutralitetslinjen och deras försäkringar, att man trots detta engagemang skall hålla sig där, och excellensen Undéns förklaring, att det här bara är ett ekonomiskt engagemang, till herr Ohlins annorlunda färgade uttalande att man icke kan skilja på politiskt och ekonomiskt ställningstagande och att beslutet innebär »ett politiskt närmande till västmakterna». Ja, de jaröstande omfatta även den neutralitetsfientlighet, den monomana sovjethets och den propagandaförgiftade krigsaktivism, som var ledmotivet i herr Lundstedts politiska svanesång. Denna kan i och för sig förbises, men det bör sägas ut här, att samma ledmotiv återfinnes även i folkpartiets och vissa av högerns ledande tidningar. Jag tror icke att herr Ohlin och herr Skoglund kunna uppträda som representanter för mer än en del av sina partier i dag. Det är framför allt den högröstade och med starka röstresurser utrustade falangen kring Dagens Nyheter, som driver denna aktivistiska proamerikanska propaganda, för vilken sedan regeringspartiet steg för steg har fallit undan.

Jag kan i ett avseende, även om det är sällsynt, instämma med professor Ohlin: man kan icke skilja på politiskt och ekonomiskt ställningstagande. Vi stå enligt vår mening inför ett utrikespolitiskt avgörande av oöverskådlig räckvidd, och därför borde vi ha kunnat vänta tills vi sett, vad det verkliga innebar. Genom dessa beslut begiva vi oss enligt vår mening bort från Sveriges traditionella utrikespolitik och slå in på nya vägar. Utrikesutskottet liksom utrikesexcellensen hävdar, att det bara är fråga om ett oskyldigt ekonomiskt engagemang för Europas återuppbyggnad. Detta har redan bestritts av de borgerliga partiernas talesmän. Vi ha i vår motion tillåtit oss kalla denna föreställning en fiktion och, jag

tillägger, en fiktion, om vilken alla partier säkert äro medvetna.

Jag använde i remissdebatten formuleringen, att vi genom Marshallplanen, trots utrikesministerns utfästelse den 4 februari, börjat glida bort från vår gamla utrikespolitik, och denna glidning har sedan fortsatt i forcerat tempo. Det som redan är känt om amerikanska krav, vilka ställts vid förhandlingarna mellan de enskilda Marshallnationerna, borde ha utgjort en varning mot brådska. De eftergifter, som Amerika ställt som villkor för Marshallhjälp, ha redan varit nära att spränga den franska regeringen. Endast en regelrätt inpiskning av alla dem, som frukta arbetarklassens seger i Frankrike, kunde skapa en knapp majoritet.

Vi ha i vår motion hänvisat till en rad av de krav, som genom pressen äro kända som amerikanska krav vid dessa förhandlingar. Vi nämna exempelvis Amerikas strävan att kontrollera Marshallländernas valuta, budget, skatte- och socialpolitik, att man genom Marshallplanen skall kunna gripa för att skapa devalvering av valutan i ett land för att göra de amerikanska varorna dyrare för landet och de egna exportvarorna billigare. Vi ha nämnt, att Marshallplanens fullgörande skall följas av en amerikansk kontrollant, någon sorts amerikansk Terboven, med mycket vittgående fullmakter, som bl. a. skall se till att, som det heter, inga varor gå vidare till något av de länder, som icke äro med i Marshallplanen, och alltså skaffa sig kontroll över utrikeshandeln. Att man via Marshallplanen så till vida inverkar på utrikespolitiken i dessa länder, att man vill förhindra förstäljande av industrien eller andra delar av näringslivet, är också bekant. Det har på sista tiden tagit sig uttryck i ett krav, att amerikanska industrier icke skola stå under vederbörande Marshalllands jurisdiktion. Om Amerika, som det re-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

dan gör, köper sig in i den svenska industrien, skall den nuvarande eller kommande svenska regeringen icke med stöd av svenskt rättsväsende kunna göra de dispositioner med denna industri, som ur svensk synpunkt kunna vara önskvärda och nödvändiga.

Det är alltså fråga om mycket vittgående inskränkningar i dessa länders självständighet, och utskottet medger ju också att anslutningen medför förpliktelser av stor räckvidd, enär varje medlemsstat måste vara villig att i det helas intresse biträda beslut, även om dessa i detaljer och på kort sikt strida mot dess egna intressen.

Jag behöver här inte upprepa, vad jag, herr Hagberg i Luleå och andra talare redan sagt i kammaren som karaktéristik av Marshallplanen. Vi ha därvid utgått från de amerikanska skaparnas av planen egna uttalanden. Vi ha citerat president Truman, Marshall själv och den amerikanske krigsministern. Av dessa uttalanden framgår, att det är rätt naivt att falla för den föreställning, som har skymtat här i kammaren, att det hela bara är en stor välgörenhetsbragd för att rädda Europa. Om det varit avsikten, kunde man gjort denna välgörenhet utan att ställa politiska villkor, utan att söka påtvinga Europas folk, som termen lyder, det amerikanska sättet att leva, en omskrivning för den privatkapitalistiska produktionsordning, som numera dikteras av några stora truster. Dessa amerikanska intressen äro vägledande för Marshallplanens utformning. Den har utformats utifrån den dröm om världsherravälde, som flyttat från Berlin till Washington, den mycket medvetna och klart utsagda strävan att dominera världspolitiken, som Amerika i dag företräder. Därför är Marshallplanen lik-som Truman doktrinen och skapandet av den nya västtyska staten bara led i samma målmedvetna imperialistiska amerikanska utrikespolitik.

Amerika väntar på nästa stora kapitalistiska kris. En amerikansk expert har om den sagt, att jämfört med den kommer den stora krisen 1929 och de följande åren att te sig som en liten tebjudning. Det är från dessa synpunkter vi måste se den aggressiva utrikespolitiken. Det är inte första gången ett land försöker uppskjuta en kris genom upprustning och en hotfull utrikespolitik. En viss Adolf Hitler gjorde detsamma i Tyskland 1933, och vi veta vart det ledde. Upprustning av Amerika och alla med Amerika allierade länder är en mycket viktig detalj. Det är, som vi veta, lättast att få amerikansk hjälp i fråga om flygmaskiner, vapen och projektiler. Då är det inte så noga med dollarvaluta. Det är inte första gången som en kapitalistisk stormakt söker sin räddning ur en kris och dess förstörelse genom det imperialistiska krigets tusenfalt värre förstörelse. För detta aggressiva ändamål vill Amerika ha europeiska baser och europeiska trupper.

I dag upprustas västra Tyskland med Ruhr trots att detta innebär en uppenbar fara för Frankrikes trygghet, tryggheten för ett land, som var Amerikas allierade. Utan hänsyn till Frankrike och andra länder genomföres denna politik. Vad som framför allt är viktigt för den politiken är de stater, som närmast gränsa till de stater, som gått socialiseringens och folkdemokratiens vägar. Åren efter 1918 och 1919 uppbyggdes i östra Europa mot det första socialistiska landet den s. k. cordon sanitaire, som sträckte sig från Svarta havet till Ishavet, och det är ett liknande randstatsbygge, som föresvävar den amerikanska imperialismen i dag. Engagemanget i Marshallplanen avser att driva oss vidare just i denna farliga riktning, och de borgerliga partiernas uttalanden här ge klarhet om att det är på den vägen man kommer att gå i fortsättningen. Vi anse från kommu-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

nistiskt håll att intet kan vara viktigare för Sveriges folk än att bekämpa denna blockbildningspolitik och allianspolitik, denna krigsaktivism, som frodas i några stora tidningars spalter och som framträder med anspråk på att tala i svenska folkets namn. Däri har herr Fast rätt att svenska folkets stora majoritet är mot en äventyrspolitik. Dessa anspråk fingo ju en dråplig belysning nyss i debatten, när herr Lundstedt sade, att om regeringen ändrar politik, kommer den att ha hela svenska folket med sig, varefter han ögonblicket efter avslöjade, att han själv inte har en enda partivän med sig ens som åhörare utom någon vilsegången i Uppsala. Med samma anspråk fastän med större resurser uppträda Dagens Nyheter, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning och Eskilstuna-Kuriren. Då vår tidningspress behärskas av kapitalistiska truster med främmande intressen, kan denna politik bli mycket farlig. Därvid är Marshallplanen en farlig inkörsport.

Kärnpunkten i det kommunistiska förslaget är att Sverige skall bevara sin oavhängighet. Vårt land bör inte engagera sig i något stormaktsblock, vare sig på Marshallplanens omväg eller direkt. Detta innebär inte, att vi ställa oss utanför Europas återuppbyggnad. Herr Skoglund's påstående i detta avseende är alltså direkt oriktigt. Alla stater, även de som stå utanför Marshallplanen, göra stora insatser för Europas återuppbyggnad, och de som stå utanför lyckas bättre än de som äro med. Sveriges produktionskrafter och varuutbyte äro nödvändiga element i Europas återuppbyggnad och komma till användning, oavsett om Sverige är med i Marshallplanen eller icke. Skillnaden är bara, att om vi äro utanför Marshallplanen, kunna vi göra vår insats utan främmande kommando och utan främmande kontrollanter. Sveriges folk vill bevara freden, och

det gör det bäst genom att vi hålla oss fria från alla sådana engagemang. Även från andra partier har det betonats, t. o. m. från andra tidningar. Stockholms-Tidningen vänder sig senast i dag mot dem som vill att konungariket Sverige skall uthyras billigt till krigskådeplats åt något annat land. Då skall man inte ge sig in på en politik, som leder åt det hållet. Ett övergivande av den traditionella utrikespolitiken, har det sagts också från andra partier, innebär att man väljer sida på förhand vid ett eventuellt krig. Det är en utmaning mot den andra parten, och det måste påverka dess ställningstagande.

Det svenska folket har det största intresse av att förhindra en konflikt, i vilken vårt land skulle vara mitt i brännpunkten och bli utsatt för den värsta förödelsen. Vi ha alla intresse av att motverka en skärpning, och det göra vi bäst genom att säga ifrån, att vi icke engagera oss i något block, att vi icke vilja vara en randstat eller en upprustad bas mot andra länder. Vi taga genom en anslutning till Marshallplanen ett avgörande steg åt ett visst håll, och det nordiska blocket, som det talats så varmt för på sina håll, är efter Norges engagemang för västmakterna bara en tambur till västblocket. De ledande kapitalistiska stormakterna ha icke dolt sina avsikter att driva oss vidare. Varje last fartygsplåt, varje kompletteringsmaskin kan i den nya situationen bli anledning till utpressning för att avtvinga oss politiska och militära eftergifter. Faran ökas genom tillvaron av en femte kolonn i de stora borgerliga partierna och deras press liksom inom storfinansens, som vill engagera oss som randstat för den aggressiva imperialistiska makt, som dagligen hotar andra länder med atombomber, baciller, skördeförhärjande gaser och ett himlaförmörkande raketflyg.

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

Den inrepolitiska erfarenheten från randstaterna under mellankrigsperioden borde utgöra en varning framför allt för dem som representera arbetarklassen. I samtliga dessa länder — från Svarta havet till Ishavet — upprättades så småningom fascistiska diktaturer, och Amerika har icke dolt, att man tänker sig en liknande utveckling i de nya randstaterna. I varje fall borde arbetarklassens representanter icke ha så bråttom. De borde åtminstone se till, att, som excellensen för utrikes ärendena sade, de få exakt veta vad det är de säga ja till. Detta få de ett första tillfälle till, när nästa proposition om Marshallplanen ligger på riksdagens bord.

Vi hävda, att just i fredens och den svenska trygghetens intresse borde just de krafter, som talat så vackert om neutralitetens värden i dag, tänka sig för en stund, innan de kasta sig ut i bråddjupet, innan de genom sin anslutning driva bort från neutralitetspolitiken. Ty detta är vad en anslutning innebär, trots alla reservationer.

Därför yrkar jag i enlighet med det första alternativet i vår motion nr 588 återremiss av ärendet tills ifrågavarande proposition föreligger. Skulle förslaget om återremiss avslås, yrkar jag avslag på utskottsförslaget och på propositionen.

Herr DICKSON: Herr talman! Herr Gustav Johansson i Stockholm, kammarens lilla solstråle, har nyss i sitt frejdiga föredrag gått över hela linjen och kommit med många överraskande konstateranden. Jag skall inskränka mig till en enda liten detalj, som bara skall ta ett par tre minuter. Jag avser ett uttalande av utrikesministern i ingressen till propositionen, vilket utskottet tagit med i motiveringen. Han skriver — och herr Johansson i Stockholm berörde det med en viss ironi — följande: »Det är

emellertid uppenbart, att för att de strävanden, för vilka organisationen skall vara ett verktyg, skola kunna krönas med framgång, varje medlemsstat måste vara villig att i det helas intresse biträda beslut, även om dessa i detaljer och på kort sikt kunna strida mot dess egna intressen.» Jag tror, det är ganska betydelsefullt, att den allmänna opinionen har klart för sig denna sak. Vid internationella förhandlingar blir det gärna på det sättet, att förhandlarna som äro utsända att bevaka det egna landets intressen mycket hårt hålla på dessa intressen i varje situation. För att man skall kunna få en förnuftig organisation av i första hand Europa och sedan av världen, är det nödvändigt, att man på sina håll gör eftergifter. Vårt land har klarat sig genom två världskrig utan att behöva vara med. Nu har visserligen på sistone vår standard sjunkit på ett överraskande snabbt sätt, så att vi t. o. m. jämföras med de f. d. krigförande i detta avseende, men vi få väl ändå förmoda, att vår standard kommer att stabiliseras på ett något högre plan än deras. Därför kan det också hända, att vi få göra mera betydande eftergifter än andra i sådana situationer, om vilka jag här talat och som också utrikesministern syftar på. Jag tror, som jag sade nyss, att det är värdefullt att man stryker under detta, så att allmänheten må göra klart för sig, att det kan vara värt att göra vissa offer på kort sikt för att vinna mycket goda resultat på lång sikt.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till det föreliggande utskottsförslaget.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LIEBERG: Herr talman! Behandlingen av det föreliggande ärendet, d. v. s. om anslutning till Paris-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

konventionen, har ju resulterat i ett enhälligt utskottsutlåtande med tillstyrkan. För alla dem som hoppas på ett tillfrisknande i Europa med fortsatt eller återupptagen materiell och andlig kulturell utveckling, för alla dem som tro på de västerländska samhällsidéernas och rättsreglernas värde är detta ståndpunktstagande naturligt och ganska självklart. Vi kunna nog inte annat än understryka utrikesministerns uttalande om parallellismen mellan ekonomisk hälsa och sundhet och ett fredsförfrämjande. Det amerikanska initiativet bör därför mötas med erkänsla och förtroende även av dem, som i likhet med oss inte begära några gåvor och som själva efter måttet av sina krafter eller — liksom vi — kanske utöver måttet av sina krafter redan ha sökt främja återuppbyggnaden i den härjade delen av världen. Därtill må påpekas, att ingen har av oss begärt något försvarspolitiskt ståndpunktstagande i detta sammanhang, vare sig i fråga om det nu pågående s. k. kalla kriget eller i det som tyvärr numera måste anses höra till det möjliga, ett eventuellt blivande tredje stort krig.

Det har vid upprepade tillfällen från regeringsbanken, senast i debatten i förra veckan om våra försvarsanordningar, framhållits att man inte bör betrakta en krigisk stormaktskonflikt som något oundvikligt. Den varningen kan vara både riktig och välmot, men den förefaller ganska opåkallad, därför att alla hysa väl innerst inne en förhoppning om en fredlig avveckling av den nuvarande spänningen eller krisen. Men ingen kan å andra sidan blunda för att läget hittills gradvis har utvecklats på ett sätt som i mångt och mycket påminner om situationen i världen mot slutet av 1930-talet, vi skulle nästan kunna säga sommaren 1939. Om det skall vara någon mening med en allmän utrikespolitisk debatt i dessa dagar, är det naturligt, att man, liksom ut-

rikesministern gjorde, kommer in på de allmänna problemen utöver Paris-konventionens ram, och att man skärskådar dessa problem, även om det har skett upprepade gånger tidigare, med utgångspunkt från den situation, som faktiskt råder, utan att se på dem med panik men också utan något försök till självbedrägligt önsketänkande. Det är väl bättre att utgå ifrån lägets allvar och lägets påtagliga risker. Blir utvecklingen då fredlig i världen, är det så mycket bättre. Blir den en annan, så ha vi åtminstone försökt tänka oss in i en sådan utveckling och som jag hoppas tagit de mått och steg som äro oss möjliga.

Vilka åtgärder, som än äro tänkbara, borde alla kunna vara överens om att våra försvarsanstalters effektivitet är av utslagsgivande betydelse. I alla händelser lär väl detta stå klart för alla dem, som känna och handla ur rent svenska utgångspunkter. Herr Johansson i Stockholm et consortes komma väl inte att förvåna sig över att jag knappast räknar dem dit.

Jag skall inte på nytt taga upp en försvarsdebatt, men det må ändå, herr talman, vara tillåtet att påpeka vikten av att ingenting eftersättes av det som riksdagen har beslutat i fråga om försvaret. Trots de meningsskiljaktigheter, som förefinnas och förefunnos särskilt i fråga om övningstiden och materialanskaffningen, utgör nämligen vår försvarsmakt, rätt trimmad och rätt vidmakthållen, ändå en kvantitet, som borde kunna inge respekt utåt. Det som jämte de organisatoriska och materiella faktorerna är av största värde är givetvis den enighet och den vilja som bära upp försvaret. Det måste bäras upp av den enskilde, och vi få komma ihåg att försvaret är värdelöst, om inte människorna också våga offra det yttersta, rent personligen, för detsamma. Enigheten och viljan lära nog vara till finnandes i en grad, som i och för sig mo-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

tiverar en hoppfull förtröstan, men den enigheten är också, som alla veta, beroende av att det övervägande flertalet medborgare känner sig överens om den utrikespolitiska kursen.

Tvenne maktgrupper av de stora tävla i dag om herraväldet i världen. Såsom hans excellens utrikesministern framhöll har man inte kommit ifrån balanspolitiken och inte lyckats upprätta ett överstatligt enande organ. Vi få räkna med läget, sådant det är. Vi för vår del känna oss, åtminstone i in-skränkt bemärkelse, stå utanför denna kamp. För ett litet land som vårt är varje tanke på maktpolitisk dominans eller delaktighet i något sådant fjärran. Vi vilja inte lägga oss i andra länders sätt att lösa sina interna samhällliga frågor liksom vi vilja utan inblandning klara upp vårt eget hus. Från dessa allmänna utgångspunkter är det för oss naturligt och självfallet, att vi vilja stå utanför ett krig, som vi inte finna oss ha något att göra med. Samtidigt vore det emellertid blåögt verklighetsfrämmande att bortse från, att om stormakterna tillgripa ultima ratio, kriget, detta till sin utgång blir avgörande också för vår framtid. Det finns ett gammalt uttryck att, om man vill ha fred, så bör man rusta sig för krig. Det är en paradoxal sats, som tyvärr ännu får tillmätas giltighet, så länge människorna inte förmå underordna sig en av alla erkänd auktoritativ och kapabel freds- och ordningsinstitution.

Med vilka medel kunna vi då jämsides med vår militära beredskap rusta för fred, åtminstone för vårt vidkommande? Utan att underskatta vår anslutning till Förenta Nationerna och dess strävanden, är det ju uppenbart, att denna institution tyvärr inte i dag har nått en ställning som gör andra åtgärder överflödiga. Det finns, såvitt jag kan finna, för oss endast två huvudalternativ att välja på: antingen att ansluta oss mer eller mindre intimt till

västmaktsgruppen eller att föra en här i landet sedan länge hävdvunnen och under tvenne världskrig prövad neutralitetspolitik. Även om det övervägande flertalet redan gjort sitt val och med själ och hjärta omfattar den alliansfria neutralitetspolitiken, bör det andra alternativet också underkastas en principiell och praktisk prövning. I den sista tidens diskussion har det kommit att spela en viss roll, hur man vill tolka orden neutralitet och alliansfrihet. Jag tror för min del, att alliansfriheten är *förutsättningen* för att kunna ha åtminstone förhoppning om att *kunna genomföra* den neutralitetspolitik, man hoppas kunna och vill genomföra. Det är klart, att man kan lägga in andra mera delikata nyanser i dessa uttryck. Jag tror inte, att det leder till något praktiskt resultat.

Det finns delade meningar om huruvida vi skola pröva anslutningsalternativet. En del människor här i landet, om vilkas fredsvilja det inte kan råda någon som helst tvekan, anse, att det bästa förebyggande skyddet vore en anslutning till ena maktgruppen, i detta fall västmaktsgruppen. Vi ha nyss hört herr Lundstedt utveckla de synpunkterna. Det är klart, att ett dylikt ståndpunktagande kan bygga både på känslomässiga reaktioner och på mera realistiska. Om de känslomässiga bevekelsegrunderna skulle diktera vårt handlande, råder det väl ingen tvekan om var vi skulle ställa oss. Det innebär ingenting av fientlighet österut att konstatera, att vårt samhälle är uppbyggt som ett västerländskt samfund med dess frihet för individen, dess rättsregler och andliga kulturarv. Men åtminstone en del av dem som spekulera i anslutning göra det också med en annan motivering. De förmena, att utsikterna för oss att stå utanför en konflikt äro minimala eller obefintliga och att en uppslutning gagnar två syften. *Dels* skulle en uppslutning på den ena sidan kunna förebygga

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

ett anfall genom att den a priori ytterligare skulle stärka den ena gruppen, dels skulle vi därigenom på ett verkssammare sätt kunna få understöd och hjälp, om och när ett krig bryter ut. Jag tror inte ställningstagandet är så lätt, att man med överlägsen säkerhet bör uttala sig för den ena linjen och fördöma den andra. Endast den som förmenar sig kunna blicka in i en oviss framtid bör göra det. Men om man anser detta, om man alltså menar, att skäl finnas för och emot, slipper man därför inte ifrån att välja, att förorda det ena eller andra huvudalternativet.

Om jag för min del skall söka klargöra min uppfattning, så vill jag första upp anslutningsalternativet till prövning. Det ligger i sakens natur, att en dylik prövning, ett dylikt övervägande av pro et contra i en debatt som denna måste bli summariskt. Jag säger mig alltså summariskt, att genom anslutning till den ena gruppen av de stora förebyggas inte kriget, genom anslutning är ett indragande i kriget, om det bryter ut, för vårt vidkommande ofrånkomligt, och vid anslutning äro hjälpmöjligheterna visserligen större men ingalunda säkrade till sin effekt. Och slutligen: om vi väl blivit härtagna — och vi få räkna med den möjligheten, vilket motstånd vi än må bjuda och böra och skola bjuda — vem kan veta, att vårt öde efter den befrielse, som vi våga räkna med, till sist blir ett annat än det som drabbade några av dem som efter det senaste kriget blivit »befriade»?

Jag kan därför, lika litet i dag som tidigare, förorda någon allianspolitik, någon anslutning. Men när jag kommit fram till att icke bara hysa utan också vidhålla den uppfattningen, beror detta givetvis också på mitt bedömande av den obundna, den alliansfria politikens möjligheter. Dessa kunna kanske helt summariskt anges sålunda. *Det finns en möjlighet att ingendera parten*

finner fördelaktigt att mötas just på vårt område. Men det förutsättes, om så skulle bli fallet, att vårt land icke får utgöra något militärt vacuum och att ingendera parten skall ha anledning att räkna med att den andra har möjlighet att utan vidare komma först och bekvämligen sätta sig fast här. *Det finns en möjlighet, att vår försvarsmakt kan liksom under förra kriget komma att betyda mer och mer under ett krigs förlopp och därmed avskräcka en redan tillräckligt engagerad part från ytterligare militärt kostsamma engagemang.*

Hela vår ställning i världen, herr talman, har hittills byggt på fred och goda förbindelser åt alla håll. Det är en position som vi i det längsta böra söka gardera. Ty den har värde icke bara i dag, den kan bli av oskattbart värde i framtidens värld också, och den gången kanske icke bara för oss utan även för andra.

Om jag alltså trots allt som skett och sker finner, att vår hittills förda politik bör vidhållas, återstår att något närmare söka precisera vad detta innebär. Det är icke nog att säga: här sitta vi, vi vilja vara i fred och vilja icke taga position för eller mot. Världen kring oss bör veta något mer. Vi vilja bevara vår frihet och det samhällsskick som möjliggör friheten. Detta tror jag att världen vet. Vi vilja ha fredlig samfärdsel med andra folk åt alla håll. Detta bör världen veta att vi vilja, både före och efter anslutningen till Pariskonventionen. Om vi rusta och behöva material utifrån för att komplettera våra ekonomiska och militära behov och försvarsanstalter, hör det också stå klart för dem som kunna leverera dylika förnödenheter, att ett starkt Sverige utgör en säkerhet och intet hot.

Men alliansfriheten täcker också något annat. Jag kan icke finna annat än att de, som hysa samma uppfattning och äro i samma läge, också, utan att träda denna utrikespolitiska linje för nära,

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

kunna och böra samråda och samverka för att stärka sina möjligheter. Främst är det ju Danmark och Norge som borde ha identiskt samma intresse som vi. Gemensamma rådslag och gemensam planläggning oss emellan bör väl icke vara vår rättighet utan också en ömsesidig skyldighet. Jag har nog en känsla av att vårt hittillsvarande handlande i detta avseende brustit i klarhet åtminstone för gemene man — och till gemene man vågar jag räkna riksdagens ledamöter. Utrikesministerns uttalande i dag har skingrat något av oklarheten, och jag fäste mig alldeles särskilt vid att de överläggningar fortsätta, om vars resultat man så föga vetat. Samtidigt vet jag mer än väl, att ett förverkligande av samråd och samverkan kräver två ting: realistisk vilja från båda hållen och en mot resurserna svarande förmåga. Ett gemensamt uppträdande måste bygga på mera reella faktorer än vackra deklamationer. Det sista är därför lika ofrånkomligt som det första. Jag finner det likaså angeläget — och efter utrikesministerns tillkännagivande i dag utgör det ju en tacknämlig realitet — att vår militära ledning må kunna icke bara pröva och penetrera de olika tänkbara konfliktfallen utan också verkställa den förberedande planläggning, som kan vara möjlig mellan oss och dem i Norden, som i likhet med oss vilja efter bästa förmåga värja sig mot anfall och vilja ha samarbete med oss av mera reell karaktär än lunch- och middagstal.

Det är naturligt, herr talman, att jag ansluter mig till yrkandet om bifall till utskottets förslag. Men jag vill därtill slutligen rikta en vädjan till regeringen, att den främst vårdar och förkovrar vårt försvar, vilket utgör den primära grundvalen för våra möjligheter att över huvud taget föra den politik som stundar, och därefter tillvaratager alla de möjligheter som kunna förefinnas till försvarsmässig samverkan i Norden.

Herr WALLENTHEIM: Herr talman! Jag kunde oförbehållsamt ha instämt i det anförande, som herr Fast tidigare här höll, men jag skall ändå begagna tillfället att framföra några korta synpunkter därutöver.

Först och främst skulle jag vilja göra en anknytning till vad herr Fast var inne på, då han mycket starkt strök under, att vi i vårt handlande icke får gripas av krigspsykos, av en känsla att krig under alla förhållanden är oundvikligt. Jag tror att det skulle vara till ytterlighet farligt, om vi hamnade i en dylik inställning. Det skulle betyda, att vi hade kommit ut på ett sluttande plan och icke hade något fotfäste för en fredspolitik. Även om det i vissa avseenden kan se mörkt ut i världen, måste vi som en nödvändig arbetshypotes sätta, att det ändå skall lyckas att utjämna motsättningarna, och vi måste efter måttet av våra krafter bidra till att åstadkomma en avspänning.

Jag begärde, herr talman, ordet närmast för att framföra några synpunkter på det nordiska samarbetet. Diskussionen under de senaste månaderna och även här i dag har ju i mycket hög grad knutits till frågan om en militär samverkan de nordiska staterna emellan. Jag är en mycket varm anhängare av en vidgad nordisk samverkan, och jag skulle vilja instämma i det yttrande som jag tror den danske statsministern Hedtoft fällde för några månader sedan, när han sade att en av vår tids stora uppgifter i Norden är att verkliga söka sammanföra de nordiska länderna närmare. Men icke desto mindre tror jag, att när man övergår till att diskutera realiteter och söka få tag i praktiska utgångspunkter för samarbetet är det att börja i galen ända om man sätter den militära sambörigheten och den militära samverkan i främsta rummet. Jag har en mycket bestämd känsla av att ett militärt samarbete, om det skall komma att ha något

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

värde, måste bygga på en verklig samhörighetskänsla mellan folkens breda lager i de nordiska länderna. Och denna samhörighetskänsla i sin tur kan icke växa fram på annat sätt än att man först ägnar krafterna åt ett ekonomiskt, socialt och kulturellt samarbete. På grundvalen av detta samarbete kan måhända så småningom växa fram ett behov av gemensam utrikespolitik och därmed också ett behov av militär samverkan. Vi ha nog ännu icke kommit i det läget, att den nödvändiga gemenskapskänslan för en militär samverkan finns. Jag tror att förutsättningarna i dag i hög grad saknas.

För ungefär 100 år sedan var det väl som skandinavismens tankar började taga form på allvar, och sedan dess ha vi vid upprepade tillfällen fått uppleva, hur dessa tankar satt fart men också gång efter annan drabbats av bakslag, då de ljusblå drömmarna korsats av en brutal verklighet. Jag är rädd för att om man nu för ett resonemang, som i väsentlig grad när det gäller realiteterna tränger in på de militära spörsmålen, kunna illusionerna på samma sätt brista i framtiden, och det är nog risk för att det samarbete, som man vill ha fram, kan tillfogas ödesdigra skador.

Jag är självfallet beredd på den invändningen, att det finns en svaghet i detta resonemang, den svagheten nämligen att man måste säga sig, att om ofärd skulle hota Norden inom den närmaste tiden, det behövs snabba beslut om samverkan innan ofärden har förlamat våra möjligheter att göra någonting. Även om det ligger en del i ett sådant resonemang, kan jag icke acceptera invändningen såsom bärande. Jag kommer i alla fall tillbaka till att om samverkan icke vilar på en allmän folkmening och en verklig gemenskap de nordiska folken emellan, brister den i alla fall i kritiska situationer. Och då betyder ett engagemang i dagens

läge endast att vi åtaga oss ökade risker i olika avseenden utan att ha vunnit ökad styrka eller ökad säkerhet.

Jag tror att i den situation som nu är rådande det faktiskt ur Nordens gemensamma synpunkt kan vara till förmån, att vi å vårt lands sida bedriva en klar och bestämd neutralitetspolitik utan några ingående militära resonemang med andra parter. I det långa loppet kan en sådan politik främja Nordens sak på ett bättre sätt. Framför allt är jag till ytterlighet rädd för att man här under intryck av en orosstämning ute i världen rusar i väg och vidtager åtgärder som bara medföra att misstron ökas, att orosanledningarna växa och att konfliktmöjligheter uppkomma, som man icke tidigare behövt räkna med.

Jag vill också bestämt framhålla, att den goodwill, som vårt land har förvärvat genom sin långa fredspolitik, är något som vi icke på något sätt få förlösa eller kasta bort i en handvändning. Vårt folk hade ju under tidigare skeden av sin historia fram till 1800-talets början att utkämpa icke mindre än ett åttiotal krig, men sedan början av 1800-talet ha vi haft en obruten fredsperiod. Det skall villigt erkännas, att under det första skedet var det kanske förenat med stor självövertvinnelse att fortsätta på den vägen, men efter det första övergångsskedet har det blivit en allmän samling inom vårt folk kring strävan att hålla oss utanför krigiska förvecklingar och att genom en neutralitetspolitik verka härtör. Jag vill alltså mycket starkt understryka, att vi inte på något sätt få kasta bort denna goodwill. Vi ha visserligen inte någon garanti för att därmed kunna stå utanför ett nytt krig, men jag tror å andra sidan, att chanserna härtil äro mycket större, om vi hävda denna neutralitetslinje, än om vi på grund av tillfälliga stämningar söka anknytning åt ena eller andra hållet.

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

I detta sammanhang skulle jag också vilja uttrycka det önskemålet, att vi i våra diskussioner om vår politik inte släppa det gamla neutralitetsresonemanget och övergå till ett dimmigt resonerande om en s. k. alliansfri politik. För min del vill jag mycket bestämt hävda, att vi böra ha kvar den gamla terminologien. Om vi skola kunna föra vår neutralitetspolitik med framgång tror jag, att vi också måste vara på det klara med det, som herr Pehrsson-Bramstorp tidigare så kraftigt understrekit, nämligen att man ute i världen skall kunna ha tillit till denna neutralitetspolitikets hållfasthet. Man skall inte behöva dra i tvivelsmål, om den håller i alla väder.

Jag tror, att det är utomordentligt viktigt, att inte någonting göres, som kan sätta ärligheten och uppriktigheten i viljan till neutralitet på spel. När jag ser herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet närvarande kan jag inte underlåta att göra den reflexionen, att jag hoppas, att vi i dessa resonemang inte skola behöva befara att få någon politiserande militär ledning, utan att vi i detta fall kunna klart och tydligt lita på att de uttalanden, som göras, göras av den ansvariga inrikesledningen och av regeringen och att militärledningen inte engagerar sig i de offentliga diskussionerna på detta område.

Jag såg för någon tid sedan i tidningarna, att man talade om ett danskt uppslag till ett vidgat nordiskt samarbete, som skulle tillgå så, att vissa delegationer från de nordiska länderna skulle få tillfälle att mera regelbundet sammanträffa och diskutera med varandra. Jag vet ju, att det finns vissa sådana former för samarbete de interparlamentariska grupperna emellan, men jag tror, att det vore värdefullt, om man kunde bygga ut detta samarbete ännu mera i den riktning, som enligt tidningarna föreslagits från danskt håll.

Jag tror, att man på det sättet skulle kunna få en god plattform för kontakter och diskussioner.

Det är, herr talman, de synpunkter jag i detta sammanhang velat anföra, och jag ber i övrigt endast att få yrka bifall till det föreliggande utskottsförslaget.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Herr talman! Utrikesministern har ju tidigare i dag haft tillfälle att deklarerera regeringens syn inte bara på den nu föreliggande propositionen utan också på Sveriges utrikespolitik över huvud taget. Jag har självfallet ingen anledning att efter hans deklARATION fördjupa mig alltför mycket däri, men den förda diskussionen, som väl nu lider mot sitt slut, har gett mig anledning till några reflexioner.

För det första är det självklart, att regeringen gläder sig åt att den politik, som vi försökt föra, inte bara är en partiregeringspolitik, utan att döma efter de konstateranden, som vi i dag fått lyssna till, står praktiskt taget hela vår riksdag med några mycket få undantag bakom den Undénska neutralitetspolitiken. Vi ha aldrig tvivlat på att det skulle förhålla sig så, vi ha inte kunnat finna att något skulle ha inträffat sedan den 4 februari, som skulle ha ändrat situationen på den punkten, men jag tror att det är av stort värde både inåt och utåt, att det blivit så klart fastslaget som det blivit i dag.

Den andra reflexionen jag vill göra har inte samma tyngd. Jag vänder mig mot herr Johansson i Stockholm, vars anförande nog kunde ge anledning till åtskillig eftertanke, bl. a. även hos honom själv. Jag tror, att herr Johansson i Stockholm, hur följsam han är och hur noggrant han än försöker anpassa sin politik till andra meningsriktningar, som jag inte behöver karakterisera, ändå kan löpa risken att göra sig skyl-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

dig till misstag. Ett av hans broderpartier, det kommunistiska partiet i Jugoslavien, tycks ha fullständigt felbedömt situationen, och det kan ju tänkas att det kan inträffa andra svängningar i politiken, som kan göra att man, när man är kommunistisk ledare här i landet, bör ta varsamt på de utrikespolitiska problemen och inte uttala sig med sådan säkerhet, som om man skulle kunna ha en *egen* mening. Det är den andra reflexionen jag skulle vilja göra.

Den tredje reflexionen är den, att herr Johansson tycks ha informationer om pakten, som inte ha varit var mans egendom. Jag beklagar i likhet med herr Johansson, att det förslag till avtal, som skall följa på denna propositions antagande, inte kunnat föreläggas riksdagen samtidigt med denna. Det är beklagligt, men det förhåller sig så, att vi ville gärna ha detta beslutat före budgetårets utgång. När vi fått kännedom om hur avtalet ser ut, ha vi inom regeringen ansett oss kunna tillstyrka det. Vi ha vidare hört utrikesnämnden, och utrikesnämnden har enhälligt ställt sig på samma linje och ansett, att det avtal med Förenta staterna, som kommer att följa på den nu föreliggande propositionen, bör kunna antagas. Under sådana förhållanden ha vi sagt oss, att det inte finns någon anledning att vänta, utan att det är bäst att ta beslutet i den ordning, som är den formellt riktiga, d. v. s. att försöka få beslutet klart innan budgetårsskiftet.

Herr Johansson tar fel, när han säger att det var något exceptionellt att en ratificering ägde rum i Paris den 20 april. Det går i regel till så, att regeringen ratificerar ett avtal under förbehåll av riksdagens godkännande. Av vilken anledning man här skulle begagna sig av en annan taktik kan jag inte förstå.

Herr Johanssons upplysningar om vad det kommande handelsavtalet med

Amerika kommer att innehålla äro *på alla punkter* felaktiga. Det måste vara något annat avtalsförslag till någon annan stat och från någon annan stat, som herr Johansson fått ta del av. Det är i varje fall inte det avtalsförslag, som den amerikanska regeringen tillställt den svenska regeringen. Det är felaktigt, att det rymmer några bestämmelser om valutakontrollen, det är felaktigt, att det rymmer några bestämmelser om att inte svensk lagstiftning skulle gälla för amerikanska medborgares investeringar. Över huvud taget var alltsammans, som upplystes om avtalets innehåll, felaktigt. Det komma vi att kunna visa, när avtalet blir tryckt. Jag föreställer mig, att det kan föreläggas riksdagen lördagen den 3 juli enligt den tidtabell vi för närvarande arbeta efter.

Därmed kanske jag kan lämna reflexionerna beträffande herr Johansson, men jag skulle vilja säga ett par andra saker. Det är en ny och stor sak man ger sig in på, när den amerikanska republiken ställer dessa väldiga belopp till förfogande för Europas rekonstruktion. Det är inte bara storstilat, det är en ny och stor sak att på det internationella samarbetets väg ta ett sådant steg till gemensam hjälp, till självhjälp som det blir för Europas stater.

Det är klart att det reser vissa problem. Bl. a. uppstår det problemet, om den kreditgivande staten skall ha kontroll över medelsanvändningen. Det är givet att här öppna sig åtskilliga möjligheter till kontroverser och delade meningar, där vi emellertid få förutsätta, att man får förhandla sig fram mellan oss européer å ena sidan och amerikanerna å andra sidan liksom mellan två parter i känslan av att man har ett gemensamt intresse, nämligen att Amerika anser det vara med sin fördel förenligt att ha ett ekonomiskt blomstrande Europa och att vi å vår

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

sida ha allt intresse i världen av att alla europeiska staters näringsliv blomstrar.

Om det går upp för både Amerikas och Europas folk, att bägge parterna på det sättet ha ett intresse av att resa Europa upp ur ruinerna, att bägge parterna ha en fördel av ju högre standarden kan bli bland Europas folk, tror jag nog, att svårigheterna beträffande kontrollen och andra saker, som självfallet komma att bli föremål för diskussion, bli lättare att komma över. Därvidlag kan jag försäkra kammaren, att den nu sittande regeringen liksom, hoppas jag, varje annan svensk regering kommer att energiskt hävda Sveriges rätt att självt få pröva vad som ligger innanför ramen av våra intressen.

Det är emellertid som sagt klart, att frågan om Kooperationens form, frågan om hur dessa väldiga belopp skola användas, kan bli föremål för diskussioner och förhandlingar och att meningsmotsättningar där inte komma att saknas. Men det stora är alltså det jag nu försökt skildra: att man fått fastslaget, att de nationer, som anslutit sig till organisationen, och Amerikas förenta stater ha ett gemensamt intresse av att höja Europas ekonomiska standard.

För oss svenskar är det ju inte något underligt att se saken på det sättet. Det var ju det resonemanget, som var bakgrund till hela den svenska kreditgivningen. Jag vill gärna erinra om att vi på den tiden voro fullt överens om att det låg i Sveriges intresse att försöka få en snabbare återhämtning av hela Europa — och med Europa mena vi då självfallet både Öst- och Väst-europa — än vad som skulle varit möjligt, om inte Sverige ställde någon liten del av sin oförstörda produktionsapparat till återuppbyggandets förfogande. Vi hoppas alltså, att den anda, i vilken det storstilade initiativet ta-

gits, skall, även om vi ha alldeles klart för oss att det kan uppstå vissa meningsskiljaktigheter, i de kommande diskussionerna prägla förhandlingarna, och då kommer det säkert att gå att finna vettiga vägar.

Den fjärde reflexionen jag vill göra riktar sig till ett uttalande av folkpartiledaren herr Ohlin. Han säger, att förhandlingarna med Norge skötts på ett så valhänt sätt, att man varken i Norge eller i Sverige eller på andra håll haft klart för sig distinktionen mellan att sätta i gång undersökningar förutsättningslöst och låta dem avse alla tänkbara alternativ och att redan innan undersökningarna sättas i gång intaga en position, som man vill betrakta som orubblig.

Det är mycket beklagligt att dessa missuppfattningar uppstått, och jag skall be att få uppehålla mig en liten stund vid dessa förhandlingar med anledning av att herr Ohlin tycks tillskriva regeringen en del av ansvaret för uppkomsten av dessa missförstånd.

Jag tror, att det är fullkomligt riktigt, som herr Wallentheim nyss sade, att förutsättningarna för ett samgående på olika håll äro goda, men att detta skall växa fram i en fri och öppen diskussion. Vi skola ha klart för oss, att när det gäller försvarspolitik och utrikespolitiken äro ju ändå erfarenheterna olika för ett land, som nyss varit i hård kamp med en ockupationsmakt, och ett land, som likt vårt haft den stora lyckan att få leva i fred. Det är klart att det blir en nyansskillnad i uppfattningarna och att man kan ha olika synpunkter.

Vi skola komma ihåg, att när det gäller ett försvarsförbund är det inte fråga om samma sak som ett kulturellt utbyte, hur viktigt det än är, eller ett ekonomiskt utbyte eller en utväxling av arbetskraft mellan det ena landet och det andra, utan det är fråga om liv och död. Det är en fråga om liv

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

och död för våra pojkar, ty i stor utsträckning ha vi för närvarande ändå i Norden de svenska försvarsresurserna att lita till. Det är under sådana omständigheter ganska naturligt, att en ansvarig statsledning både i Norge och Sverige måste ha förutsättningarna ganska klara för sig, innan man vidtar sådana arrangemang, som kunna väcka förhoppningar på olika håll, förhoppningar, som sedermera kanske inte kunna infrias. Jag trodde att det åtminstone skulle vara en uppfattning, som vi skulle kunna vara alldeles överens om, och jag glädde mig alldeles särskilt över att en av de andra partiledarna — jag vill knappast begagna ordet oppositionen i dag, eftersom vi stå på praktiskt taget samma linje — uttryckligen sade att vi anse att den metod för förhandlingarna, som utrikesministern här skisserat, är riktig. Jag tror, att det är viktigt, att man på det viset söker skapa en viss klarhet om vad man ger sig in på.

Det är enligt min uppfattning en stor fördel, att dessa diskussioner kunnat föras i en krets av mycket nära vänner. Det kanske låter pretentiöst när jag säger det, men jag tror att det är en fördel, att de tre nordiska länderna just nu ledas av personer, som inte på något sätt betrakta varandra med misstänksamhet, inte på någon punkt ha anledning att dölja något för varandra, som inte ha skynten av en partitaktisk spekulation i sina resonemang. Jag tror, att det är en fördel, att vi kunnat tala på ett fullständigt förbehållslöst sätt med varandra utan några som helst hämmingar. Vi ha känt oss bland nära vänner, och det har gjort, att vi kunnat ta upp även de frågor, som eventuellt skulle kunna föranleda sakliga meningsmotsättningar, på ett förtroligt och intimt sätt.

Jag vill inte alls förneka, att det ligger mycket i högerledarens uttalande, att det vore en fördel att kunna vidga

kretsen. Det kan hända, att vi för närvarande befinna oss på ett stadium av förhandlingarna, då så bör ske, och då kan jag försäkra att lika angelägen som den svenska regeringen varit att hela tiden hålla inte bara partiledarna utan även utrikesnämnden informerade om varje nyansförskjutning, varje ändring i positionerna som inträtt, lika angelägen är den att om det är ett allmänt önskemål från olika håll försöka vidga kretsen av deltagare i diskussionerna. Det är mycket möjligt som sagt, att vi för närvarande befinna oss på det stadiet, och då skola vi inte motsätta oss det utan tvärtom gärna pröva det här framkomna uppslaget, även om det naturligtvis är en äventyrlig sak, därför att i en så stor krets av människor blir det lätt så, att man i stället för en förtrolig överläggning övergår till mera paradtalande, som det glädde mig att herr Skoglund så bestämt avvisade.

De distinktioner, som herr Ohlin efterlyste, ha nog gjorts från den svenska regeringens sida. Vi ha inte, vilket också herr Undén framhöll i sitt anförande, velat påtrycka någon vår uppfattning. Vår uppfattning är klar, och den är deklarerad vid olika tillfällen, men vi ha naturligtvis inte velat tvinga någon stat att ta en liknande position som vår. Varje land och varje folks ansvariga politiker måste ju själva ta ställning till de frågor som möta, och det är en missuppfattning, som jag trodde inte skulle behöva upprepas efter utrikesministerns klarläggande av att vi bara velat ha undersökningen förutsättningslös. Staterna skola själfvallet sedan ha frihet att efter undersökningens klarläggande ta den ena eller andra positionen och konstatera det ena eller andra som resultat av undersökningarna. Om det blivit något missförstånd där, är det bara bra om man får tillfälle att ytterligare poängtera det, som jag trodde var absolut klart.

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

Det var alltså enligt min mening en fördel att herr Ohlin tog upp frågan, så att man fick tillfälle att ytterligare klargöra vad som förevarit. Däremot kan jag inte med bästa vilja i världen begripa vad det skall tjäna till att här i debatten försöka misstänkliggöra den svenska regeringens ställningstagande på det sätt, som herr Ohlin otvivelaktigt gjorde genom att säga, att den svenska regeringen har anpassat sin politik efter de synpunkter, som enligt hans åsikt framkommit från hans håll. Med andra ord, vad skall det tjäna till att försöka ge yttervärlden den föreställningen, att den svenska regeringen 1947 har drivit en politik men 1948 driver en annan politik, därtill tydligen presad av en opposition som, enligt vad den själv ideligen säger, när det gäller utrikespolitiken är ense med den sittande regeringen. Jag förstår inte, varför man skall behöva begagna ett uttryck, som måste komma att missuppfattas runt omkring oss, att den regering, som nu sitter, anpassat sig efter de förändrade förhållanden, som här ha inträffat, och att den gör det efter påtryckningar från en opposition, som själv icke kommer med några vägledande synpunkter. Åtminstone kan jag icke erinra mig, att vi 1947 hade några som helst meningsmotsättningar beträffande utrikespolitiken. Jag tror att det var en skada som skedde, när detta ord gled över herr Ohlins läppar. Jag beklagar det och jag skulle gärna vilja, att tillfälle lämnades honom att förklara vad det är som han menar med detta uttryck. Han har själv lyssnat till hur kommunismens talesman använde detta uttryckssätt, när denne triumferande konstaterade att regeringen är på glid. Det var ganska beklämmande att höra detta utnyttjande. Men redan när herr Ohlin fällde sitt uttryck, borde han ju haft klart för sig hur det skulle komma att utnyttjas.

Men jag lämnar detta missöde — jag

hoppas man får kalla det så — som har hänt i denna debatt, som annars har varit så fylld av deklamationer, ärligt menade manifestationer ifrån det svenska folkets valda ombud om en uppslutning kring en politik, som syftar till att försöka föra detta land igenom de nuvarande svårigheterna med bibehållande av vårt oberoende, vår självständighet och vår inre och yttre frihet. Det skall ändå bli det bestående intrycket av debatten den 29 juni, att i de tingen står Sveriges riksdag, frånsatt några få betydelselösa grupper, enig bakom den regering, som för närvarande har äran att företräda det svenska folket.

Herr OHLIN: Herr talman! Statsministern uttalade nyss, att regeringen inte alls tvivlat på den enighet i fråga om själva huvudlinjen i den svenska utrikespolitiken, som här i riksdagen nu ånyo deklarerats. Jag känner mig en smula överraskad men naturligtvis samtidigt mycket glad över denna deklamation ifrån statsministern. Det har ju nämligen ifrån finansministerns sida, och vad som kanske här är viktigare, även från utrikesministerns sida gjorts offentliga deklamationer, som inte kunna tolkas på något annat sätt än som raka motsatsen till vad statsministern nu säger. Jag konstaterar statsministerns avståndstagande från detta med stor tillfredsställelse.

Jag kanske skall nämna för kammaren vad jag särskilt syftar på. Det är ett anförande som hans excellens herr utrikesministern höll den 5 april. Det var till en del socialdemokratiska organisationer han talade, alltså till ett inrepolitiskt auditorium, vilket man kanske bör hålla i minnet, när man läser det han sade enligt det tydligen auktoriserade TT-referat, som utskickades och som föranledde en tidning att sätta som rubrik: Är det Ohlin eller Tingsten som vill ansluta Sverige till västalliansen?

**Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete
m. m.**

Denna rubrik bygger på följande uttalande av utrikesministern: Vad skola väl väljarna tro? Är det herr Ohlins eller herr Tingstens utrikespolitik, som de ge sitt stöd genom att rösta för folkpartiet?

Här ha herr Elon Andersson i första kammaren och jag i andra kammaren gjort en klar deklaration i början av februari, här har jag därefter vid sex eller sju tillfällen gjort deklarationer av samma innehåll, och efter det uppträder utrikesministern och gör sig skyldig till vad jag, lånande herr statsministerns — för övrigt nyss använda — älsklingsterm, inte kan benämna som något annat än misstänkliggörande. Det är klart att utrikesministern måste ha läst de deklarationer, som kommit ifrån vårt håll, och det är därför något förvånande, att han anstränger sig för att ge ett annat intryck än det, som dessa upprepade deklarationer måste ge. Jag undrar om inte denna hans attityd innebär, att man offerar svenska utrikespolitiska intressen på den inrepolitiska partipolitikens altare. Men som sagt, jag konstaterar nu med tillfredsställelse, att statsministern tar avstånd ifrån alla sådana försök och här betonar det, som från vårt håll har upprepats och åter upprepats, nämligen att det råder väsentlig enighet om själva huvudlinjen i den svenska utrikespolitiken. Vad som i övrigt här kan anföras rörande själva handläggningen och uttryckssättet, önskvärdheten av att man framkallar så litet missförstånd som möjligt, skall jag nu inte upprepa utan i det fallet hänvisa till mitt föregående anförande.

Statsministern frågade mig vad det skulle tjäna till att ge det intrycket, att det har skett någon förändring i den svenska utrikespolitiken från fjolåret. Med den vana som statsministern besitter uttryckte han det så — vilket ju ingalunda står i någon som helst relation till vad jag hade uttalat — att jag

skulle ha sagt, att det var *en* utrikespolitik, som bedrevs i fjol, och *en annan* i år. Jag är övertygad om att de ledamöter av denna kammare, som hörde mitt anförande, äro väl medvetna om att detta inte är ett referat utan en travestering av det jag uttalade. Men själva sakfrågan har naturligtvis i alla fall ganska stort intresse. Frågan är, om man kan konstatera någon nyansskillnad i fråga om själva den attityd, som svenska regeringen intagit till utrikespolitiska spørsmål inom ramen för ett fasthållande av den huvudlinje, som jag förut har talat om. Jag skall då tillmötesgå herr statsministern genom att här bara mycket kort omnämna några saker, som ändå belysa, att man väl kan tala om en något olika nyans i ställningstagandet, en utveckling, som jag tror till mycket stor del betingas av den världspolitiska utvecklingen och som jag generellt vill beteckna såsom glädjande.

Jag tror till att börja med, att det är ett faktum, att svenska regeringens hållning till det s. k. Parissamarbetet, alltså bildandet av en organisation för europeiskt ekonomiskt samarbete, till en början under fjolåret var synnerligen starkt försiktigt avvaktande, då man genom åtgärder, som jag kanske inte här skall referera men som ledamöterna i utrikesnämnden och regeringen väl känna till, ville på olika sätt markera en sådan attityd något längre än vad från vårt håll redan då förordades — något som statsministern mycket väl vet, såvida det inte fallit honom ur minnet. Saken har kanske inte i och för sig någon större betydelse, men är inte alldeles utan vikt för bedömande av den fråga jag här diskuterar.

Jag vill även i förbigående hänvisa till den ståndpunkt, som regeringen intog när den s. k. Greklandsfrågan behandlades i Förenta Nationerna under fjolåret, varvid det lades fram ett förslag från svenskt håll, som ju ganska

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

allmänt i världen uppfattades såsom uttryck för en viss angelägenhet från svenska regeringens sida att inte komma för nära vare sig den ena eller den andra parten. Jag har redan förut berört denna sak, varför herr statsministern inte svävar i okunnighet därom.

Vidare vill jag erinra om den passivitet, som utrikesministern visade under förra sommaren, förmodligen inte på grund av semestervistelse, när frågan om de ryska spionerna debatterades offentligt här och i utlandet, då det första fallet av ryskt spionage gav anledning till mycket häftiga angrepp i den ryska pressen och radion — jag skall inte upprepa de ord som där kommo till användning, ty de lämpa sig inte för ett parlamentariskt forum — och då hans excellens utrikesministern underlät att ge någon replik till detta, trots att han vid den tidpunkt, då dessa uttalanden kommo från ryskt håll, hade i sin hand material som visade, att det i ett annat, senare och mycket klarare fall försiggick en sådan »underrättelseverksamhet». Det var måhända en älskvärdhet från svensk sida, att man inte talade om denna senare sak förrän vederbörande fått lov att lämna landet. Men det hade väl varit en utomordentligt effektiv replik från utrikesministerns sida gentemot det våldsamma tal, som fördes i fråga om den första händelsen, om utrikesministern hade fäst uppmärksamheten på detta senare fall.

Jag kan kanske i detta sammanhang även nämna en annan omständighet, som inte är alldeles betydelselös. När den svenska regeringen för ett par år sedan fick ett anbud att köpa amerikanska överskottsvaror i Europa, inte mot betalning i dollar utan mot betalning i svenska kronor, vartill var kopplad tanken att dessa svenska kronor skulle användas bl. a. för att befrämja amerikanska studenters studier i Sverige, så framkallade detta på svensk

sida inte något positivt intresse. Man trodde kanske att vi hade så förfärligt gott om dollarvalutor, att vi inte behövde bry oss om saken. Men jag undrar om man inte i ljuset av vad man sedan fann måste konstatera, att det varit mycket lämpligt om svenska regeringen genom att från början intaga en positiv hållning kunnat spara en del dollarvaluta. Att svenska regeringen har ändrat sin attityd på ett senare stadium, ändrar inte bedömningen av den första attityden.

Om jag mot det jag här sagt ställer de uttalanden, som både utrikesministern och statsministern ha gjort i dag med utgångspunkt från Sveriges anslutning till den europeiska organisationen, utrikesministerns betoning av att detta innebär ett politiskt närmande och det mycket välvilliga uttalande, som utrikesministern gjorde i dag om Bryssel-pakten, om jag tar statsministerns och utrikesministerns uttalanden i fråga om den militära samverkan med Norge, tror jag att det är mycket svårt för den, som nu söker objektivt bedöma saken, att undgå intrycket att det här är fråga om en viss skiftning i attityden, fortfarande — jag upprepar det — inom ramen för denna huvudlinje — skall jag kalla det den militäralliansfria politiken. Jag skulle för min del inte, herr talman, dragit upp denna sak så utförligt, om inte statsministern hade tagit i så kraftigt, när han inte fann ord nog starka att fördöma det uttalande, som jag gjorde och som jag fortfarande tror täcker en realitet.

Jag vill också erinra om utrikesministerns uttalande i dag om Förenade staternas generösa inställning, där ett tonfall kom fram, som jag hälsar med stor glädje, ett tonfall som jag inte erinrar mig ha hört så många gånger från 1947.

Jag skulle, herr talman, vilja säga ett par ord med anledning av det som statsministern anförde rörande för-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

handlingarna med Norge. Statsministern kunde ju inte bestrida, att det förekommit en del beklagliga missuppfattningar både här i landet och i Norge och i pressen i utlandet. Statsministerns uttalande i dag var nog knappast ägnat att till fullo undanröja de missförstånd, som kunnat uppkomma, men det var kanske oavsiktligt som han använde ett uttryckssätt, som jag skall be att få hänvisa till. Statsministern säger att innan man väcker förhoppning hos folk genom att påbörja vissa utredningar, måste man ha klart för sig, att det finns förutsättningar för att en sådan utredning kan leda till positivt resultat, att alltså överenskommelser kunna komma till stånd. Vad är detta annat än en glidning i den riktningen, att man innan man börjar utreda skall ha klart för sig, att de politiska förutsättningarna finnas för en överenskommelse? Den distinktion, som jag ville framhålla och som statsministern senare återkom till, var just den, att *en* sak är utredning och undersökning huruvida vissa förutsättningar finnas, *en annan* sak är att fråga, vilka villkor som äro nödvändiga för att vi skola vilja träffa en överenskommelse. Såvitt jag kunnat förstå har tanken på att börja med någon deklaration ofrånkomligt måst leda till ett intryck i den riktningen, att man ville ha en viss utrikespolitisk bundenhet redan som villkor för att påbörja själva det militärtekniska resonemanget. Jag är mycket glad åt att statsministern nu, jag vill säga trots allt, trots det lilla missödet på en punkt, klarare än vid en del föregående samtal jag har haft med honom har ställt sig på den sida som hävdar, att det icke behövs något utrikespolitiskt ställningstagande för att utredningar skola kunna sättas i gång. Jag ber att få understryka, att jag i mitt förra anförande instämde i utrikesministerns påpekande, att själva utredningens omfattning naturligen bör be-

gränsas till saker och ting, som inte stå i strid mot någondera partens utrikespolitik. Det är av vikt att man fasthåller den distinktionen, och i det avseendet tror jag att vi, såvitt jag kan tolka det, äro på samma linje.

Ja, herr talman, statsministern var övertygad om att det är en sådan stor fördel, att de nordiska förhandlingarna sköts av nära vänner, underförstått, förmodar jag, nära socialistiska vänner. Ty det har ju, som herr Skoglund mycket riktigt antydde, varit en tendens, att de skandinaviska förhandlingarna i så hög grad sammankopplats med kongresser för de nordiska arbetarpartiernas delegater, att det ibland förefallit som om de skandinaviska staternas problem varit någon sorts bihang till förhandlingarna mellan dessa arbetarpartier. Man har fått det intrycket, att det var dessa förhandlingar, som föranledde själva sammanträffandet, och då passade man på att samtidigt, när man ändå träffades, dryfta de skandinaviska staternas problem. Jag förstår mycket väl att det var praktiskt att kombinera två överläggningsämnen, men jag tror i alla fall att man på regeringshåll måhända kunnat något mera betona, att det väl i alla fall är det centrala, att befullmäktigade representanter för de skandinaviska regeringarna träffas, och att man inte allt för mycket bör gifta ihop sådana sammanträffanden med de socialdemokratiska partimötena. För min del ber jag att på det livligaste få instämma i vad herr Skoglund sade i sitt anförande, att man vid dessa förhandlingar, även om det inte blir mellan så nära vänner, som statsministern uttryckte saken, tar med representanter för riksdagarna utom regeringarnas krets. Jag konstaterar med glädje, att hans excellens statsministern tydligen inte har något emot detta.

Till herr Johansson i Stockholm skulle det vara mycket att säga. I motsats till vad statsministern uttalade, att

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

man inte skulle tala så bestämt, när man inte själv kan bilda sig en mening, skulle jag vilja säga, att det kanske är lättare att tala så där bestämt, när man inte behöver bilda sig en egen mening utan kan få en mening mera färdig-fabricerad från annat håll.

Jag lyssnade för en stund sedan till ett införande i första kammaren av herr Sandler, som beträffande bakgrunden till det kommunistiska motståndet gentemot den europeiska ekonomiska återuppbyggnaden uttalade, att ur en eländets filosofi framväxer naturligt en eländets politik. Ja, det är alldeles klart, att om den politiska verksamhet man bedriver har som förutsättning för framgång, att det råder eländiga förhållanden — för att uttrycka det kort, konflikter, stridigheter, låg levnadsstandard och sådant — då måste man finna det ganska beklagligt, ifall ett ekonomiskt rekonstruktionsarbete sättes i gång, som man har all anledning tro kommer att leda till en förbättring av förhållandena med en försämring av arbetsmöjligheterna för den kommunistiska agitationen. Jag vill emellertid göra det lilla sidosprånget att säga, att den eländets filosofi, som herr Sandler talade om, är den marxistiska filosofien om »die Verelendigung der Massen», om massornas allt djupare nedsjunkande på eländets stadium, varur de resa sig och genom revolution övertaga makten i samhället. Det är samma filosofi, ur vilken även den socialdemokratiska doktrinen har utvecklats sig. Med mycket stor tillfredsställelse konstaterar man, att socialdemokraterna i sin praktiska verksamhet ha kommit mycket långt ifrån denna filosofi, men man undrar ibland, om det inte skulle vara möjligt att få ett litet klarare socialdemokratiskt avståndstagande från denna samhällssyn.

Ja, detta var en liten parentes. Det förefaller uppenbart, att Sveriges intresse är detsamma som Europas in-

tesse och även hela världens intresse. Det är att det europeiska återuppbyggnadsarbetet skall lyckas, och därför ha vi anledning att för vår del delta i detta arbete. Ifall detta skulle vara en nackdel för kommunisterna, så kan det för oss bara vara ytterligare ett skäl för en positiv medverkan.

När herr Johansson i Stockholm talade om att bakgrunden för den generösa amerikanska stödaktionen är en förväntan om en mycket hård amerikansk kris, som gör att man måste producera rustningsmateriel och annat för export för att på det sättet skapa sysselsättning för sina arbetare, så får man lov att erkänna, att detta är en utomordentlig frigjordhet från hänsyn till de faktiska förhållandena. Den enkla sanningen är den, att det amerikanska deltagandet i Marshallplanen har medfört ett läge i Förenta staterna, som aktualiserat inflationsfaran i detta land. Det förhåller sig alltså ingalunda så, att det föreligger någon risk för deflation och depression. Tvärtom har det blivit så stora anspråk på den amerikanska produktionsapparaten, att inflationsrisken har tilltagit.

Till det herr Wallentheim anförde skulle jag gärna vilja göra en enda reflexion. Han förklarade att han inte trodde, att det hos de skandinaviska folken fanns en tillräckligt stark gemenskapskänsla för att man på den grunden skulle kunna bygga upp ett närmare skandinaviskt militärt samarbete. Han sade att man inte skulle ge intryck av att det finns en fast grund, på vilken man kan bygga mer än man verkligen kan, ty i så fall kan ett bakslag komma. Nu har jag en mycket stark känsla av det varma intresse herr Wallentheim har för Norden. Just därför är jag angelägen om att betona, att det naturligtvis från deras sida, som här förordas undersökningar om möjligheter till närmare militär samverkan, inte finns en tanke på någonting, som på

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

något sätt kan jämföras med 1800-talets s. k. studentskandinavism eller dylikt, där man lovade med stora ord utan att ha minsta reella täckning för sina löften.

Enligt min mening finns det för det första en mycket stark känsla av samhörighet mellan de danska, norska och svenska folken. För det andra tror jag, att om det bedrivs en tillräckligt stark upplysningsverksamhet rörande problemets rent militära aspekter — upplysning om de fördelar som äro att vinna på t. ex. en svensk-norsk samverkan — så kommer den allmänna opinionen på grund av sin allmänt positivt nordiska inställning också att reagera till förmån för ett samarbete av detta slag. Herr Wallentheims inställning var ju i varje fall en annan än den regeringen företräder, och jag ber för min del att på denna punkt få bekänna, att min syn mera överensstämmer med regeringens än med herr Wallentheims.

Med tanke på en annan talare kan jag inte neka mig — eftersom regeringsbänken under herr Lundstedts anförande gapade av tomhet men nu är relativt välbesatt — att ställa den lilla frågan, huruvida man inte från regeringshåll någon gång skulle kunna få till stånd en diskussion med herr Lundstedt, vars anföranden i varje fall förtjäna benämningen väl genomtänkta. Utrikesministern polemiserar inte så sällan mot den liberala pressen, men det är ganska intressant att konstatera, att varken statsministern eller utrikesministern gör herr Lundstedt den äran att diskutera med honom. Jag tror att en sådan diskussion i många avseenden skulle vara upplysande och att den kanske skulle föranleda nyttiga reflexioner rörande opinionens enhetlighet inom olika partier.

Herr talman! Jag tror att jag med detta har täckt det viktigaste av vad som här blivit anfört.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**: Herr talman! Denna diskussion mellan herr Lundstedt och regeringen skulle naturligtvis ha sitt intresse. Skulle vi inte kunna ordna den på samma dag som herr Ohlin diskuterar med herr Tingsten? Då skulle vi kunna få intressanta hållpunkter på opinionens hållfasthet inom de olika partierna.

Beträffande det andra herr Ohlin sade måste jag för det första konstatera, att han vidhåller att det finns en liten skillnad mellan vårt sätt att driva de norska förhandlingarna och det sätt, som herr Ohlin skulle beteckna såsom lämpligt. Han säger att det ändå fattas litet »eftersom statsministern säger, att han skulle ha förutsättningarna klara för sig så långt, att man inte inger falska förhoppningar, som sedan komma att svikas». I nästa andedrag visar sig emellertid herr Ohlin ha precis samma mening som vi. Han säger nämligen enligt vad jag antecknade: »Det är klart att man inte skall inleda undersökningar, som stå i strid med någondera partens utrikespolitik». Jag tror att vi äro fullkomligt överens om att man ändå först får pröva, om det är ett hopplöst företag man ger sig in på, eller om det finns förutsättningar att lyckas. Genom att taga dessa initiativ ha vi visat att vi tro att det kan lyckas, men vi vilja gå fram försiktigt och för varje steg vi taga känna marken under fötterna, eftersom det faktiskt gäller vårt folks väl och ve och våra pojkars liv och död. Jag föreställer mig, att det ändå bara är ett försök att konstruera meningsmotsättningar som inte finnas, när herr Ohlin här diskuterar som om vi hade delade meningar.

Det kan hända att jag inte begärt ordet, om det endast varit dessa två ting jag haft att säga. Jag tycker faktiskt att det är ganska beklämmande, att denna utrikespolitiska debatt, som faktiskt hade något av resning över sig,

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

skall ebba ut i en diskussion om småsaker, modaliteter, sådana som herr Ohlin huvudsakligen uppehöll sig vid. Han ville försöka bevisa, att det finns en nyansskillnad mellan den svenska regeringens politik 1948 och samma regerings politik 1947. Han tar då upp en del ovidkommande saker som t. ex. representationen i Parisorganet, studentutbytet med Amerika, försäljning av surplusmateriel o. s. v. Ärade kammarledamöter! Frågorna äro väckta, och jag föreslår att utrikesministern lämnar svar på dem. Jag beklagar dock att denna debatt, som skulle kunna vara ett vittnesbörd om den starka nationella enighet, som dock härskar i Sveriges riksdag om vår utrikespolitik, skall behöva tyngas ner med sådana detaljer, när man inte har någonting väsentligt att anmärka.

Herr **OHLIN** (kort genmäle): Herr talman! Jag tror att hans excellens statsministern alldeles underskattar betydelsen av det intryck och de missuppfattningar, som kunna framkallas genom attityder av detta slag i spörsmål, som till stor del var för sig äro ganska viktiga och tillsammans kunna giva intryck, vilkas konsekvenser för Sveriges relationer på många håll i världen kunna bli mycket betydelsefulla.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Herr Ohlin började den replik jag hade tillfälle att åhöra med att beklaga sig över att jag i ett offentligt föredrag skulle ha gjort mig skyldig till obehörigt misstänkliggörande av folkpartiets politik i dessa spörsmål. Jag hade slutat ett tal, som handlat om de olika ståndpunkter i utrikespolitiken, som företräddes av å ena sidan herr Ohlin och å andra sidan av herr Tingsten och en del andra med honom, med de retoriska frågorna: Vad skola väljarna egentligen

tro? Vilken politik kommer folkpartiet att företräda, herr Ohlins eller herr Tingstens?

Redan denna motsättning visar, att jag korrekt återgivit herr Ohlins politik, och detta visar för övrigt hela mitt anförande. Men, mina damer och herrar, vi befinna oss i en begynnande valstrid. En stor del av folkpartipressen har anslutit sig inte till herr Ohlins politik utan till herr Tingstens, och det pågår en ganska kraftig agitation i de tidningar herr Tingsten representerar. Jag kan ju inte veta, hur dessa meningsriktningar inom folkpartiet till slut komma att ställa sig till varandra. Det är emellertid mycket befogat att varna väljarna att se upp när de rösta på folkpartimedlemmar, så att de veta, om dessa medlemmar höra till herr Ohlins fraktion eller till dem som representeras av herr Tingsten, Göteborgs Handelstidning, Eskilstuna-Kuriren och de många andra tidningarnas anhängare, vilka föra en annan politik än den, som officiellt är folkpartiets.

Jag tror inte det vore på något sätt obehörigt om jag tillägger, att jag tycker herr Ohlin varit en smula blygsam i sina försök att tillrättalägga sin ståndpunkt gentemot denna fraktion inom hans parti. Ingenting skulle tillfredsställa mig mera än om herr Ohlin på ett markant sätt tog avstånd från denna politik och direkt förklarade, att detta är en helt annan politik än den folkpartiets ledning för. Jag för min del tvivlar inte på att herr Ohlin har en annan politisk uppfattning än de nämnda tidningarna ha, men bland de många läsarna ute i landet, som inte läsa riksdagsprotokollen utan endast kortfattade referat i pressen och vid sidan om dem ha dessa utförliga, intressanta och välskrivna ledande artiklar, som ge uttryck åt den motsatta ståndpunkten, kan det väl ändå skapas litet förvirring angående folkpartiets inställning under kommande valstrid.

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

Den andra delen av herr Ohlins sista inlägg gick ut på att bevisa, att regeringen i viss utsträckning skiftat politik på senaste tiden. Detta skulle ha skett under inflytande av folkpartiet. Folkpartiet skulle nu ha lyckats pressa över regeringen till en politik, som är mera tillfredsställande än den vi tidigare fört. Herr Ohlin hade en rad exempel, som skulle bevisa detta. Var sak för sig, medgav han, var inte så betydelsefull, men tillsammans utgjorde de i alla fall det av statsministern efterfrågade beviset. Jag skall tillåta mig att hastigt gå igenom samtliga punkter herr Ohlin nämnde.

Herr Ohlin sade först att vi skulle ha ställt oss litet reserverade i begynnelsen av Pariskonferensen när det gällde samarbetet. Först och främst vill jag säga, att redan innan vi fått inbjudan hade vi under samråd med våra skandinaviska grannländer beslutat oss för att utan tvekan acceptera en inbjudan till denna konferens. Det är självklart, att när sedan denna konferens började, måste det finnas meningsskiljaktigheter i olika frågor. Det skulle bara fattas att svenska regeringen låter representera sig på en sådan konferens och sedan inte vågar framföra sina egna meningar! Det var kanske särskilt en punkt som väckte uppmärksamhet, där man på svensk och norsk sida hade en annan ståndpunkt än majoriteten av konferensdeltagarna hade. Det gällde tillsättandet av den kommitté, som skulle syssla med tullunionsprojektet. Våra representanter ansågo, att förslag om en västeuropeisk tullunion föreföll vara tämligen utopiskt. Vi hade våra tvivel huruvida detta var en fråga av en sådan aktualitet, att den borde tagas upp i detta begränsade sammanhang. Om jag inte tar alldeles fel, så hade herr Ohlin alldeles samma inställning som regeringen i denna fråga; i varje fall yttrade han sig mycket skeptiskt på tal om en västeuropeisk tullunion. Jag tror

inte att det på den punkten var någon som helst nyansskillnad i åsikterna mellan herr Ohlin och hans parti å ena sidan och regeringen å den andra.

Den andra punkt herr Ohlin nämnde var vårt ställningstagande till Greklandsfrågan vid den senaste assemblén i New York. Jag må säga, att av alla hans punkter förvånar mig denna nästan mest. Sverige framlade ett förslag, och vi fingo understöd från Norge och Danmark. Innan vi framlade förslaget hade vi ingående överläggningar både inom vår egen delegation och med representanter för de andra skandinaviska delegationerna. Inom den svenska delegationen fanns det endast en medlem, som hade en annan mening än de andra. Det var folkpartiets representant. Alla de andra voro eniga om förslaget. Det är kanske påfallande, om än inte så märkvärdigt, att folkparti-representanten inte hade någon egen linje; han ställde sig endast kritisk mot delegationens linje.

Den tredje punkten i herr Ohlins katalog var frågan om den »olovliga under rättelseverksamhet», som herr Ohlin kallade det, som hade bedrivits förra sommaren. Ett par ryska militärattachéer hade besökt zoner inom Sverige, som voro förbjudna för utlänningar att besöka utan tillstånd. Redan den gången fäste jag mig vid att herr Ohlin hade oförsyntheten att säga, att utrikesministern inte intagit en tillräckligt fast hållning i dessa frågor. Herr Ohlins kritik i det tal jag syftar på gick ut på det samma som han här antydde, nämligen att utrikesministern inte gav sig in i en polemik med den ryska radioutsändningen eller med ryska tidningar. Men vad gjorde svenska regeringen? Jo, omedelbart efter det polisrapport förelåg anmodades de komprometterade personerna att lämna landet. En mera bestämd och energisk aktion inför sådana händelser kan över huvud taget inte förekomma. Herr Ohlins uppfatt-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

ning att det i sådana fall är viktigare att utrikesministern ger sig in i en offentlig polemik mot radioutsändare från Moskva tycker jag är betecknande för hans sätt att fästa mera vikt vid ord än vid handling.

Slutligen måste jag säga, att jag är generad över att komma över till herr Ohlins sista punkt i katalogen, där regeringen skulle ha skiftat ståndpunkt. Vi skulle, när vi köpte amerikansk »surplus»-materiel i Europa, ha underlåtit att betinga oss en viss valutaförmån, som sedan skulle användas till vissa nyttiga ändamål, t. ex. amerikanska studenters besök i Sverige. En fråga av denna art har aldrig betraktats såsom en storpolitisk fråga eller som en politisk fråga över huvud taget. Den har inte ens behandlats på regeringsplanet, utan den har ansetts som en mycket underordnad, rent praktisk fråga. Herr Ohlin har tidigare dragit upp denna fråga i utrikesnämnden. Jag kände då inte mycket till den utan försökte införskaffa en del upplysningar, vilka jag även fick. När dessa kontrakt på sin tid uppgjordes voro de inte så avfattade, att de överensstämde med de förutsättningar, som amerikansk lag uppställde för att man skall kunna ha denna valutaförmån. Herr Ohlin var inte nöjd med detta utan ville gå längre tillbaka i frågans historia. Jag får öppet erkänna, att jag alldeles glömt bort att forska mera i denna fråga, som sannernigen inte är värd några ytterligare forskningar i sådant här sammanhang. Ännu mindre är frågan värd att här anföras såsom exempel på en av de punkter, där regeringen under folkpartiets tryck gått över till en annan ståndpunkt i sin allmänna utrikespolitik.

Herr **SKOGLUND** i Doverstorp: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av vad herr Wallentheim för en stund sedan yttrade om det nordiska sam-

arbetet. Han sade att det först måste skapas en fastare grund genom ett utvidgat ekonomiskt, socialt och kulturellt samarbete, och först därefter kunde man tänka sig att komma över till ett hållbart försvarspolitiskt samarbete.

Jag har icke samma uppfattning som herr Wallentheim härvidlag, även om jag till fullo uppskattar samarbetet på alla de av honom nämnda områdena. Herr Wallentheim nämnde själv, att det är en fråga om tid, och detta vill jag särskilt understryka. Ha vi så lång tid framför oss, äro vi så säkra på att inget händer att vi kunna använda årtionden till att skapa denna grund? Jag utgår för min del ifrån att så starka reella skäl torde finnas för en sammanhållning i farans stund — de nordiska folkens samfällda risk att förlora sin nationella frihet — att detta binder oss samman och kan hålla mycket långt. Ha vi emellertid inte tänkt över saken i förväg, så kanske det i allvarstider slutar på ett ganska felaktigt och olyckligt sätt. Detta var, herr talman, vad jag ville säga om denna sak.

Därutöver vill jag säga till herr statsministern: Om jag fattade rätt använde herr statsministern beteckningen »Undénska» neutralitetspolitiken. Jag bara frågar om det är nödvändigt med en så personlig etikett på svensk utrikespolitik. För min del skulle jag vilja uttrycka det så, att det här är fråga om den utrikespolitiska linje, som utformats i samråd mellan regering och utrikesnämnd och som godtagits av det överväldigande flertalet i den svenska riksdagen. Det är den linjen, som i dag fått en mycket stor anslutning.

Herr **LJUNGQVIST**: Herr talman! Jag har inte varit i tillfälle att följa hela denna debatt. Jag har dock åhört en stor del därav. Det är närmast ett par uttalanden från excellensernas sida,

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete
m. m.

som uppkallat mig. Det förefaller mig, som om hans excellens statsministern alltför patetiskt och alltför emfatiskt underströk enhälligheten i den svenska riksdagens ståndpunkt på det utrikespolitiska området. Mig veterligen finns det dock på detta område många olika nyanser. En hel del nyanser ha framträtt i dag. Riksdagen är sannerligen inte så fri från nyanser på det utrikespolitiska området, som man kunde få ett intryck av att den socialdemokratiska riksdagsgruppen är, när den presenterar sina ja-rop så snart en socialdemokratisk minister polemiserar mot herr Ohlin.

Jag vill börja med att uttala min tillfredsställelse över vad hans excellens utrikesministern sagt i fråga om Sveriges medverkan i den internationella tullunionspolitiken. Det är glädjande att höra, att Sverige nu fått en ordinarie medlem och inte bara en observatör i den studiegrupp, som skall studera tullunionsfrågorna beträffande de västeuropeiska staterna. Det är också ganska tydligt, att detta steg tagits inte minst för att man skall kunna effektivisera en samverkan på den skandinaviska tullpolitikens område. Ofta har det uttrycket använts, att det för oss här i Norden med vårt betänksamma kynne är önskvärt att vi icke utsättas för ett speciellt tryck i syfte att förmå oss att snabbt växa in i tankegångar om en förtätad nordisk gemenskap och allt vad detta innebär. Jag vill här endast tillägga, att det just i tider av kris och krig och det tryck sådana tider medför är lättare att finna vägarna till varandra än vad fallet är i tider, då vi ha det ombonat och tämligen riskfritt. För min del har jag mycket livliga förhoppningar på regeringens positiva politik, när det gäller nordisk samverkan på det ekonomiska och på andra områden.

Hans excellens utrikesministern — här kommer jag med ett par kritiska

synpunkter — använde emellertid ett ganska starkt uttryckssätt, när han talade om nödvändigheten av att vi föra en, jag tror han använde ordet *konstant* utrikespolitik utan några, som han visst också uttryckte sig, nervösa kastningar. Man fick det intrycket av utrikesministerns starka understrykande av nödvändigheten att föra en konstant utrikespolitik, att han alltför mycket bortsåg från det, som likaledes är en nödvändighet, nämligen att i erforderlig mån anpassa vår utrikespolitik efter den linje, som betingas av det föreliggande utrikespolitiska läget.

Utrikesministern framhöll som sagt angelägenheten av att vi böra undvika tvära kastningar i vår utrikespolitik. Vi veta emellertid, att den internationella utrikespolitiken är full av tvära kastningar. Jag hoppas, att utrikesministern inte menade, att vi skulle fullfölja en doktrinärt konstant utrikespolitik, även om den internationella utrikespolitiken bjuder på de tvära omkastningar, som han för sin del inte vill veta av för svensk utrikespolitikens vidkommande. Så långt i doktrinarism får enligt min uppfattning en svensk utrikesminister inte gå i hävdandet av en s. k. »konstant» linje i utrikespolitiken.

I fråga om Brysselpakten uttalade utrikesministern mycket riktigt, att den s. k. vandenbergska resolutionen utgjorde en uppmuntran för de västeuropeiska staterna i deras strävanden att uppnå en ökad och intensifierad samverkan. Om Brysselpakten mellan England, Frankrike och Beneluxländerna förklarade utrikesministern, att vi önska den all möjlig framgång.

För min del skulle jag vilja säga, att detta är en självklar välgångsönskan, som man har all anledning att understryka från svensk sida. Det är utan tvivel fördelaktigt för oss, att denna samverkan kommer till stånd. Eljest skulle ju f. ö. inte en sådan välgångs-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

önskan ha uttalats av utrikesministern. En samverkan av detta slag måste givetvis i det skärpta utrikespolitiska läge, vari vi nu befinna oss, innebära en ökad trygghet för oss. Jag skulle emellertid vilja ytterligare anknyta till detta resonemang på följande sätt.

Hur skulle det gå, om varje stat för sig avgäve förklaringar till övriga stater av den innebörden, att det är synnerligen bra, om ni sluta er samman — underförstått då givetvis att detta skapar större trygghet för oss — men vi vilja för egen del inte vara med om en sådan samverkan.

Det kan ju finnas konkreta skäl — och jag vill icke påstå att här icke sådana kunna föreligga — som från en stats sida kunna föranleda, att den i en given situation tvekar att ansluta sig till en samverkan av ett visst slag. Principiellt måste likväl det resonemanget te sig ganska motsägelsefullt att man applåderar en union av detta slag samtidigt som man säger, att man näppeligen själv kan gå med i den.

Beträffande frågan om en nordisk samverkan förklarade utrikesministern, att man kommit fram till den ståndpunkten, att man funnit en ingående undersökning rörande möjligheterna till en förtätad samverkan på olika områden vara motiverad och önskvärd. En sådan undersökning pågår nu också. Utrikesministern förklarade, att vi på detta område måste sikta till ett hållbart och konstant — även här använde han detta ord — samarbete för framtiden de nordiska länderna emellan.

Detta är naturligtvis alldeles riktigt. Det har emellertid framskymtat en viss tvekan, som säkerligen gjort sig mer gällande på svenskt håll än på annat skandinaviskt håll i fråga om den utrikespolitiska inställningen. Det har tydligen från svensk sida framhållits, att det är önskvärt, att man inte på ett för tidigt stadium fastläser våra posi-

tioner vid en bestämd utrikespolitisk linje. Det skulle i stället vara bättre, om vi intoge en, jag tror utrikesministern använde uttrycket, avvaktande hållning.

Uppenbarligen ha vissa meningsskiljaktigheter förekommit mellan å ena sidan Sverige och å andra sidan i första hand Norge. Enligt min uppfattning är det angeläget att vid detta tillfälle uttala en utomordentligt intensiv förhoppning, att det från den svenska regeringens sida liksom från de andra nordiska regeringarnas sida göres allt vad som göras kan för att undvika att våra skandinaviska länder komma på olika linjer i dessa viktiga frågor. Det är alldeles riktigt, att det utrikespolitiska problemet kan gälla, som jag tror statsministern sade, liv eller död för våra pojkar. Här till är att anmärka att det visserligen medför stora risker om man företar sig något på det utrikespolitiska området, men att det också kan uppkomma lika stora risker genom att man underlåter att företaga sig något.

Jag vill i detta sammanhang även anlägga några kritiska synpunkter på ett förhållande, som jag tror inte är alldeles oväsentligt för frågan om hur andra länder se på vår utrikespolitik. Jag skulle för min del — personliga önskemål kan man ju alltid frambara — vilja ha ett ännu starkare uttryck från regeringens sida än vad som vid skilda tillfällen kommit till synes för den självklara samhörighetskänsla, som Sverige känner med de västerländska demokratierna. Uttalanden från regeringsledamöters sida ha i detta hänseende inte alltid varit tillfredsställande, nej, ofta tvärtom. Jag tror inte, att man kan våga det påståendet, att någon djupare statsmannavisdom stått att finna i de uttalanden vid vissa tillfällen, som fällt av exempelvis finansminister Wigforss, när han någon gång gett sig ut och flaxat på det utrikespolitiska fältet, eller

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete
m. m.

av försvarsminister Vougt i vissa sammanhang. Dylika uttalanden kunna göra Sverige och dess position större skada än man måhända tror. Det är ganska egendomligt, att man tillåtit sig uttalanden av antydd art från ansvarigt regeringshåll.

Herr talman! Statsministern efterlyste de ärligt kända personliga nyanserna i utrikespolitiken. För min del vill jag som min personliga ståndpunkt sammanfattningsvis framföra följande. Det gäller för vårt land att inte hänge sig åt en doktrinärt konstant utrikespolitik utan att noga inrikta sin uppmärksamhet på de ofta tvära omkastningar, som kunna ske i den internationella politiken. Dessa omkastningar kräva en obruten uppmärksamhet från vår sida och måhända även vidtagande av väsentliga ändringar i vår utrikespolitik. Vidare önskar jag — och det arbetet är jag förvissad om att regeringen vill fullfölja på alla områden, där detta är möjligt — att man så snabbt som möjligt gör allt vad som göras kan för att förtäta den nordiska gemenskapen. Slutligen vill jag vädja till regeringen att icke underlåta att, så ofta lämpligen ske kan, ge positiva uttryck för vår starka samhörighet med västerlandets demokratier. Jag skulle slutligen önska, att de förutsättningslösa undersökningar, som utrikesministern talat om, när det gällt de nordiska länderna, utsträckas till att gälla även andra västeuropeiska länder.

Herr talmannen hade härunder återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Statsminister Erlander flydde väl långt från dagens diskussionsämne, när han begav sig till Jugoslavien. Vad det kommunistiska partiet i Jugoslavien gör eller inte gör har inte ens en skugga av sammanhang med den stora fråga vi diskutera i dag, nämligen den svenska

regeringens engagemang för Marshallplanen. Den frågan tror jag räcker för åtminstone en dags diskussion. Ett bifall till propositionen innebär nämligen, att vi draga oss bort från en utrikespolitisk tradition, som varit vår i över hundra år. Den maning till varsamhet, som statsministern ansåg sig böra rikta till mig, skulle jag således ha kunnat returnera omedelbart, om det inte redan vore för sent.

Statsministern frågade vidare, varifrån jag hade mina informationer. Våra informationer i detta ärende ha vi mycket ordentligt redovisat i vår motion. Till våra informationskällor höra bl. a. Förenta staternas president, utrikesminister, försvarsminister och kongress. Deras uttalanden ha återgetts av officiösa nyhetsbyråer jämte sådant, som sipprat ut om de krav som ställts på andra länder. Det är möjligt att dessa informationer äro ovederhäftiga. I så fall får emellertid statsministern stå för det påståendet. Jag har för min del inte dristat mig till att antyda annat än att dessa amerikanska auktoriteter verkligen mena vad de säga, när de inför offentligheten klagöra vad de mena att Marshallplanen skall bli.

Statsministern förklarade vidare, att vissa saker, som jag räknat upp, inte funnos angivna i det bilaterala avtal, som nu föreligger. Nej, en del av dessa saker behövde man inte skriva om där, ty de funnos upptagna redan i det Parisbeslut, som bifogats propositionen, exempelvis vissa spörsmål rörande amerikansk inblandning i våra valutaförhållanden och kontrollen över Marshallplanens genomförande. Men i en konkret sak förklarade statsministern, att någon uppgift inte fanns i propositionen, och det rörde frågan om svensk jurisdiktion skulle fortsätta att gälla för amerikanska företag. Jag noterar med glädje, att åtminstone den saken inte är med.

Jag skulle vilja fråga statsministern,

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

om han inte, när han nu börjat med dessa indiskretioner rörande detta avtal strax innan riksdagen skall fatta detta viktiga beslut, hellre hade bort fortsätta därmed, så att kammaren fått veta litet mer om vad det verkligen är fråga om. Statsministerns framträdande här strax innan ett eventuellt klubbslag i detta viktiga ärende påminner mig om gumman, som först bakade brödet färdigt och efteråt kastade jästen in i ugnen. De nervösa kastningarnas politik är icke vår, sade statsministern. Frågan är om inte detta snabba glidande bort från en ståndpunkt till en annan är lika farligt i praktiken.

Jag har sedan ett par små ord av kärlek till herr Ohlin. Bland sina anklagelser mot regeringen nämnde han utrikesministerns uraktläenhet att protestera mot ett ryskt spionage. Efter utrikesministerns upplysning befanns emellertid detta spionage ha bestått däri, att två ryska diplomater under en turistresa råkat komma till den fridsamma byn Över-Kalix. Jag vill då fråga herr Ohlin, om det på något sätt ligger i linje med Marshallplanen, att svenska militärmyndigheter tillåta amerikaner att filma våra viktigaste försvarsanläggningar eller att Förenta staterna varit representerade i rikets allmänna kartverk.

Vidare talade herr Ohlin om eländets filosofi, d. v. s. att kommunisterna skulle eftersträva elände i världen för att bättre kunna göra sig gällande. Hur länge skall den gamla klyschan leva? Den faller ju redan på det faktum, att återuppbyggnadstempot sannerligen inte är långsammare i de länder, som stå utanför Marshallplanen. Återuppbyggnaden sker där tvärtom snabbare än i de länder, som vänta på dollar och amerikansk hjälp. Någon brist på elände föreligger sannerligen inte i de länder, som välsignas med Marshallplanen. När man vid Pariskonferensen beräknade, att man inte ens 1952 skulle ha nått upp

till 1938 års levnadsstandard, tycks det inte kunna bli någon nämnvärd förbättring inom den närmaste framtiden.

Herr Ohlin frågade vidare, om jag hade min egen uppfattning eller ej. Jag förstår, att sådana spörsmål intressera speciellt en man som herr Ohlin, vilken ju är ordförande i den mest välsorterade diversehandel i oförenliga meningar, som någonsin funnits i detta land. Det torde nämligen vara svårt att uppleta någon motsvarighet till allt det, som framförts inom folkpartiet i dess olika skiftningar från Dagens Nyheter till Lewi Pethrus. Det vore av värde, om vi inför höstens val verkligen fingo veta vem som representerar vad och vem som är vem inom folkpartiet. Är det den ohlinska huvudbyggnaden eller är det den tingstenska kavaljersflygeln — den amerikanska kavaljersflygeln, kanske man borde tillägga, som är den tongivande. Skall man döma av vad som tränger ut till oss andra, måste jag säga, att oväsendet från den sistnämnda vida överröstar de fridsamma ohlinska symfonierna, som alltid spelas med nattstift. Men när denna kavaljersflygel nått så långt att den, enligt vad som hävdades i Dagens Nyheter i början av maj, kräver att Sverige skall läggas öppet vid ett amerikanskt angrepp och att vi då lugnt skola sitta med armarna i kors, då vore det av stort värde, om herr Ohlin åtminstone i sitt nästa tal ville klart fördöma den uppfattning, som där kommit till uttryck, eller i varje fall klargöra, om någon större del av folkpartiet är motståndare till dylika uttalanden.

Herr OHLIN: Herr talman! Statsministern återkom i sitt senaste anförande till förhandlingarna med Norge. Statsministern kan dock inte bestrida, att det på olika håll i världen, även i Norge, uppkommit ett intryck av att Sverige som förutsättning för vissa mi-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

litära konversationer ställt vissa villkor som röra en viss utrikespolitik. Man har alltså fått det intrycket från norsk sida, att den utrikespolitiska preciseringen skulle föregå de militära konversationerna. Detta intryck har uppkommit trots att utrikesministern, åtminstone enligt den uppfattning jag fått, aldrig eftersträvat detta. Det tror jag att statsminister Erlander själv kanske inte är alldeles oskyldig till.

När nu utrikesministern i sitt förra anförande hänvisade till mer slutna konversationer, anser jag mig vara fri att hänvisa till att statsminister Erlander en gång ville hopsommara en konversation mellan partiledarna såsom varande ett godkännande av denna attityd att först begära en utrikespolitisk precisering. Detta opponerade jag mig då emot och framhöll, att utrikesministerns attityd varit en annan.

Jag tror därför inte, att man kan komma ifrån detta intryck. Pro primo har det här skett vissa, skola vi kalla det olyckshändelser, som bidragit till att bl. a. västerut skapa missförstånd rörande Sveriges ställningstagande. Pro secundo hade dessa missförstånd möjligen kunnat undgås. Jag uttrycker mig nu så fint för att inte ytterligare irritera hans excellens utrikesministern.

Beträffande meningsskiljaktigheterna mellan regeringen och herr Lundstedt, vilka ju regeringen haft tillfälle att diskutera både här i dag i riksdagen och vid föregående tillfällen, fann statsministern inget bättre svar än att hänvisa till att jag kunde diskutera med professor Tingsten. Ja, naturligtvis kan jag det, men nu råkar det vara så att herr Tingsten inte är medlem av denna kammare. Jag kan försäkra att om han det vore, skulle jag inte avlägsna mig från kammaren när han talade, på det sätt som regeringen alltid gör, när herr Lundstedt börjar tala. Understundom har man det intrycket, att regeringen inte alltid har en levande känsla för att

riksdagen är ett naturligt forum för det utrikespolitiska meningsutbytet, utan att man gärna förlägger detta meningsutbyte så mycket som möjligt till andra församlingar.

Jag måste säga att utrikesministerns försök att försvara det uttalande, som han gjort rörande folkpartiets utrikespolitiska inställning, förvånade mig mycket. Herr Elon Andersson och jag ha ju här gjort uppredade deklarationer på en enig riksdagsgrupps vägnar, men enligt det utförliga, auktoriserade referatet förtiger utrikesministern detta för att inför en publik, som möjligen inte förstår distinktionen mellan en tidningspress och ett politiskt parti i riksdagen, misstänkliggöra folkpartiets ställningstagande. Det är inte möjligt att undertrycka en känsla av förvåning över att utrikesministern, i stället för att som stöd för sin politik åberopa den väsentliga enigheten i fråga om huvudlinjerna, på detta sätt tydligen anstränger sig för att uppnå partipolitiska fördelar. Jag undrar om det inte vore bättre, att utrikesministern vid dessa frågors behandling mera koncentrerade sig på utrikespolitiken än på valpropagandan eller i varje fall låte de utrikespolitiska hänsynen avgjort dominera. I så fall tror jag att uttalanden av denna art inte skulle upprepas — men det kan ju hända att man kan bli överraskad än en gång.

Hur föga utrikesministern är angelägen om att här ha fakta på sin sida framgår också av att han, när han talar om fyra folkpartitidningar, säger att det är många andra folkpartitidningar, som följa samma linje. Herr utrikesminister, vilka äro dessa »många andra folkpartitidningar»?

I själva verket förhåller det sig så, att bland det överväldigande flertalet av folkpartitidningarna råder enighet om huvudlinjerna i den politik som folkpartiets riksdagsgrupp stöder.

Utrikesministern gjorde sig också

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

skyldig till ett felaktigt referat, när han sade, att jag påstått att nyansförskjutningen i regeringens inställning skett under inflytande av folkpartiet. Herr utrikesminister, jag sade ingenting om arten av denna förskjutning. Jag sade endast att förskjutningen skett i den riktning, som vi förordat, och jag betonade i mitt föregående anförande, att jag av uppenbara skäl anser, att det är den världspolitiska utvecklingen som har varit den främsta drivkraften.

Vad sedan beträffar de olika fall, som jag nämnde, skall jag inte uppta tiden med att närmare ingå på dem. Jag vill bara, eftersom utrikesministern åberopade vad som förekommit i utrikesnämnden och jag själv sitter där, erinra om att när man i utrikesnämnden diskuterade sändandet av en observatör till kommittén för en väst-europeisk tullunion, så ifrågasatte utrikesministern, att denna svenska observatör skulle erhålla sådana instruktioner, att man klart markerade vår ytterst avvaktande och skeptiska hållning. Jag förklarade för min del redan vid detta tillfälle, att jag var med om sändandet av en observatör men att jag avstyrkte att han skulle få en instruktion av denna art, som skulle ytterligare markera en dylik hållning.

Vad Greklandsfrågan angår, vill jag nöja mig med att konstatera, att den svenska regeringens förslag om att Förenta Nationerna skulle göra en undersökning även av de inre grekiska förhållandena i stället för att ta upp det spörsmål om själva den internationella konflikten, som förelåg på dagordningen, i världspressen har, i den mån jag kunnat följa denna, på många håll framkallat det intrycket, att den svenska regeringen var angelägen om att inte göra gemensam sak, så att säga, vare sig med den amerikanska eller ryska sidan. Och någon gloire vann nog inte Sverige genom framställandet av detta förslag, ty om jag inte är fel-

aktigt underrättad, föll förslaget under bordet utan att ens tagas upp till allvarligt bedömande.

Beträffande frågan om de ryska informationerna måste jag också — det är nu inte, herr Johansson, fråga om resan till Överkalix, utan om den andra resan i Utötrakten — uttrycka min förvåning över att utrikesministern endast åberopade ett så självklart förhållande som att dessa tjänstemän i överensstämmelse med internationell kutym uppmanades att lämna landet. Däremot förbigick utrikesministern vad jag sade — det var ju ingalunda fråga om att öppna något gräl med den ena eller andra parten, utan det var fråga om huruvida man skall för tillfället *förtiga en upplysning* om ett faktiskt förhållande, som har samband med saker som äro föremål för en ivrig offentlig debatt i hela den svenska och ryska pressen, radion o. s. v. Skall man hålla inne med den kännedom, som regeringen hade om att den ryska, låt mig kalla det informationstjänsten i Stockholmsräjongen bedrevs på förbjudet område på ett sätt, som den svenska regeringen uppenbarligen ansåg komprometterande — skall man hålla inne därmed medan debatten pågår om en annan liknande sak, som var något mindre klar och som föranledde våldsamma ryska beskyllningar mot svenska myndigheter för provokation? Skall man hålla inne med dessa informationer kanske några veckor, fastän man vet att offentliggörandet av dem skulle med ett slag ha ändrat hela debatten och gjort klart, att den ståndpunkt, som den svenska pressen företrädde, ovedersägligen var riktig?

Jag tycker att den finkänslighet, som utrikesministern i detta avseende företräder, går mycket långt. Men utrikesministern vill tydligen inte fatta vad det här gäller, när han använder ett sådant uttryck som att »öppna gräl» med den ryska radion, vilket är en tra-

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

vestering av den ståndpunkt som jag intog.

Vad beträffar frågan om den amerikanska servicematerielen, förstår jag att regeringen tycker, att då det bara skulle vara en eller annan miljon dollar, som vi kunde ha sparat, är det inte någon fråga av större betydelse — fastän ibland undrar man ju, om inte sparrandet av några miljoner här och några miljoner där kunde vara av betydelse, när det gäller bensinransoneringen och en del annat. Men viktigare är i alla fall den saken, att när man på amerikansk sida gör upp en plan för att främja studieutbytet mellan länderna, d. v. s. amerikanska studenters vistelse i Sverige och svenska studerandes vistelse i Förenta staterna, och detta samtidigt skulle kunna ske på ett sätt, som var till fördel för den svenska valutaställningen, så väcker inte det hela något intresse på svenskt håll. Enligt min mening var inte detta någon tillfällighet, ty utrikesministern vet ju att han själv, när saken var före i utrikesnämnden, förklarade, att om amerikanerna ville komma hit och studera, så vore det lika bra att de köpte svenska kronor för sin valuta. Denna ryckande-på-axeln-attityd inför ett förslag, som från den andra sidan betraktades som ett försök till utvidgat kulturellt utbyte, kan nog ha en viss inverkan, även om saken i och för sig inte har så stor betydelse.

Jag vill också hänvisa kammaren till det uttalande — utrikesministern och jag ha diskuterat det vid ett föregående tillfälle, och jag skall inte nu närmare ingå därpå — där utrikesministern säger, att »vad det socialdemokratiska partiet beträffar, är redan det faktum att socialdemokratien ur allmänpolitiska synpunkter står främmande både för borgerlig storkapitalism och för kommunism tillräckliga skäl mot att låta utrikespolitiska förbindelser få sin karaktär av den ekonomiska och poli-

tiska regim, som råder i andra länder». Trots de förklaringar, som utrikesministern kom med vid föregående tillfälle, är detta ett uttalande av en utrikesminister, vilket uppenbarligen mycket lätt kan missförstås.

Det finns även andra uttalanden, som man skulle kunna åberopa, men jag skall inte, herr talman, av tidshänsyn göra det. Jag skall sålunda inte citera t. ex. det anförande, som herr Wigforss höll någon gång i början av året och där han räknade med ett överfall från väster såsom det mera sannolika alternativet.

Jag skall sluta med några ord om vad hans excellens herr statsministern här sade om att vad jag berört bara var småsaker och modaliteter och att det var beklagligt, att riksdagen inte fått tillfälle att genom sin behandling av föreliggande ärende göra en deklARATION, som skulle för utlandet demonstrera vår fullständiga enighet. Nu får jag ju lov att säga, att för mig klingar denna förklaring, som möttes med bravorop från de socialdemokratiska bänkarna, en smula ihålig mot bakgrunden av vad som förevarit, t. ex. herr utrikesministerns tidigare försök, ingalunda att betona enigheten, utan att tvärtom i någon mån få fram ett annat intryck — jag crinrar om det yttrande, som jag här läst upp och som utrikesministern gjorde för två månader sedan. Men, frånsett detta, statsministern skulle naturligtvis ur sina synpunkter finna det lämpligt, att här gjordes, såsom skedde under kriget, en enighetsdeklARATION utan nyanser. Jag tror emellertid, att den svenska riksdagen icke skulle i detta avseende fylla sin uppgift, om den inte gjorde en mer fyllig redovisning av åsikterna, med betonande av den — jag upprepar det än en gång — grundläggande enigheten i fråga om politikens huvudlinjer.

Och när statsministern förklarar, att småsaker och modaliteter inte spela

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete m. m.

någon väsentlig roll, så måste jag för min del beklaga, att statsministern har så svårt att fatta, att själva den attityd, som regeringen intar, bl. a. de talesätt som den använder, kunna bidra till att göra bilden av den svenska regeringens politik litet annorlunda under vissa förutsättningar än under andra, och att detta i själva verket kan vara en omständighet av mycket stor betydelse, ifall man vill undvika att på en del håll i utlandet det samlade intrycket av Sveriges utrikespolitiska hållning blir ett annat än det riktiga. Jag tror att bakom statsministerns och utrikesministerns inställning döljer sig en ganska djupgående o villighet eller oförmåga att fatta betydelsen av nyansering i uppträdande och talesätt. Detta är faktiskt inte en likgiltig sak, såsom statsministern ville göra det till, utan det är en ganska betydelsefull fråga. Den irritation, som i ett visst läge skapas genom olämpliga talesätt eller attityder, kan få allvarliga återverkningar på den ställning, som man i utlandet intar till vårt land i situationer, där detta ställningstagande kan vara av allra största betydelse.

Herr OLSSON i Mellerud: Herr talman! Svensk utrikespolitik är givetvis inte enbart en angelägenhet för partiledare och politiska experter, mången gång självkorade sådana experter, utan det är ett intresse av allra största vikt även för menige man. Det är med anledning härav, som jag anser, att det inte är så olämpligt, att man även från menige mans sida säger sin mening i dessa viktiga ting.

Det må tillåtas mig att först säga, att jag inte kan hysa någon beundran för herr Ohlins egendomliga sätt att diskutera svensk utrikespolitik i ett stort ögonblick.

Jag ser med tillfredsställelse på det initiativ för Europas återuppbyggande,

som tagit sig uttryck i Marshallplanen, och jag vill livligt hoppas, att det skall bidra till ett återställande av Europas näringsliv. För vår ekonomiska framtid är det givetvis av den allra största betydelse, att det söndertrasade Europa får möjlighet att åter upptaga sin verksamhet på samma sätt som tidigare, och det gäller inte minst det betydelsefulla tyska näringslivet.

Det är ganska förklarligt, att i en utrikespolitisk situation så labil, som den är för dagen, det inträder ett behov för de små staterna att undersöka, om de möjligen genom att gå samman kunna skapa ett större trygghetsmoment än om de gå var för sig. En sådan undersökning är givetvis ganska naturlig, och vad beträffar de skandinaviska staterna bör bara en blick på kartan angiva, att den skandinaviska halvön hör ganska intimt samman i strategiskt hänseende. Frågan är då, huruvida det i dag är möjligt att komma fram på denna väg.

Förutsättningarna för ett militärt samarbete är såvitt jag förstår en i allt väsentligt gemensam utrikespolitik. Finns inte en sådan, finns det inte heller möjlighet att åvägbringa ett samgående i väsentliga ting på utrikespolitikens område och sålunda inte heller möjlighet att åvägbringa ett militärt samarbete av någon betydelse. Enligt mitt sätt att se kan ett sådant samarbete för vårt vidkommande inte få sökas på annan grundval än den alliansfria statens, än den neutralitetspolitikens som vi här i vårt land av gammal hävd ha bekänt oss till. Vi ha här i riket en neutralitetstradition som sträcker sig över århundraden och som under de prövningar den varit utsatt för, inte minst under den senare generationen, visat sig hållfast. Detta innebär inte, att den medför en hundra procentig säkerhet även för framtiden, men enligt mitt sätt att se ligger dock i densamma en större trygghet än om vi byta ut denna neutralitetspolitik mot någonting annat,

Sveriges anslutning till en konvention angående europeiskt ekonomiskt samarbete
m. m.

något dimhöljt som tycktes skymta för en talare på stockholmsbänken här nyss. Jag delar utrikesministerns uppfattning på denna punkt, när han säger, att han inte vill vara med om att avbryta vår hävdvunna neutralitetspolitik. Jag delar denna hans mening, och jag tror, att en annan väg skulle vara synnerligen äventyrlig. Det är dock i alla fall många decenniers samlade strävan, som byggt upp denna neutralitetspolitik för vårt land, omkring vilken vi själva samlats. Men det är inte enbart detta, utan den har dess bättre också vunnit respekt och tilltro långt utanför vårt lands gränser. Om man nu skulle vara färdig att övergiva densamma för någonting annat, om vilket man inte riktigt vet, vad det skulle innebära, så är det uppenbart, att vi spoliera värden som ha skapats under generationer. Jag vill för min del inte vara med om det, helst som jag är på det klara med att denna neutralitetspolitik har sina rötter djupt nere i folkdjupet. Vi äro ingalunda färdiga att byta ut den mot något annat.

Det var detta jag ville säga, herr talmän.

Häruti instämde herr *Rubbestad*.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande det av herr Johansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling nämligen dels på bifall till berörda yrkande dels ock på avslag å detsamma; och beslöt kammaren avslå ifrågasvarande yrkande.

Härefter framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Johansson i Stockholm begärde emellertid votering,

i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för japropositionen.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtande nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader i samband med Sveriges deltagande i vissa internationella organisationer;

jordbruksutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv till kronan av aktierna i Aktiebolaget Fjäråssand; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1948/49 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1948/49 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

§ 6.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

Föredrogs andra lagutskottets utlå-tande nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 8 maj 1948 dagteknad proposition, nr 268, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner,

dels ock medgiva, att förslagsanslaget Bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1948/49 måtte tagas i anspråk jämväl för bestridande av kostnaderna för sådana dyrtidstillägg.

I samband med propositionen hade utskottet förehaft ett flertal motioner.

Propositionen samt motionerna I: 422 och II: 598 hade, såvitt angår lagförslaget, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt hade propositionen samt motionerna I: 422 och II: 598 hänvisats till statsutskottet. Övriga motioner hade hänvisats till lagutskott och — tillika med motionerna I: 422 och II: 598 i den del dessa hänvisats till lagutskott — behandlats av andra lagutskottet i samband med propositionen.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen — med förklaring att det genom propositionen framlagda förslaget till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner icke kunnat i oförändrat skick antagas — måtte för sin del antaga ett av utskottet framlagt förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner;

B. att motionerna I: 124, I: 191, I: 419, II: 214, II: 315, II: 587 och II: 597

måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt;

C. att motionerna I: 422 och II: 598, såvitt de hänvisats till lagutskott, måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt;

D. att motionerna I: 5 och II: 1, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan anført och under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

E. att motionerna I: 421 och II: 599, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan anført och under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I utskottets förenämnda lagförslag hade 1, 5 och 6 §§ följande lydelse:

1 §.

Den som åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg skall, under de förutsättningar och i den ordning nedan sägs, erhålla dyrtidstillägg därå för år 1948 med belopp, utgörande

30 kronor för änkepensionsberättigad och för den som uppbär hustrutillägg,

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru utgår hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

5 §.

Ansökan om dyrtidstillägg skall i den utsträckning Konungen bestämmer och enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar göras hos pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, inom vilket den pensionsberättigade är mantalskriven.

Pensionsnämnden prövar huruvida och med vilket belopp dyrtidstillägg skall utgå. Nämnden må dock uppdraga åt nämndens ordförande eller någon dess ledamot eller kommunal tjänsteman att å nämndens vägnar meddela beslut i sådant ärende.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

6 §.

Dyrtidstillägg utbetalas genom vederbörande pensionsnämnds eller annan kommunal myndighets försorg. Angående sättet och tiden för utbetalningen meddelar Konungen närmare bestämmelser.

Reservationer hade avgivits:

1) av herr *Wistrand*, utan angivet yrkande; och

2) av herr *Forslund*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att det genom propositionen framlagda förslaget till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner icke kunnat i oförändrat skick antagas — måtte för sin del antaga ett i denna reservation framlagt förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner;

B. att motionerna I: 124, I: 191, I: 419, II: 214, II: 315, II: 587 och II: 597 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt;

C. att motionerna I: 422 och II: 598, såvitt de hänvisats till lagutskott, måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt;

D. att motionerna I: 5 och II: 1, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan anfört och under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

E. att motionerna I: 421 och II: 599, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan anfört och under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I det i denna reservation framlagda lagförslaget hade 1 och 4 §§ följande lydelse:

1 §.

Den som åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg skall, under den förutsättning och i den ordning nedan sägs, erhålla dyrtidstillägg därå för år 1948 med 45 kronor.

4 §.

Dyrtidstillägg utbetalas genom pensionsstyrelsens försorg. Angående sättet och tiden för utbetalningen meddelar Konungen närmare bestämmelser.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **HAGÅRD**: Herr talman! Det särskilda yttrande som återfinnes i detta andra lagutskottets utlåtande tarvar måhända några korta kommentarer.

För oss, som stå bakom detta särskilda yttrande, har det varit av allra största betydelse, att detta dyrtidstillägg utgår utan att dess mottagare behöva underkasta sig behovsprövning, och detta inte bara därför att riksdagen en gång slagit fast, att ålderspension skall utgå utan sådan prövning — och ålderspensionerna äro de dominerande inom folkpensioneringen — utan därför att en behovsprövning i detta sammanhang är en anordning som kan betecknas som synnerligen olämplig och skulle verka rent av demoraliserande. Vad behovsprövningens borttagande innebär för arbetslust och sparvilja har så många gånger framhållits, att detta icke nu behöver upprepas.

Socialministerns förslag med sitt fasthållande vid och återgång till den gamla uppfattningen om behovsprövade folkpensioner väckte minst sagt överraskning. Visserligen har i propositionen anledningen därtill angivits vara hänsyn till de finansiella förhållandena. Den som så ofta erfarit socialministerns speciella förmåga att hävda sin mening i de mest skilda sammanhang och lägen har frågat, om statsrådets medgörlighet på denna punkt kan ha något att göra med en ursprunglig inställning till frågan om behovsprövning av ålderspensionerna.

Härmed må vara hur som helst. Efter en dags överläggning och 24 timmars ytterligare betänketid kunde utskottsmajoriteten förena sig med de borgerliga ledamöterna om ett slopande av

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

propositionens huvudprincip om behovsprövning. Detta betyder ingenting mindre — om riksdagen följer utskottet — än ett fasthållande vid riksdagens en gång fattade beslut. Man får väl hoppas, att för andra gången — och för alltid — nu kommer att fastslås, att ålderspensioner skola lämnas medborgarna med lika belopp till alla och utan behovsprövning.

Sättet för dyrtidstilläggets utbetalande är visserligen i jämförelse med förenämnda spörsmål en sekundär fråga, men även den är enligt min mening av betydelse. Med den arbetsbelastning som för närvarande åvilar pensionsstyrelsen var det från början uppenbart, att — hur önskvårt det än vore — en central utbetalning med olika belopp var omöjlig att genomföra. En central utbetalning förutsatte ett enda belopp, och då var det av pensionsstyrelsen ursprungligen angivna beloppet, 40 kronor per capita, lika för alla pensionstagare, det som närmast kunde tänkas. Häremot kunde den invändningen göras, att därigenom kom en grupp pensionärer att få för högt tillägg, under det att en annan fick för litet, om man fasthöll vid att 5 % tillägg var det riktiga.

Man sökte att tillfredsställa kravet på den så kallade millimeter-rättvisan och glömde fullständigt bort, att vi under en följd av år tidigare fullständigt bortsett från dessa synpunkter. Vi voro en gång så generösa, att vi tilldelade den som hade 12 kronor om året samma dyrtidstillägg som den vilken hade 450 kronor årligen i folkpension. Men detta gällde före den 1 januari 1948. Läget har tydligen förändrats.

För utskottets majoritet har det helt visst spelat en viss roll i detta sammanhang, att man icke i sin helhet velat gå emot Kungl. Maj:t. För herr Forslund har det dock icke varit möjligt att bortse från kommunalmannen inom honom. Jag får emellertid erkänna, att herr Forslunds förslag sammanfaller med

det förslag som pensionsstyrelsen ursprungligen avgivit, och det sammanfaller även med den huvudtanke som ligger i den av mig och herr Skoglund i Doverstorp framburna motionen.

När man fasthöll vid propositionens förslag om tre olika belopp, fanns intet annat att göra än att tillgripa kommunerna som utdelare, åtminstone under år 1948. Men att märka är, att under hela den tid folkpensioneringen varit i verksamhet — sålunda under bortåt 40 år — ha vi dock haft central utbetalning av pensionsbeloppen. Mycken möda nedlades på sin tid för att vid utbetalning av de gångna årens dyrtidstillägg få dessa tekniskt infogade i den centrala, statliga utbetalningen.

Herr talman! I vårt särskilda yttrande ha vi velat understryka det angelägna i att ett dylikt förfarande icke upprepas. Det är angeläget, att de kommunala pensionsnämnderna icke belastas med dylika uppgifter, som måste medföra merarbete och icke obetydliga kostnader för kommunerna. Det är att märka, att vid en central utbetalning tillsammans med övriga pensionsbelopp dyrtidstilläggets utbetalande kan ske utan extra kostnad. De gamla pensionärerna besparas därvid också besväret att två gånger i månaden vandra till postanstalten för att lyfta sin pension.

På grund av den starka forcering som har präglat utskottets arbete vid riksdagens slutspurt har ett spörsmål, en detalj av föreliggande ärende, icke blivit till fullo klarlagt. Och det är frågan, huruvida de kommunala pensionsnämnderna kunna verkställa utbetalningen av dyrtidstillägg utan särskilda ansökningar från folkpensionärerna. Av den kungl. propositionen och vissa yttranden av pensionsstyrelsen skulle man kunna draga den slutsatsen, att sådana icke skulle bli nödvändiga. Under tecknarna av det särskilda yttrandet förutsätta bestämt, att ett för pensionärerna och pensionsnämnderna tyngande ansökningsförfarande icke skall be-

höva ifrågakomma. Utskottets beslut fattades också under samma förutsättning. Men när man närmare studerar själva utskottsutlåtandet på denna punkt, visar utskottet i sin skrivning mycket stor tveksamhet, och denna ger i varje fall ingen bestämd klarhet på denna punkt. När man för övrigt under mellantiden haft tillfälle att fråga olika pensionsnämndsordförande om deras uppfattning, visar det sig, att deras möjligheter att utan ansökningsförfarande verkställa den ifrågasatta utbetalningen äro minst sagt diskutabla. Riksdagen hade bort erhålla klarhet på denna punkt, innan den fattar sitt beslut i huvudfrågan.

Under hänvisning till vårt särskilda yttrande vill jag uttala den förhoppningen, att vid ett eventuellt upprepan- de av utbetalningen av dyrtidstillägg till folkpensionärerna, en förenkling av det tekniska förfarandet måtte komma till stånd och en central utbetalning åvägabringas.

För övrigt vill jag med betygande av min tillfredsställelse över utskottets ställningstagande i huvudfrågan, nämligen borttagandet av behovsprövning- en, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Alfredshem: Herr talman! Jag har begärt ordet i förelig- gande ärende, då jag delvis har delta- git i utskottets behandling av detsam- ma, ehuru jag varit förhindrad att när- vara, när beslut fattades i frågan. Jag önskar därför framföra några syn- punkter som äro avvikande från dem som utskottet anlagt, när det föresla- git riksdagen att godtaga föreliggande förslag.

I den kungl. propositionen nr 268 har föreslagits, att folkpensionärerna skola erhålla dyrtidstillägg utgående med 30 kronor för änkepensionsberätti- gad, 40 kronor för gift pensionsberät- tigd, vars make jämväl åtnjuter folk- pension eller till vars hustru utgår

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

hustrutillägg, samt 50 kronor för an- nan pensionsberättigad. Men i den kungl. propositionen har också föresla- gits, att behovsprövning skulle äga rum. Man skulle alltså inte lämna dyrtidstillägg till dem som tidigare hade sin försörjning ordnad. På detta sätt skulle det kunna bli billigare. Departe- mentschefen har också i propositionens inledning motiverat varför han gått in för behovsprövning för dyrtidstillägg. Han säger: »I rådande ekonomiska läge synas emellertid skäl tala för att dyrtidskompensationen begränsas att avse sådana folkpensionärer, som väsentli- gen äro beroende av folkpensionen för sin försörjning eller för vilka folkpen- sionen åtminstone utgör en betydande del av den totala inkomsten.» Det är just detta, herr talman, som gör, att jag för min del har så starka sympatier för vad propositionen innehåller, och jag tycker, att man borde taga hänsyn till vad departementschefen sagt om det tryckta ekonomiska läge som vi för närvarande ha och som man ständigt återkommer till vid debatter i olika frågor i riksdagen. Med hänsyn härtill anser jag, att man kunde ha följt Kungl. Maj:t, när man velat ge dyrtids- kompensation till de pensionärer som i huvudsak äro hänvisade till att leva på sina pensioner.

Utskottet har vid sin behandling av detta ärende på grund av den brådska, som alltid vid denna tid råder och som också herr Hagård omnämnde, kanske inte haft tillfälle att så ingående pröva frågan, som önskligt hade varit. Men utskottet har kommit till den uppfatt- ningen, att man inte bör införa någon behovsprövning i fråga om dessa dyrtidstillägg, utan utskottet föreslår, att man skulle ge dyrtidstillägg till alla folkpensionärer. Utskottet ansluter sig emellertid till propositionen vad gäller de olika beloppen och ansluter sig li- kaså till vad som sagts i propositionen om att pensionsnämnderna skulle få sig ålagt att utbetala dyrtidstilläggen.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

Jag vill då först fästa uppmärksamheten på att enligt vad som redovisas i propositionen, skulle dyrtidstilläggen kosta 22 miljoner kronor. Om man sedan gör en sammanräkning av vad kostnaderna skulle bli enligt utskottets förslag, kommer man fram till, att man ökar utgifterna med 12 miljoner kronor. Det är detta, som jag för mitt vidkommande inte kan ansluta mig till, att man skall använda 12 miljoner kronor för att ge dyrtidstillägg åt dem som redan ha sin försörjningsfråga ordnad och därför inte äro i behov av dyrtidstillägg. Mitt ståndpunktstagande i denna fråga sammanhänger med mitt ställningstagande till folkpensionsringsfrågan, när den behandlades i riksdagen den 20 juni 1946 och jag hade då en uppfattning, vilken jag bygger på även i fortsättningen.

Jag är heller inte övertygad om att det hela kommer att fungera perfekt, om man överlåter till pensionsnämnderna att ombesörja utbetalningen av dyrtidstilläggen. Jag har under en del år arbetat inom detta område, och jag har en viss erfarenhet av hur pensionsnämnderna ute i kommunerna för närvarande ha det ordnat. Det är klart, att vad gäller pensioner som voro klara redan 1947, sker det en omräkning hos pensionsstyrelsen, och så har man korten klara i pensionsnämnden, och i sådana fall skulle man kanske kunna något så när godtagbart klara utbetalningen. Men när det gäller pensioner som beslutats efter den 1 januari 1948 har man kanske i många fall ännu inte fått besked om pensionsstyrelsens beslut och inte fått någon som helst uppgift om de olika pensionstagarna. Man får dock inte glömma bort, att vi ju inte äro i den lyckliga ställningen i vårt land, att samtliga kommuner ha en central förvaltning. Det finns omkring 2 500 kommuner, och av dem är det bara ett fåtal som ha kameral administration. Därför måste det enligt

min uppfattning uppstå många stora svårigheter, och det måste det även bli, om det här rekommenderade ansökningsförfarandet skall tillämpas. Då kommer man också att tänka på att det kommer att åsamka kommunerna stora kostnader för att verkställa vad man här rekommenderar riksdagen att besluta.

Alla inom utskottet ha dock inte haft samma mening, utan det finns en reservation av herr Forslund. Denna reservation mynnar ut i att man skulle gå ifrån de olika beloppen och besluta om ett dyrtidstillägg, visserligen utgående till alla pensionstagare utan behovsprövning men med 45 kronor till var och en. När jag inser, att det inte finns några förutsättningar för att kunna få riksdagen till att gå med på ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, har jag funnit anledning att ansluta mig till den av herr Forslund avgivna reservationen. Herr Forslund framhåller, att därest man går in för 45 kronor i dyrtidstillägg för alla, så betyder det, att de som ha änkepension visserligen få femton kronor mer och att två makar få tillsammans tio kronor mer, medan en ensamstående pensionär kommer att få fem kronor mindre, ävensom att alla de som inte komma i åtnjutande av några behovsprövade förmåner enligt folkpensionslagen också skola få fem kronor mindre. När emellertid allt detta är ett provisorium och man sett i tidningarna, att socialminister Möller ämnar tillkalla utredningsmän, som skola utreda möjligheterna att få indexreglerade folkpensioner, så tycker jag, att om det gäller endast år 1948, hade man kunnat bespara kommunerna allt detta besvär och myckna arbete genom att följa den reservation, som herr Forslund här har avgivit till utskottets utlåtande. Där räknar herr Forslund med att genom att det blir ett enhetligt belopp skulle man kunna överlämna åt pensionsstyrelsen att

centralt utbetala dyrtidstilläggen. Såsom framgår av vad pensionsstyrelsen har uttalat skulle inga större svårigheter för dess vidkommande förefinnas att utbetala ett dyrtidstillägg, om det vore enhetligt. Om däremot dyrtidstillägget skall utgå enligt propositionen, med varierande belopp, har man för närvarande inte möjlighet åta sig att före årets slut utanordna beloppen till folkpensionärerna.

Jag tycker det är egendomligt att man inför den provisoriska åtgärd, som man här tänkt sig för 1948, skulle behöva ta kommunernas medarbetarskap i anspråk. När folkpensionslagen tillkom beslöt man även införa särskilda bostadstillägg. Kommunerna skulle äga rätt att besluta om sådana, men man föreskrev att de belopp, som de kommunala pensionsnämnderna fastställde, skulle centralt utbetalas av pensionsstyrelsen. Sedan man på den punkten ansett lämpligt att ge i uppdrag åt pensionsstyrelsen att utbetala dessa belopp, som kommunerna helt skola betala, har man liksom vänt på saken och säger, att nu är det lämpligt att kommunerna åta sig att utbetala belopp som pensionsstyrelsen — d. v. s. staten — sedermera skall betala. Man behöver kanske inte diskutera denna fråga något längre. Jag är övertygad om att det här i andra kammaren finns många kommunalmän, som säkerligen äro bekanta med de svårigheter som kunna uppstå härvidlag; inte i de kommuner där man har centraliserat förvaltningen, men i alla andra små kommuner kommer detta inte att löpa alldeles friktionsfritt, därom kunna vi vara övertygade.

Jag har med detta, herr talman, velat framföra några av de synpunkter som jag har i vad det gäller själva propositionen, och jag har därtill velat tillkännage den motivering som jag har funnit för att ansluta mig till herr Forslunds reservation, till vilken jag yrkar bifall.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

Fru NORDGREN: Herr talman! Kungl. Maj:ts framläggande av förslag till dyrtidstillägg på folkpensionerna hälsas säkerligen med stor tillfredsställelse av tusentals folkpensionärer i vårt land inte bara därför att det blir ett välbehövt tillskott till det stora flertalets försörjning, särskilt deras som äro beroende av detta, utan kanske lika mycket för att man här finner ett uttryck för att statsmakterna anse, att folkpensionärerna böra ha kompensation för dyrtiden och i största möjliga utsträckning böra få sina pensioners realvärde bevarat.

Glädjande är också att det icke yppats några delade meningar om det riktiga i att dessa dyrtidstillägg utgå, trots det rådande statsfinansiella läget. Detta har däremot varit anledningen till att Kungl. Maj:t framlagt förslaget i den formen, att man skulle återinföra en viss inkomstprövning beträffande dyrtidstilläggen, något som andra lagutskottet emellertid ansett sig böra avvisa. Jag måste säga, att jag tyckte nog att herr Hagård gjorde en något fri historieskrivning, när han uttryckte sig så att efter en dags överläggning och 24 timmars ytterligare betänketid förenade de övriga utskottsledamöterna sig med de borgerliga om att man skulle ta bort inkomstprövningen. Jag vill erinra om att jag redan vid principdebattens början sade klart och tydligt ifrån, att jag för min del var inställd på att man icke skulle återinföra behovsprövningen i fråga om folkpensionerna, sedan man en gång tagit bort den. Detta trots att jag liksom herr Andersson i Alfredshem vid de nuvarande folkpensionernas genomförande hyste starka betänkligheter mot att man skulle tilldela alla folkpensionärer samma pension. Jag ansåg att det är stor skillnad om man skall leva på folkpensionen eller om man skall ha den som ett tillskott till försörjningen, ett tillskott som man kanske är beroende av. Dessa mina betänkligheter

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

voro ganska välmotiverade då det förelåg förslag om att alla pensionärer skulle få ett *icke* inkomstprövat pensionsbelopp — inte så ringa för övrigt — medan man skulle ge dem, som voro hänvisade till pensionen för sin försörjning, ett extra tillägg, som skulle utgå efter inkomstprövning. Men när man nu en gång gått in för att slopa inkomstprövningen för ålderspensionerna, var det givetvis motbjudande att åter införa den. Det fattades också ett enhälligt beslut om att dyrtidstillägget skall utgå till alla pensionärer — herr Andersson har anmält en avvikande mening, men den kommer inte till uttryck i utskottets slutgiltiga betänkande.

Vad vi inom utskottet också voro eniga om är principen att dyrtidstillägget skall utgå efter en kompensationsgrad av 5 procent. Jag vill för min del inte bestrida att det nog kunde ha varit både önskligt och rättvist, att folkpensionärerna fått en något högre dyrtidskompensation, ty man kan inte förneka att sedan denna utredning gjordes ha priserna stigit på åtskilliga av de livsförnödenheter, som folkpensionärerna måste ha. Å andra sidan kan jag inte gå så långt som till att påstå att tillägget borde utgå efter ett högre procenttal på grund av att livsmedelsrabatterna tagits bort, ty det var ju tydligt utsagt i flera sammanhang att dessa rabatter skulle försvinna vid det tillfälle då man skapat andra möjligheter för folkpensionärerna till bättre försörjning och de barnrika familjerna till bättre bidrag för barnens försörjning.

Meningarna dela sig i utskottet, såsom här också framhållits, i fråga om fasta eller differentierade belopp, och huruvida utbetalningen skall ske centralt eller lokalt. För min del skall jag oförbehållsamt erkänna att jag skulle ha varit glad, om det låtit sig göra att ordna dessa utbetalningar centralt; jag tycker det måste vara den bästa for-

men för sådana utbetalningar. Men med hänsyn till att man väl ändå näppeligen kan tycka det vara så rättvist med lika belopp åt alla folkpensionärer, var man ju nödgad gå den vägen att låta utbetalningen ske genom de lokala pensionsnämnderna. Det kan kanske sägas att när det gäller så pass små belopp spelar det inte så stor roll, om det blir någon som kommer i en sämre ställning. Vissa personer skulle ju komma i en bättre ställning: gifta makar exempelvis få inte 10 kronor mindre utan få 10 kronor *mera* än enligt den kungl. propositionen, d. v. s. vardera 5 kronor *mera*. Men ensamstående, de folkpensionärer alltså som sämst kunna reda sig, om de skola leva på folkpensionen, skulle onekligen därigenom ha kommit i ett sämre läge. Man kan säga att 5 kronor är intet större belopp, men för den som har det mycket knappt, i dessa tider då allt är så dyrt, är varje krona och varje öre av betydelse.

Nu finns det naturligtvis *ett* skäl som talar emot detta, att man skall söka komma rättvisan så nära som möjligt i anslutning till det procentuella tillägget, och det är givetvis att här inte gjorts något undantag för dem som ha enbart en grundpension på 200 kronor. De få på denna lilla pension inte mindre än 50 kronor i dyrtidstillägg, och därvidlag får jag säga att jag skulle närmast ha varit benägen att biträda det yrkande, som ställts i en motion av herr Hage m. fl., att dessa inte skulle erhålla tillägget, då beloppet i fråga inte är någon egentlig pension, utan snarare ett bidrag på grund av invaliditet, och som i stort sett inte har med försörjningen att göra. Men då detta skulle komplicera och försvåra det hela för de kommunala pensionsnämnderna, ansåg jag att man inte borde biträda detta yrkande. Det är ju härvidlag inte heller fråga om ett så stort antal personer, att det spelar någon avgörande roll.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

Det är klart att pensionsutbetalningen kommer att innebära merarbete för kommunerna. Men jag har nu den uppfattningen, att man i mycket stor utsträckning inte skall behöva tillämpa ett ansökningsförfarande, vilket underlättar arbetet. Man har en förteckning över pensionärerna och vet vad dessa skola ha, och då är det ju ganska enkelt att göra en utanordning. Däremot skulle det vara synnerligen svårt, jag vågar nästan säga omöjligt, för pensionsnämnderna att verkställa några inkomstprövningar, vartill kommer att dessa kunde ha blivit ganska orättvisa, då de ju måst göras mycket generell.

Vi ha alltså kunnat komma fram till enighet med undantag för utbetalningsfrågan, och man kan naturligtvis ha delade meningar härom. Nu har emellertid första kammaren, enligt vad jag har mig bekant, tagit utskottets förslag, och jag skulle tro det vore lyckligt, om andra kammaren följde medkammaren.

En fråga, som väl nu borde kunna avföras ifrån den politiska diskussionen, är pensionärsindex. Utskottet har ju uttalat som sin mening, att folkpensionerna böra på administrativt lämpligt sätt anknytas till ett pensionärsindex, och vi ha genom pressen sett att socialministern redan vidtagit vissa åtgärder i denna riktning. Det är en fråga vars lösande — det blir säkerligen inte lätt — måste hälsas med tillfredsställelse, så att man slipper ett upprepande av debatten härom. Jag kan så mycket mer uttala min glädje över detta, som jag från början inom socialvårdskommittén reserverade mig för utredning om indexförfarande, en ståndpunkt som jag inom vederbörande utskott frånträdde på grund av det starka uttalandet om att pensionernas realvärde borde bibehållas, som gjordes av utskottet och som på ett utomordentligt sätt i debatten underströks av socialministern, till vilken jag satte min fullkomliga lit. Mina förhoppningar

i den vägen ha ju också infriats genom framläggandet av proposition om dyrtidstillägg.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NORDSTRÖM i Kramfors: Herr talman! Jag kan faktiskt inte underlåta att uttala min förvåning över upptakten till den debatt, som här begynt i dag. Det är ju en mycket egendomlig spelöppning när högerns representant stiger upp i kammaren och uttalar sin tillfredsställelse över att majoritetspartiets representanter i utskottet på ett dygn ha övergått till högerns linje i fråga om behovsprövningen. Man måste väl erkänna att det är ett egendomligt utgångsläge för en diskussion då det ju enligt gammal hävd alltid varit arbetarrörelsen, som kämpat för att få bort behovsprövningen. Tyvärr måste jag säga att det var socialministerns proposition som gav högermannen Hagård möjlighet att nu byta plats med de tidigare anhängarna av behovsprövningen, som nu flyttades över till att bli motståndare, medan som sagt de tidigare motståndarna till behovsprövningen nu blivit anhängare av densamma.

Den andra anmärkning jag inledningsvis skulle vilja göra gäller det faktum, att med undantag av fru Nordgren ha samtliga talare hittills i huvudsak diskuterat frågan om sättet för utbetalningen av dyrtidstilläggen och om de kommunala pensionsnämndernas svårigheter. Huvudfrågan, om de 700 000 folkpensionärerna skola få ett tillräckligt dyrtidstillägg eller inte, har blivit eu underordnad fråga i parlamentet. En mycket stor del av vårt lands befolkning, folkpensionärerna, har enligt min mening återigen anledning att med största uppmärksamhet följa riksdagens åtgöranden i en för dem mycket betydelsefull fråga. Själv-

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

fallet är det inte bara pensionärerna själva som äro intresserade av vad riksdagen i dag kommer att besluta när det gäller dyrtidstillägget på folkpensionen — även många kommunala myndigheter äro livligt intresserade av detta besluts innehåll.

Redan innan den nya pensionsreformen hann träda i verksamhet var det uppenbart, att de vid 1946 års riksdag fattade besluten om pensionering av våra gamla, sjuka och invalider inte voro så revolutionerande som många då föreställde sig. Redan vid den tiden hade prisstegringen på de viktigaste livsförnödenheterna börjat, och sedan har denna stegring av levnadskostnaderna oavbrutet fortsatt. De stora förhoppningar som våra gamla knöto till den nya folkpensionen började redan före lagens ikraftträdande att raseras. När de nya pensionerna nu utbetalats under ett halvår är det uppenbart att det alltjämt kommer att finnas många, enligt min mening alltför många, som också i fortsättningen äro nödsakade att vandra den tunga vägen till fattigvården för att hålla sig ovan svältgränsen.

Med detta vill jag naturligtvis inte på något sätt förringa betydelsen av riksdagens beslut 1946. Det var utan tvekan ett gott steg på vägen fram mot en mänskligare behandling av vårt lands ålderstigna, sjuka och invalider. Redan vid det tillfället varnade emellertid kommunisterna för den stigande prisskruven och föreslogo, att riksdagen skulle i lagen inskriva regler för rörligt tillägg såsom ett skydd mot befarad penningvärdeförsämring. Detta vårt förslag var ingen tillfällig nyck utan tvärtom baserat på de tråkiga erfarenheter folkpensionärerna fingo göra under krigsåren, då som bekant riksdag och regering inte förrän nära två år efter krigsutbrottet kommo underfund med nödvändigheten av att ge dyrtidstillägg på de då utgående, i och för sig otillräckliga pensionerna.

Folkpensionärerna fingo då erfara, att levnadskostnadsstegringen ostört fick stiga med 27 enheter innan de erhöello något dyrtidstillägg alls, och då fingo de ett tillägg som endast uppgick till något över 16 procent. Att folkpensionärerna med dessa lärdomar i minnet skulle känna sig tillfreds med sina nu utgående pensioner och den ständiga prisstegringen tycker jag är väl mycket begärt. De flesta riksdagsledamöterna torde väl också nu ha fått erfara pensionärernas mening om dyrtiden och den minskade köpkraften i utgående pensioner.

Trots att socialministern redan under förra årets senare hälft föranstaltade om en utredning av levnadskostnadsstegringen för folkpensionärerna — som visade att kostnadsstegringen i realiteten, med indragningen av rabatterna från årsskiftet medräknad, uppgick till 12,1 % — fanns det i statsverkspropositionen ändock ingenting som tydde på att förslag skulle framläggas vid årets riksdag om dyrtidstillägg åt folkpensionärerna. På grund av detta framförde kommunisterna redan vid årets början en motion med förslag om dyrtidstillägg, som skulle motsvara den då uppnådda levnadskostnadsstegringen. Jag är fullt medveten om att inte ens de 12 % vi föreslagit i dag motsvara den levnadskostnadsstegring, som faktiskt ägt rum och som naturligtvis alldeles speciellt drabbar de lägsta inkomsttagarna. Under detta år är det ju inte bara rabatterna som bortfallit för pensionärerna; priserna på en hel rad av de viktigaste livsförnödenheterna ha ytterligare stegrats och fortsätta av allt att döma med statsmakternas direkta medverkan att stiga.

Under sådana förhållanden måste jag beklaga, att socialminister Möller i sin nu behandlade proposition och andra lagutskottet i sitt nu föreliggande utlåtande inte ansett sig skyldiga att gå längre än till 5 % kompensation åt pensionärerna. Både socialministern och

utskottet anse sig ha rätt att bortse från den inkomstminskning, som bortfallet av rabatterna medför. Detta motiveras med att man redan när lagen antogs 1946 var medveten om att rabatterna förr eller senare skulle bortfalla. Jag vågar emellertid påstå, att ingen i de år 1946 fastställda pensionsbeloppen hade inräknat bortfallet av rabatterna. Om prisutvecklingen efter pensionslagens antagande, såsom socialministern då ännu, om ock mycket tvekande trodde, skulle ha gått den andra vägen, d. v. s. att vi fått fallande priser och rabatterna också då borttagits för pensionärerna, var det ju ingen som menade, att pensionsbeloppen skulle minskas. Tvärtom underströk socialministern med all önskvärd skärpa, att han »inte ville veta av någon sänkning av realvärdet, icke ens av penningvärdet på de folkpensioner, som genom beslut i riksdagen i går och i dag genomföres».

Med detta socialministerns stolta löfte i tankarna måste jag fråga, om inte den femprocentsregel för dyrtidstillägg, som socialministern och utskottet nu föreslå, i verkligheten innebär den sänkning av realvärdet och penningvärdet, som socialministern år 1946 inte ville veta av.

I sitt då mycket bejublade tal motsatte sig socialminister Möller tanken på indexreglerade folkpensioner med den enligt min mening något demagogiska motiveringen att indexreglerade folkpensioner automatiskt också skulle medföra en sänkning av pensionsbeloppen vid en fallande priskurva. Varför de skulle göra detta, har jag inte lyckats lista ut. Det hade väl stått fritt både för socialministern att föreslå och för riksdagen att besluta vid vilken nivå nedåt som index skulle upphöra att påverka pensionsbeloppen, så att den förbättring som ett prisfall skulle medfört, i enlighet med socialministerns uttalande 1946 kommit pensionärerna till godo och inte statskassan.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

Jag tror inte, att det är nödvändigt att här i kammaren ge några exempel på den prisstegring, som faktiskt ägt rum sedan 1946. Det torde väl inte finnas någon som bestrider, att en mycket allvarlig stegring av levnadskostnaderna har ägt rum. Huvudfrågan i dag är därför enligt min mening vem det är, som skall ersätta pensionärerna för bortfallet av rabatterna: om pensionärerna skola göra det själva genom en standardsänkning, eller om statsmakterna skola göra det genom att ge pensionärerna ett dyrtidstillägg på 12 procent, eller om de kommunala myndigheterna ånyo skola kopplas in för att genom fattigvård ge pensionärerna kompensation för de stegrade levnadskostnaderna. Några andra alternativ finnas ju inte. Om riksdagen följer socialministern och utskottet, innebär det att pensionärerna själva genom standardsänkning eller de kommunala myndigheterna genom att lämna fattigvård få betala kostnaderna för den levnads-kostnadsstegring, som nu faktiskt genomföres med statsmakternas medverkan. Det kommer då också att innebära, att vi gått tillbaka till det tidigare rådande förhållandet, att pensionärerna skola gå den tunga vägen till fattigvården.

Att mycket betydande utgifter på detta sätt åläggas de kommunala organen, har jag av egen erfarenhet från min hemkommun fått erfara. Inom Kramfors stad ha vi för en tid sedan erhållit uppgifter från pensionsstyrelsen om vad vi ha att betala till statskassan för inom vår stad utgående pensioner. Av de 1,6 miljoner kronor, som utgå till pensionärerna, skall staden bidra med nära en halv miljon eller 486 000 kronor. Till detta komma nu beslutade särskilda bostadstillägg på omkring 269 000 kronor. Vår lilla stad med 14 000 invånare skulle alltså få en kostnad för folkpensioneringen på i runt tal 750 000 kronor. Detta kommer att medföra, att vi få en utdebitering

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

på minst tre kronor uteslutande för finansiering av de folkpensioner, som regering och riksdag med stöd av den allmänna meningen i vårt land fått äran av att genomföra.

Med tanke på dessa stora utgifter för landskommunerna hade jag trott, att riksdagen nu skulle sträcka sig längre och att statsmakterna skulle åtaga sig att betala dyrtidstilläggen. Jag utgår ifrån, att de allra flesta av pensionärerna inte kunna betala dem, utan att för dem ingenting annat återstår än att gå till fattigvården, till de kommunala myndigheterna.

Enligt motionärernas mening kan detta inte vara riktigt handlat vare sig mot pensionärerna eller mot de mindre kommunerna i vårt land. Vi dela inte den mening, som nu på nytt fått göra sig gällande i vårt land, nämligen att vi inte ha råd att ge våra gamla, sjuka och invalider en människovärdig existens. Vi hävda alltjämt med bestämdhet, att det är ovärdigt vårt land att övervältra inflationens verkningar på de sämst ställda axlar. Även med de pensionsbelopp riksdagen fastställde 1946 är det uppenbart, att folkpensionärerna tillhöra den grupp, som minst av alla kan bära följderna av en ständigt pågående prisstegring.

Vid utskottsutlåtandet har avgivits en reservation av herr Forslund, vari föreslås, att dyrtidstillägg skulle utgå med lika belopp till alla pensionsberättigade. Även om denna reservation medför, att en del av pensionärerna skulle få en något bättre kompensation än vad utskottet föreslår, innebär förslaget enligt min mening å andra sidan en sådan försämring för ensamstående pensionärer, att jag för min del inte anser mig kunna biträda detsamma.

Att i nuvarande läge av »statsfinansiella skäl» motsätta sig den kompensation till pensionärerna, som utredningen föreslagit, d. v. s. 12 procent, är enligt min mening ett återuppväckande av de obotfärdigas förhinder, vilka un-

der tidigare år alltid satte krokben för strävan att skapa en bättre folkpensionering. Även om det upprepas gång på gång, att vi ha ett köpkraftsöverskott i landet, så torde det för alla vara uppenbart, att var helst detta överskott än kan finnas, inte finns det hos vårt lands folkpensionärer. Det måste därför betraktas såsom en orättvisa mot vårt lands gamlingar, att de ånyo liksom under det senaste kriget skola åläggas de tunga bördor, som en alltför låg kompensation för de stegrade levnadskostnaderna innebär.

Jag vill inte ingå på någon detaljbehandling av de indexberäkningar, som legat till grund för den nu fastställda levnadskostnadshöjningen. Säkert finns det åtskilligt att anmärka på dessa beräkningar. Till den frågan torde vi emellertid få tillfälle att återkomma, när den beramade utredningen i denna fråga väl ligger på bordet. På en punkt kan jag dock inte underlåta att redan nu rikta uppmärksamheten. Jag avser det faktum, att socialvårdskommittén och sedan även socialministern i sin proposition hävda, att något dyrtidstillägg inte skall utgå på bostadstilläggen, »då», säger statsrådet å s. 16 i propositionen, »bostadskostnaderna i stort sett icke ökat sedan sommaren 1946». I går beslöt emellertid riksdagen, att bostadskostnaderna, åtminstone för en del av dem som bo i pensionärshemmen, skola höjas. Det ser faktiskt ut som en ödets ironi, att riksdagen nästan samma dag å ena sidan genom att följa propositionen slår fast, att någon bostadskostnadshöjning inte ägt rum och å andra sidan själv fattar beslut om sådana höjningar. Att den bostadskostnadshöjning, som i går beslutades för vissa folkpensionärer, kommer att än ytterligare sänka dessas levnadsstandard, är väl i och för sig ostridigt, men därav borde väl också följa, att dessa kostnadsstegringar medräknades vid fastställandet av dyrtidstillägget.

Herr talman! Jag har svårt för att

tro, att riksdagen i dag, nära nog på tvåårsdagen av sitt beslut om de nya folkpensionerna, då det sannerligen inte sparades på stora ord och blomsterhyllningar för den ljusa och trygga framtid, folkpensionärerna nu skulle gå till mötes, skall följa den njugghetens väg, som andra lagutskottet anvisar. I konsekvens med de löften, som gävos 1946, anser jag att riksdagen nu bör besluta att ge folkpensionärerna den kompensation, som levnadskostnadsstegringen enligt utredningen uppgår till, d. v. s. 12 procent.

Då vår motion i denna fråga var inlämnad redan innan Kungl. Maj:ts proposition avgavs, kan jag inte utan vidare yrka bifall till vår motion nr 1 i denna kammare utan ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring däri, som ett bifall till vår motion skulle innebära, d. v. s. en ändring av de belopp som angivits i 1 §, såväl enligt Kungl. Maj:ts som enligt utskottets förslag.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att det genom propositionen och utskottsutlåtandet framlagda förslaget till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner icke kunnat i oförändrat skick antagas — måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg skall, under de förutsättningar och i den ordning nedan sägs, erhålla dyrtidstillägg därå för år 1948 med belopp utgörande

72 kronor för änkepensionsberättigad och för den som uppbär hustrutillägg,

96 kronor för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru utgår hustrutillägg, samt

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

120 kronor för annan pensionsberättigad.

§ 2 till § 8 lika med utskottet.

B. att motionerna I: 5, I: 124, I: 191, I: 419, II: 1, II: 214, II: 315, II: 587 och II: 597 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt;

C. lika med utskottet;

D. utgår;

E. lika med utskottet.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Jag ser mig inte i stånd att upptaga till närmare belysning det anförande vi nyss hörde. Det skulle komma att ta så lång tid att det är uteslutet. Jag tror inte heller, att det kan vara nödvändigt. Det innehöll nämligen så många egendomliga påståenden att det väl får bemötas på ett annat ställe än i riksdagen. Jag vill bara påpeka, att talaren beklagade, att inte bostadstillägget också hade inbegripits i det som skulle vara dyrtidsberättigande, men hans yrkande innebär inte någon procentuell ökning av bostadstilläggen. Då skulle beloppen blivit helt andra än dem herr Nordström i Kramfors nyligen läste upp i sitt yrkande: 120 kronor för ensamstående person motsvarar 12 % på 1 000 kronor och inte 12 % på låt mig säga 1 600 kronor, som det eljest skulle blivit i Stockholm. Jag vill säga, att jag hoppas, att han ändrar sitt yrkande, så att det får något sammanhang med det yttrande han på denna punkt höll.

Den fråga som jag närmast skulle vilja ta upp till belysning här är frågan om hur man skall lösa problemet om en något så när rationell ordning i fråga om dyrtidstillägg. Det är ju alldeles uppenbart, att indexfamiljens levnadskostnadsrörelser äro absolut otillämpliga på åtminstone, jag höll på att säga 99 % av alla ålderspensionärerna. Indexfamiljen består som bekant av man, hustru och två barn och beräknas numera ha en inkomst av närmare 6 000 kronor om

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

året. Det ligger i sakens natur, att när man skall bygga dyrtidstilläggen på en sådan grund för våra folkpensionärer, så vet man egentligen inte riktigt vad man gör. Om man skall, som jag för min del numera förordar, övergå till ett automatiskt utgående dyrtidstillägg på folkpensionerna, så måste man som grund för detta ha ett specialindex som är tillämpligt på folkpensionärernas förhållanden. Om jag tar en sådan post som hyran — herr Nordström påtalade ju den hyreshöjning som är beslutad för pensionärshemmen i de högsta dyrorterna — så vill jag bara understryka, att de hyrorna alltjämt äro mycket låga i förhållande till bostädernas kvalitet, även efter det beslut som nu fattats. Därför är det ganska orimligt att lägga det beslutet till grund för ett yrkande, att även bostadstilläggen så att säga dyrtidstilläggsregleras i detta sammanhang. Jag sade, att indexfamiljens hus-hållsvanor och därmed också dennas utgifter äro absolut otillämpliga på det fall vi här ha att göra med, och att vi alltså måste skapa ett specialindex för folkpensionärerna. Lyckas vi med det — det är kanske ingen enkel procedur att åstadkomma ett tillfredsställande index — kan man säga, att man åtminstone har en grundval för en annan reglering än nu.

Jag vill emellertid inte underlåta att avge en förklaring till mitt ståndpunkts-tagande i denna fråga 1946. Jag tror inte, att många av dem som yrkat på automatisk reglering av dyrtidstilläggen för folkpensionärerna, ha gjort riktigt klart för sig, hur pass stora svårigheterna för en sådan reglering äro i tekniskt avseende. När vi skulle införa det centraliserade utbetalningssystemet, frågade jag vederbörande som voro speciellt sakkunniga på detta och vilkas rekommendationer jag följde när de föreslogo detta centraliserade system, om de trodde, att det var möjligt att koppla ihop denna centraliserade utbetalning med dyrtidstillägg på folkpensionerna.

Jag fick utan vidare ett jakande svar. Det skulle gå mycket bra. Hur blev nu läget, när vi verkligen skulle göra ett försök? Jo, då förklarade pensionsstyrelsen, att den inte kunde åtaga sig att utbetala dyrtidstillägg på folkpensionerna annat än under den förutsättningen, att det bleve endast en utbetalning om året och precis samma belopp på alla folkpensionerna utan undantag. Varje slags differentiering skulle medföra, att styrelsen inte kunde, med den maskinpark den för närvarande hade, åtaga sig att utbetala dyrtidstilläggen. På grund härav och då jag för min del inte ansåg en anordning med icke alls differentierade dyrtidstillägg på folkpensionerna vara riktig, har i propositionen föreslagits, att utbetalningen av dyrtidstilläggen skall överlämnas åt kommunerna.

Nu betalas som bekant folkpensionerna ut varje månad. Vid en automatisk indexreglering, skulle naturligtvis egentligen på varje månads pensionsbelopp utgå ett med hänsyn till prisutvecklingen beräknat dyrtidstillägg. En sådan anordning tror jag är omöjlig att genomföra, hur vi än bära oss åt, vare sig vi ha ett centraliserat eller ett decentraliserat utbetalningssystem. Det skulle antagligen gå om vi helt avstode från centralisering och låte kommunerna betala, icke bara dyrtidstilläggen utan också själva folkpensionerna. Då skulle det möjligen kunna gå, men då finge man ju räkna om pensionsbeloppet varje kvartal. Jag skulle emellertid för min del tro, att det bästa man kan komma till, när man skall lösa detta som man nog tycker ganska enkla problem, är att ha en utbetalning i kvartalet, men man kanske får nöja sig med en utbetalning varje halvår. Att man skall vara tvungen att framdeles göra utbetalning bara en gång om året, hoppas jag inte skall visa sig behövt. Detta är alltså en av de svårigheter som möta.

Den andra är, att man enligt min me-

ning inte kan åstadkomma en automatisk indexrörelse, som innebär, att man för varje enhets höjning eller sänkning av levnadskostnaderna skall förändra pensionsbeloppen. Man måste med all säkerhet skapa vissa intervaller. Frågan kommer att bli föremål för särskild utredning, och jag kan här bara säga, utan att på något sätt vilja binda utredningen, att jag för min del trott, att man behöver ha femprocentsintervaller. Det skulle innebära att om levnadskostnaderna stiga med 5 procent, skall det utgå 5 procents dyrtidstillägg, och stiga de med 10 procent, skall det utgå 10 procents dyrtidstillägg. Skulle levnadskostnaderna däremot sjunka — förhoppningen därom måste tyvärr betraktas såsom ganska ringa — skall man vänta med sänkningen tills de sjunkit till 5 procent. Man skulle sålunda ha 5 procents-intervall och inte en obruten rörlighet, vilket jag för min del tror är helt enkelt ogenomförbart. Jag skulle för min del tro, att en något så när riktig beräkning på basis av en indexfamilj i dag skulle ge en prishöjning i fråga om dessa allmänna levnadskostnader inte på 5 procent utan på ungefär 8 procent. Men med hänsyn till det resonemang jag för, nämligen att man inte kan ta den allra minsta rörelse i prisutvecklingen till intäkt för en ändring i dyrtidstilläggets storlek, har jag stannat för att tillstyrka att man nöjer sig med 5 procent. Skulle priserna stiga så högt, att det bleve fråga om 10 procent, får man ju återkomma i ämnet. Jag hoppas för min del, att dessa frågor så småningom skola lösas rent automatiskt.

I Danmark har man sedan många år tillbaka en ordning med lagligen påbjudna indexreglerade dyrtidstillägg på olika sociala förmåner, men där har man systemet med kommunal utbetalning och inte centraliserad sådan. När man skall göra en sådan sak som det här gäller är det i varje fall enklare att

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner. ordna den vid decentraliserad utbetalning.

Herr talman! Jag skall i övrigt endast yttra mig om bortfallet av rabatterna. Det är riktigt att i propositionen inte bebådats någonting på den punkten. Jag har alltid betraktat rabattsystemet såsom det utvecklats under krigsåren såsom något mycket otympligt och som ett ofta föga rättvist verkande system. Jag hyste därför inte heller några egentliga sympatier för detsamma. När vi skulle genomföra en förbättring av folkpensionerna och barnbidragen och då rabatterna i huvudsak gagnade folkpensionärerna och barnfamiljerna ansåg jag, att tiden kunde vara inne för deras avskaffande i sammanhang med ikraftträdandet av dessa stora sociala reformer. Hur man än resonerar om denna sak tillhör inte rabattsystemets bortfall eller kvardröjande något, som hänger direkt samman med prisrörelserna på olika varor. Det var en sådan krisföreteelse, som jag hade hoppats att man skulle kunna komma ifrån. Jag anser det därför inte berättigat att man på denna väg i vart fall räknar med någon kompensation för bortfallet av rabatterna. De ha nämligen i och för sig ingenting att göra med dyrtiden eller med behovet av dyrtidstillägg. Skulle man bibehålla dessa förmåner, vore det enligt min mening riktigare att man hade ett dyrtidstillägg, som följde prisrörelserna. Man skulle exempelvis bibehålla rabatterna för folkpensionärerna, om man nu ville begränsa dem till denna grupp.

Det anförda är några reflexioner, som jag i detta sammanhang velat göra. Jag skall inte ta upp någon tvist med herr Hagård om, huruvida jag är eller varit anhängare av inkomstprövningen. Det är en sak, som jag i detta sammanhang inte har den ringaste lust att ingå på. Jag vill i det avseendet bara säga, att det för mig inte är någon självövertvinelse att förorda utskottets förslag utan

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

inkomstprövning. Detta är vad jag i detta sammanhang velat säga.

Jag anser det vara en statsmakternas skyldighet att upprätthålla realvärdet men med de begränsningar, som jag tillåtit mig nämna i fråga om de rent tekniska och praktiska svårigheter, som kunna följa för folkpensionernas vidkommande. Jag bortser inte alls ifrån, att herr Nordströms i Kramfors tes, att det icke finns folkpensionärer, som ha köpkraftsoverskott, är alldeles oriktig. Vi ge folkpension åt personer med en årsinkomst av 20 000—50 000 kronor, så snart de fyllt 67 år, och det finns alltså folkpensionärer, som man med sannolikhet kan säga redan före dyrtidstilläggets tillkomst haft ett betydande köpkraftsoverskott. Men jag medger att jag tillhör dem som tro, att den överväldigande delen av våra folkpensionärer inte ha något köpkraftsoverskott eller komma att få något sådant tack vare detta dyrtidstillägg. Vi behöva därför icke känna oss särskilt besvärade av att detta dyrtidstillägg skulle komma att inverka på inflationstendenserna i den nuvarande ekonomiska utvecklingen.

Herr talman! Med det anförda ber jag att för min del få rekommendera kammaren att följa utskottets förslag.

Herr NORDSTRÖM i Kramfors (kort genmäle): Herr talman! Jag föranledes begära ordet av socialministerns yttrande, att jag inte ställt något yrkande, som innebar någon kompensation för den ökning i bostadskostnaderna, som jag nämnt. Jag vill emellertid framhålla, att jag bara pekade på den egendomliga inkonsekvens, om jag så får kalla det, som kommer till synes i propositionen och utskottsutlåtandets uttalande, att det inte behövs något dyrtidstillägg för bostadskostnaderna, därför att någon bostadskostnadsstegring inte inträffat, och det förhållandet att riksdagen i går beslöt en höjning av bostadskostnadsbidraget åt en hel del

pensionärer. Jag ställde inte något yrkande utan framhöll bara, att de stegrade bostadskostnaderna borde ha medräknats i den levnadskostnadsstegring, som är ett faktum. Med det sagda ville jag endast påvisa den inkonsekvens, som ligger i det resonemang, som utgör grund för att man fastställt dyrtidstillägget till 5 procent.

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Jag vill först vara artig mot utskottet och uttala min tacksamhet över att den motion jag varit med om att väcka tillstyrkts av utskottet.

Efter mig kommer herr Ryberg att mera i detalj uppehålla sig vid detta, nämligen behovsprövningen och den anknytning statsrådet i det avseendet gjorde till bostadskostnadsgrupperingen. För egen del har jag emellertid begärt ordet för att säga några ord med anledning av att utskottet understrukit vikten av och att socialministern signalerat och väl redan fått Kungl. Maj:ts tillstånd till att en undersökning sättes i gång rörande indexberäkningen å folkpensionerna. Departementschefen har uppgivit, att han funnit det önskvärt att en sådan utredning komme till stånd. Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning och säger sig förmoda, att Kungl. Maj:t utan särskild begäran från riksdagens sida kommer att för densamma framlägga förslag om anknytning av folkpensionerna till en index. Socialministern har i sitt anförande nu i kammaren påtalat de svårigheter, som äro förenade med fastställandet av en lämplig index för folkpensionerna. Han nämnde sålunda att beräkningarna för en indexfamilj inte äro tillämpliga i detta fall, och han sade vidare, att rent automatiskt möter det en del svårigheter av administrativ art att ordna utbetalningarna o. s. v.

Om vi se på de framstötter, som gjordes i denna sak den gången vi beslöt

denna reform, alltså 1946, skola vi finna, att folkpartiet då väckte en motion om att index skulle fastslås vid det realvärde pensionen hade då riksdagen beslöt pensionsreformen, alltså vid riksdagsbeslutet 1946. På en fråga av mig i utskottet då till herr Ohlin, om han med detta menade att det gällde inte bara själva pensionsbeloppen utan också bostadskostnaderna, fick jag det bestämda svaret, att detta var helt naturligt. Det är alltså den saken jag nu skulle vilja diskutera litet närmare, om det faktiskt skall bli så att man knyter index inte bara till pensionsbeloppen utan också till bostadskostnadsgrupperna. Jag skall gärna erkänna, att pensionärerna lika väl som andra äro berättigade till kompensation för den levnadskostnadsstegring, som inträtt och som säkerligen kommer att fortsätta. Jag vill även endast i korthet erinra om den debatt, som fördes här i går om själva dyrortsgrupperingen, och de orättvisor, som vidlåda denna. I denna debatt hade vi också uppe frågan om bostadskostnadsgruppering för folkpensionärerna. Socialministern svarar nu på herr Nordströms i Kramfors fråga om pensionsbeloppet, att herr Nordström inte räknat in bostadskostnaderna, ty i annat fall skulle han kommit till andra siffror. Jag måste säga, att om det är meningen att index skall följa även bostadskostnadsgrupperna, blir det sannerligen inte någon rättvisa för folkpensionärerna. Jag skall ta ett enda enkelt exempel. Om index skulle stiga, så att det blir ett tillägg på 10 procent, kommer detta då att verka så, att i de billigaste ortsgrupperna, där det inte är något bostadstillägg, får pensionären 100 kronor i tillägg, men på dyraste ort, där man får bostadstillägg med 600 kronor, får han 160 kronor i tillägg. Vi måste väl ändå erkänna, att den stegring i levnadskostnaderna, som ägt rum och kommer att bli, varit minst lika stor på billigaste ort som på dyraste, och följ-

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

aktligen kommer det hela att verka helt och hållet bakvänt. Om man här inför ett automatiskt verkande tillägg, förstår jag inte att man då kan ha någon tanke på att låta detta följa bostadskostnadsgrupperna, utan då måste man försöka komma fram på andra vägar.

Socialministern talade här om de svårigheter, som skulle uppstå för pensionsstyrelsen, om man icke gick in för enhetliga belopp. Jag tycker att häri också ligger ett skäl för att man i framtiden skall utbetala enhetliga folkpensionsbelopp för att kompensera levnadskostnadsstegringen.

Socialministern sade, att man ingen annan väg hade att gå än den över kommunerna. Det må vara gott och väl, men det är ganska anmärkningsvärt att det blev nu som tidigare, när man lagt en extra arbetsbörda på kommunerna, nämligen att man helt frankt sagt ifrån, att det är något, som kommunerna inte skola ha någon ersättning för. Jag anser att det vore berättigat, när man ålägger kommunerna ganska stora arbetsuppgifter, att man också en smula diskuterade möjligheterna att ge dem ersättning för detta arbete. Detta om själva indexberäkningen.

Jag har som nämnts tagit till orda för att påkalla kammarens uppmärksamhet i denna fråga. Socialministern har säkerligen redan skrivit de direktiv, efter vilka den utredning, som man här talat om, skall gå, och det är därför kanske meningslöst att här föra fram en uppfattning, som kanhända inte har någon betydelse i det sammanhanget. Men till den kraft och verkan det hava kan har jag här velat säga, att om man går den vägen att man knyter index till bostadskostnadsgrupperingen, för man in dyrortsgrupperingen på en bakväg. Verkan av det hela kommer då att bli dubbelt så tokig som för närvarande.

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

Herr RYBERG: Herr talman! När vi för ett par år sedan vid antagandet av den nya folkpensionslagen slojade behovsprövningen, väckte det tillfredsställelse icke bara hos folkpensionärerna utan också hos pensionsnämnderna. Därigenom att behovsprövningen slopades fick man ett enklare ansökningsförfarande. Man slapp gå till pensionsnämnden och deklarerera sin fattigdom eller rikedom. Och pensionsnämnderna fingo också mycket lättare vid granskningen, när de skulle bevilja folkpension.

När man fick det kungl. förslaget om dyrtidstillägg på dessa folkpensioner, blev man litet överraskad, ty man fann, att Kungl. Maj:t föreslog, att dessa dyrtidstillägg skulle behovsprövas. Det var visserligen motiverat därmed, att man kanske skulle kunna spara en tredjedel av utgiften, cirka 11 miljoner kronor, med detta förslag. Förslaget innebar också, att de folkpensionärer, som bodde i den högsta dyrortsgruppen, kunde få ett dyrtidstillägg på större inkomst än man fick i de lägre grupperna.

Av det parti jag tillhör väcktes en motion, där vi yrkade att behovsprövningen skulle borttagas. Nu har ju utskottet följt detta vårt yrkande. Vi hade ju önskat, att man skulle kunnat betala ut dyrtidstilläggen centralt, så att man hade sluppit att ålägga pensionsnämnderna ute i landet något större arbete. Under utskottsbehandlingen, då vi hade kontakt med pensionsstyrelsen, visade det sig emellertid, att pensionsstyrelsen icke kunde åtaga sig detta arbete, om pensionerna skulle vara differentierade. Då kunde icke pensionsstyrelsen åtaga sig detta, utan vi måste gå ut till pensionsnämnderna. Det är därvid av den största vikt, att ansökningsförfarandet icke blir mer omfattande än det behöver vara, ty det är detta ansökningsförfarande, som betungar både folkpensionärerna och pensionsstyrelsen. Folkpensionä-

erna, i varje fall de flesta, kunna icke själva skriva en ansökan, utan de måste gå till pensionsnämnden, och pensionsnämnden får skriva den. Jag tror att man kan komma ifrån detta, åtminstone i mycket stor utsträckning i de mindre kommunerna, om pensionsnämnderna få sig tillsända de listor, som postanstalterna få, då de betala ut själva pensionsbeloppen. Då kunna pensionsnämnderna också lätt finna vilken pension vederbörande folkpensionär har, och utbetala dyrtidstillägg därefter. Utskottet har ju skrivit, att det också förutsätter, att det skall bli så få ansökningsförfaranden som möjligt.

I det särskilda yttrande, som jag varit med om att skriva under och som finnes bifogat utskottets utlåtande, ha vi också velat mycket starkt understryka, att vi vilja komma ifrån detta förfarande. Jag skulle vilja vädja till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av bestämmelser försöker ordna det så, att detta ansökningsförfarande blir så enkelt som över huvud taget är möjligt, så att de kommunala myndigheterna icke belastas med större arbete än nöden kräver.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets förslag. Det överensstämmer ju med det yrkande, som finns i motionen nr 419, vilken väckts från vårt parti.

Herr SENANDER: Herr talman! Det var med intresse jag åhörde statsrådet Möllers anförande i denna fråga. Jag fick faktiskt ett intryck av att han gick som katten kring den heta gröten. Han vidrörde icke den centrala frågan i dagens debatt, nämligen frågan om det skall vara fem eller tolv procent i fast tillägg. Han uppehöll sig i stället vid en lång redogörelse för svårigheterna att ha automatiskt verkande tillägg på folkpensionerna. Jag återkommer senare till att också litet granska hans resonemang beträffande automatiskt tillägg.

I dag handlar det endast om att taga ställning till frågan, huruvida det skall vara 5 procent som fast tillägg för året på ålderspensionen eller om det skall vara 12 procent. Det är alltså detta man skall taga ställning till. Då uppstår frågan: Vad kan motiveringen vara till det ganska uppseendeväckande faktum, att man från regeringens sida — efter att tidigare hava utfäst sig att bevara pensionernas realvärde — föreslår en så låg kompensation, att den absolut ej kan täcka stegringen i levnadskostnaderna, oberoende av om man utför särskilda beräkningar beträffande pensionärerna eller håller sig till den s. k. indexfamiljen?

Om man skulle söka ett svar på frågan, varför man icke vill sträcka sig längre, finner man svaret i propositionen. Där försöker man motivera, varför man denna gång skall ha inkomstprövning, d. v. s. en återgång till den behovslinje, som man faktiskt var i färd med att avveckla genom antagandet av den nya folkpensionslagen. Man säger nämligen, att orsaken till att man går på inkomstprövningslinjen är hänsynen till det ekonomiska läget, och detta får väl då också gälla beträffande den låga kompensationsgraden. Det måste vara den enda motiveringen. Jag tror också, att just det förhållandet var en av anledningarna till att statsrådet Möller så litet sysslade med den fråga, som föreligger till avgörande i dag, nämligen huruvida man skall giva en någorlunda rimlig kompensation för levnadskostnadsstegringen eller nöja sig med fem procent.

Men detta tycker jag är ett ganska cyniskt resonemang gentemot våra åldringar. Det är som vi alla känna till så, att man på grund av de nya och höjda indirekta skatter, som riksdagen beslöt i början av året, kan räkna med en överbalansering av budgeten på icke mindre än omkring 500 miljoner kronor. Det finnes sålunda ett mycket gott statsfinansiellt läge för närvarande. Då

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

ju statsrådet Möller faktiskt erkänner, att det ej kan finnas något köpkraftsöverskott hos folkpensionärerna i allmänhet, kan man icke förstå, varför man ej skulle kunna giva folkpensionärerna en bättre kompensation än den som föreslagits från Kungl. Maj:ts och utskottets sida. Det skulle betyda oerhöört litet, om man beviljade de 70 miljoner till folkpensionärerna, som ett dyrtidstillägg på tolv procent skulle kosta, i stället för att bevilja bara dessa fem procent, som om jag minns rätt draga omkring 30 miljoner kronor i kostnad. Det finns sålunda disponibla pengar i statskassan, men ändå åberopar man i propositionen de ekonomiska svårigheterna, då det gäller att avgöra vilken kompensation för levnadskostnadsstegringen folkpensionärerna skola få.

Jag tycker, att det är ett återfall i den gamla tankevärlden beträffande folkpensionärerna, att man åberopar sig på statsfinansiella svårigheter och det ekonomiska läget, då det gäller att tillgodose deras behov. Det är ett faktum, som nog statsrådet Möller icke vill bestrida, att många folkpensionärer i dag fått det sämre rent materiellt sett än vad de hade före den nya folkpensionsreformens tillkomst.

Under sådana förhållanden, då det finns gott om pengar i statskassan, nämligen ett så stort överskott som jag tidigare nämnde eller 500 miljoner kronor, tycker jag, att man väl borde kunna åt dessa gamla, som dock förbrukat sina krafter för att skapa fram den produktion och den kultur vi ha i landet, giva full kompensation för den levnadskostnadsstegring som inträtt.

Vidare vill jag säga några ord i anledning av statsrådet Möllers resonemang kring ett eventuellt automatiskt tillägg på folkpensionerna. Statsrådet Möller åberopade praktiska och tekniska svårigheter samt ansåg dessa vara så stora, att man icke utan att konstruera ett mycket smidigt system med rörliga

Lag om dyrtidstillägg å folkpensioner.

tillägg skulle kunna genomföra något sådant. Detta tal om praktiska och tekniska svårigheter har jag mött från statsrådet Möllers sida vid varje tillfälle, då vi ställt förslag om förbättringar för folkpensionärerna. Jag har tidigare till detta svarat, att det vore väl märkvärdigt, om vi så skulle undervärdera vår statliga och kommunala administration här i landet, att vi på grund av tekniska och praktiska svårigheter måste underlåta att giva en eljest berättigad förbättring åt folkpensionärerna. Men dessutom kan jag icke förstå, varför man ej här i landet liksom i Danmark skulle kunna genomföra ett automatiskt verkande dyrtidstillägg på folkpensionerna. Jag har inhämtat upplysningar därifrån vid besök där nere och på annat sätt. Där går det alldeles utmärkt. Tillägget utbetalas genom kommunerna. Varför kan man icke göra detta också här i Sverige? Det är väl icke så omöjligt att också här i Sverige genomföra den linjen att låta de kommunala organen ombesörja utbetalning av dyrtidstillägg.

Dessutom vill jag erinra om att vi ända sedan 1939 haft rörliga tillägg på statstjänarnas pensioner. Det har icke heller yppat sig några speciella svårigheter, när det gällt utbetalning av dyrtidstillägg på statstjänarnas löner. Det är ingenting som hindrar, att man gör på samma sätt också i fråga om folkpensionerna, om det icke kan ordnas på annat sätt. Dyrtidstillägget för statstjänarna regleras varje kvartal. Där behöver man visst icke använda sig av några femprocentsintervaller, utan man har treprocentsintervaller. Jag kan icke fatta, varför man ej också skall kunna genomföra detta beträffande folkpensionärerna. På mig verkar det faktiskt som om resonemanget i detta stycke från statsrådets sida bottnade, delvis åtminstone, i de obotfärdigas förhinder.

Till sist skulle jag bara vilja säga en sak. Det kanske herr Ohlin skulle vilja vara vänlig och lyssna på. Jag vill ef-

terlysa folkpartiets och herr Ohlins ståndpunkt till kravet från kommunisternas sida på tolv procent. Herr Ohlin har ju gjort mycket stort nummer i sin propaganda av att han på sin tid, då det gällde fastställandet av de nya folkpensionsbeloppen, yrkade på införande av automatiskt verkande tillägg, som skulle giva full kompensation. Det föreligger för övrigt en motion från ett par folkpartister, som tydligen rebellerat, om full kompensation åt folkpensionärerna för dyrtiden.

Nu skulle jag vilja fråga herr Ohlin, som icke »spekulerar i elände»: Hur ställer sig herr Ohlin till vårt förslag om tolv procent i fast tillägg? Det gäller nämligen icke rörligt tillägg. Herr Ohlin anklagade oss för att »spekulera i elände» bland massorna, trots att herr Ohlin dagligen bevitnar här i riksdagen, att vi ställa förslag om förbättringar, som herr Ohlin och hans partivänner medverka till att avslå. Nu vilja vi en förbättring åt folkpensionärerna, som sträcker sig längre än Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit. Herr Ohlin, som icke vill föra »en eländets politik» och som icke »spekulerar i elände» bland massorna, bar här en chans att hjälpa oss att genomföra tolv procent och därigenom hindra oss att spekulera i elände bland massorna. Jag skulle vilja höra, hur folkpartiet och herr Ohlin ställer sig till den saken.

Sedan överläggningen förklarats härmed avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets förevarande hemställan; 2:o) bifall till den av herr Forslund avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till det av herr Nordström i Kramfors under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Nordström i Kramfors, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen upptog

de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den med 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde herr Nordström i Kramfors votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 52 antager den av herr Forslund angivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Nordström i Kramfors under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nordström i Kramfors begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 147 ja och 15 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit bifall till den av herr Forslund angivna reservationen. I enlighet härmed blev nu efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Interpellation ang. försörjningsläget.

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Forslund angivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat

statsutskottets utlåtande nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner, såvitt ej angår lagförslaget; och

andra lagutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckta motioner om beredande av ökad ersättning åt silikossjuka arbetare.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden konstitutionsutskottets utlåtande nr 30 måtte uppföras främst samt övriga ärenden i den ordning de förekomma å dagens föredragningslista.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 9.

Interpellation ang. försörjningsläget.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HEDLUND** i Rådomb, som yttrade: Herr talman! Något som ständigt

Interpellation ang. försörjningsläget.

intresserar inte blott husmödrarna utan hela vårt folk är varuransoneringarna. Kan man vänta några förändringar? Blir det större ransoner av någon vara eller blir någon varugrupp rent av fri? Det är frågor som man allt emellanåt ställer sig.

Visserligen kan man säga, att ransonerna i allmänhet äro någorlunda rikliga, men det ligger i sakens natur, att ransoneringen ibland verkar ojämnt och att den därigenom kan komma att innebära en rätt kännbar begränsning i tillgången på en viss vara. I inte så liten grad beror detta på hur hushållet inrättat sin försörjning. I en familj, där man köper bakat bröd, bör såväl smör- som sockerransonen räcka bättre än där man bakar själv. För en familj, som sänder sin tvätt till en tvättinrättning, bör någon brist på tvättmedel knappast uppstå. Och, för att taga ännu ett exempel: den som har sin arbetsplats så belägen, att han tillbringar sin frukost- eller kafferast i ett kafé eller en matservering, gör naturligtvis därigenom vissa besparingar på både kaffe- och sockerransonen. Men där inga lättnader av det här slaget kunna vinnas, bli ransonerna ibland onekligen knappa. Med hänsyn härtill uppmärksammas varje tecken, som kan tyda på en förbättring i försörjningssituationen. Skördeutskikten i år äro ju sådana, att de utlösa vissa förhoppningar om lättnader i ransoneringen. Uppgifter från vissa grannländer om

hävandet av ransoneringen av vissa varor ha samma effekt.

Under alla förhållanden vore det önskvärt att innan riksdagen åtskiljes det lämnas en redogörelse från regeringen om hur man nu bedömer försörjningsläget och möjligheterna att lätta på ransoneringen.

Under hänvisning till det sagda hemställas om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få rikta denna fråga:

Är statsrådet i tillfälle lämna en redogörelse för vårt försörjningsläge och meddela, huruvida det nu bedömes sådant, att lättnader i varuransoneringen äro att vänta inom närmaste tiden?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial:

nr 229, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48; och nr 230, angående statsregleringen för budgetåret 1948/49.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.46 em.

In fidem

Gunnar Britth.